

Evaluerende pædagogisk praksis i dagtilbud

Forskningskortlægning

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Evaluerende pædagogisk praksis i dagtilbud

1	Resumé	5
2	Indledning	7
3	Formål med og betydning af evaluerende pædagogisk praksis	10
4	Dokumentations og evaluerings betydning for det pædagogiske personales faglige udvikling og praksis	15
5	Pædagogisk personales egne perspektiver på dokumentation og evaluering	19
6	Inddragelse af børns perspektiver i evaluerende pædagogisk praksis	23
7	Relationen mellem barnet og pædagogisk personale i konkrete evalueringssituationer	26
8	Dokumentations og evaluerings betydning for pædagogisk personales opfattelse af børn	29
	Appendiks A – Litteraturliste	32
	Appendiks B – Resuméer	36
	Appendiks C – Metode	71

Appendiks D – Søgestrategi	80
----------------------------	----

Appendiks E – Kvalitetsvurderinger	87
------------------------------------	----

1 Resumé

Denne forskningskortlægning ser nærmere på, hvad der karakteriserer evaluerende pædagogisk praksis i dagtilbud, og på hvordan det pædagogiske personale kan arbejde med dokumentation og evaluering. Formålet er at give et overblik over eksisterende viden om, hvordan en evaluerende pædagogisk praksis i dagtilbud kan bidrage til at skabe pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet, der gavner børnenes trivsel, læring og udvikling.

Forskningskortlægningen ser nærmere på de seneste ti års forskning gennem 42 udvalgte studier fra Skandinavien og en række andre lande. Kortlægningen indgår i en række af kortlægninger, som Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gennemfører for Børne- og Socialministeriet i perioden 2017-20 i forbindelse med realiseringen af den styrkede pædagogiske læreplan.

Evaluerende pædagogisk praksis har potentiale til at styrke kvaliteten i et dagtilbud

Dokumentation og evaluering kan forandre og forbedre kvaliteten af læringsmiljø og praksis i et dagtilbud. Flere studier peger fx på, at arbejdet med dokumentation kan føre til kollegiale refleksioner og øge opmærksomheden på både det pædagogiske personales egen praksis og det enkelte barns udvikling. En række studier peger også på, at det pædagogiske personale oplever, at målbare resultater kan skærpe deres faglige og professionelle udvikling.

Pædagogisk personale oplever en række udfordringer ved at skulle evaluere deres praksis

De fleste studier peger dog på, at det pædagogiske personale i dagtilbud alligevel foretrækker kvalitativ evaluering, fordi de er kritiske over for målbare resultater og foretrækker en mere uformel evalueringspraksis. Personalets forståelse af børns udvikling har også betydning for, om de koncentrerer sig om barnet som person eller om det omgivende læringsmiljø i deres dokumentation. Samtidig viser flere studier, at det pædagogiske personale ofte ikke forstår formålet med at dokumentere og evaluere.

Dagtilbud dokumenterer og evaluerer for at få indsigt og for at give viden videre

Evaluerende pædagogisk praksis kan ifølge studierne ske med en række meget forskellige formål. Typisk implementeres en evaluerende pædagogisk praksis for at styrke det pædagogiske personales indsigt i børns læring eller for at videregive information til forældre og forvaltning. Derfor er det typisk resultatet af børns læreprocesser, der dokumenteres. Flere studier anbefaler øget fokus på, at evaluering og dokumentation skal ske for at styrke læringsmiljøet.

Børn kan udvikle sig ved at deltage i dokumentation og evaluering

Ifølge en række studier kan det i sig selv styrke dagtilbuddets læringsmiljø, når børn aktivt deltager i dokumentation og evaluering ved at bidrage til portfolier og hermed tage ejerskab over egen læring. Andre studier mener, at evaluerende pædagogisk praksis dermed kan skabe en uhensigtsmæssig præstationskultur blandt børnene. Mange studier fremhæver, at det pædagogiske personale kan styrke evalueringerne ved at inddrage børns perspektiver.

Dokumentation og evaluering kan udfordre personalets relation til børnene

En række skandinaviske studier peger på, at den relation, det pædagogiske personale til hverdag opbygger til børnene, typisk forandrer sig i dokumentations- og evalueringssituationer, fordi den voksne ofte indtager en magtposition. En anden konklusion er, at evalueringssituationen dermed også kan give en ensidet vurdering af barnet, fordi kompetencer, der normalt støttes i dagtilbuddet, ikke nødvendigvis afprøves eller værdsættes i evalueringen. Derfor anbefales det, at det pædagogiske personale også er lydhøre over for barnet i en evalueringssituation.

En anden udfordring, der fremgår af studierne, er, at evaluerende praksis kan konstruere specifikke forestillinger om, hvordan børn i dagtilbud bør være ud fra fx alder og køn. Evaluerende praksis kan ligeledes konstruere forestillinger om, hvad der udgør meningsfuld pædagogisk faglighed og få det pædagogiske personale til fx at fokusere mere på børns læring end på omsorg og mere på børns resultater end processer. I forlængelse heraf understreger størstedelen af de ovennævnte studier, at pædagogisk personale altid bør reflektere kritisk over deres egen evaluerende praksis.

Kortlægningen viser, at evaluerende pædagogisk praksis har potentiale til at styrke læringsmiljøet og den pædagogiske faglighed, og at personalet kan overkomme en række udfordringer i forhold til at dokumentere og evaluere ved at gå reflekterende til dokumentations- og evalueringsprocessen.

2 Indledning

For at sikre, at hvert dagtilbud skaber de bedst mulige vilkår for børnene, er det nødvendigt at det pædagogiske personale reflekterer over sammenhængen mellem børnenes trivsel, læring og udvikling på den ene side og læringsmiljøet på den anden.

Hvordan kan et dagtilbud vurdere den sammenhæng? Siden loven om de pædagogiske læreplaner i 2004 har dagtilbuddene skullet arbejde med evaluering af pædagogisk praksis. *Master for en styrket pædagogisk læreplan* (Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, 2016) opfordrer endvidere til et kontinuerligt arbejde med evaluerende pædagogisk praksis for at sikre målrettede pædagogiske indsatser og aktiviteter i det enkelte dagtilbud. Evaluering har potentiale til at forbedre kvaliteten af den pædagogiske praksis gennem løbende vurderinger af, om de valgte metoder og tilgange i arbejdet med børnene fører til de ønskede mål. I denne kortlægning har vi samlet dansk og international forskning, som samlet belyser, hvordan dette potentiale kan udfoldes.

Kortlægningens formål og bidrag

Denne kortlægning indgår i en række af kortlægninger, som Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gennemfører for Børne- og Socialministeriet i perioden 2017-20 i forbindelse med realiseringen af den styrkede pædagogiske læreplan. Kortlægningerne er fundamentet for efterfølgende formidling for ledere og pædagogisk personale i dagtilbud. Følgende eksperter har givet sparring undervejs i projektet: Maja Plum, Terje Ogden, Steen Baagøe Nielsen, Lone Svinth og Charlotte Ringsmose. EVA er ansvarlig for rapporten, som den foreligger.

Formålet med kortlægningen er at undersøge, hvordan dagtilbud arbejder med evaluerende pædagogisk praksis, og hvilke betydninger arbejdet med en evaluerende pædagogisk praksis har i dagtilbuddet. Derudover belyser kortlægningen, udfordringer der kan knytte sig til en evaluerende pædagogisk praksis. Der er søgt efter danske og internationale studier, der på forskellig vis undersøger og udforsker evaluerende pædagogisk praksis. De inkluderede studier i kortlægningen svarer på et eller flere af følgende spørgsmål:

- Hvordan arbejder dagtilbud med evaluerende pædagogisk praksis?
- Hvilken betydning har arbejdet med evaluerende pædagogisk praksis i dagtilbuddet?
- Hvilket potentiale har evaluerende pædagogisk praksis i udviklingen af dagtilbuddet?
- Hvilke udfordringer er forbundet med arbejdet med evaluerende pædagogisk praksis?

Kortlægningens bidrag er hermed at svare på ovenstående spørgsmål ved at forelægge de mange perspektiver på evaluerende pædagogisk praksis, som forskningen samlet belyser.

Hvad er evaluering?

At evaluere er at vurdere og reflektere over den pædagogiske praksis, I har i dag for at gøre jeres praksis bedre i morgen. Evaluering handler om at undersøge og udvikle. Evaluering kan foregå kontinuerlig (proces) eller den kan foregå på bestemte tidspunkter.

Hvad er dokumentation?

Dokumentation er alle tænkelige vidnesbyrd om processer og resultater i det pædagogiske arbejde. Det kan være dokumentation, som I og/eller børnene indsamler, fx børnetegninger, efterårsblade og strandsten, eller dokumentation, som I og/eller børnene skaber, fx når I tager fotos, laver interview med børnene, optager video og skriver praksisfortællinger. Dokumentation kan også være andre informationer om dagtilbuddet, børnene, det pædagogiske personale og forældrene, som I fx finder i spørgeskemaer om børns udvikling eller om læringsmiljøet i dagtilbuddet.

Hvad er et evalueringsredskab?

Et redskab, der understøtter forberedelsen og/eller udførelsen af evalueringen. Redskaberne kan have fokus på forskellige dele af læringsmiljøet og/eller børns trivsel, læring og udvikling. I nogle af redskaberne indgår evaluering som en del af redskabet, fx via spørgsmål til evaluering. Andre redskaber understøtter dele af evalueringsprocessen med et måleresultat eller en refleksions- og analysemetode og skal indgå i en evalueringsproces for at kunne fungere som et evalueringsredskab.

Hvad er et pædagogisk læringsmiljø?

Et læringsmiljø er de muligheder for udvikling, trivsel og læring, dagtilbuddet giver børnene. Læringsmiljøet bygger på et samspil mellem pædagogiske processer og dagtilbuddets struktur og fysiske rammer. Processer kan være, hvor pædagogisk personale bruger aktiviteter til at stimulere kognitiv og kropslig udvikling, og hvordan børn og voksne taler sammen og interagerer ved pædagogiske aktiviteter og i rutinesituationer, fx måltidet. Struktur og fysiske rammer er fx udformning af legeplads, personalets størrelse og uddannelse.

Karakteristik af studierne i kortlægningen

Kortlægningen inkluderer 42 studier, som er udvalgt efter en række kriterier – se appendiks C. Alle studier er kvalitetsvurderet, og i syntesen indgår alene studier, der er vurderet til at have en tilstrækkelig kvalitet. Fælles for studierne er, at de alle behandler aspekter af evaluerende pædagogisk praksis i dagtilbud. For at kortlægge forskningen om evaluerende pædagogisk praksis er der blevet søgt efter studier, der i bred forstand undersøger, hvordan dagtilbud arbejder med at understøtte og udvikle en evaluerende pædagogisk praksis. I søgeprocessen blev det hurtigt klart at, forskningen ofte behandler emnet som undersøgelser af ”dokumentation” og/eller ”evaluering” (se appendiks D). Derfor er studierne om dokumentation udvalgt, fordi dokumentation netop ofte ses i sammenhæng med evaluering, kan forskningen om dokumentation bidrage med vigtige fund til at belyse evaluerende pædagogisk praksis. Desuden er forskning om både formel (systematisk) evaluering og uformel evaluering inkluderet for derigennem at adressere de mange aspekter af en evaluerende pædagogisk praksis. Nogle studier er deskriptive og viser, hvordan pædagoger arbejder med dokumenta-

tion og evaluering, mens andre studier undersøger eller diskuterer, hvad det betyder for den pædagogiske praksis og profession samt for børn i dagtilbud, at pædagoger og ledelse dokumenterer og evaluerer praksis. Nogle af studierne peger på den positive betydning af evaluering og dokumentation, mens andre, primært en række skandinaviske studier, lægger op til at reflektere kritisk over dokumentation og evaluering som praksis for at undgå problematiske sider af en evaluerende praksis i dagtilbud. Samlet set kan forskningen hjælpe med at vise, hvordan dagtilbud arbejder med dokumentation og evaluering for at styrke den pædagogiske faglighed og praksis og pege på det potentiale og de udfordringer, der ligger i arbejdet.

Studierne i kortlægningen er overvejende kvalitative, ligesom studierne overvejende antager en diskuterende frem for en konkluderende form. Det betyder, at de retter opmærksomheden mod bestemte fænomener i pædagogisk praksis og lægger op til refleksion snarere end at anviser bestemte metoder eller løsninger. Kortlægningen giver dermed ikke en opskrift på evaluerende pædagogisk praksis i dagtilbud, men et grundlag for at diskutere denne praksis fra forskellige perspektiver for dermed at kvalificere den.

Sådan er kortlægningen bygget op

Kortlægningen består af en række temaer om evaluerende pædagogisk praksis. Temaerne er fremkommet induktivt ud fra en analyse af, hvad de inkluderede studier beskæftiger sig med. Ud fra studierne er der identificeret seks gennemgående temaer om evaluerende pædagogisk praksis, som behandles i hvert sit kapitel. En del studier dukker op under flere temaer, og nogle pointer fra ét tema bygger videre på eller står i kontrast til pointer fra andre temaer. I temaerne vil der være særlig opmærksomhed på en række modstridende perspektiver på tværs af de inkluderede studier, og kortlægningen søger at fremstille kompleksiteten og nuancerne både i den samlede struktur og inden for hvert tema, hvor det er relevant.

Betydningen af strukturel kvalitet for evaluerende pædagogisk praksis

Et pædagogisk læringsmiljø af høj kvalitet bygger på et samspil mellem *strukturelle faktorer* som normering og børnegruppens størrelse, personalets uddannelse og kompetencer, og *fysiske rammer*, og *processuelle faktorer* som relationer og interaktioner mellem børn og personale, børn og børn, og personale og forældre, samt hverdagens rytme og struktur. I denne kortlægning er fokus på de processuelle faktorer, der handler om det pædagogiske arbejde med at udvikle en evaluerende pædagogisk praksis.

3 Formål med og betydning af evaluerende pædagogisk praksis

Evaluerende pædagogisk praksis har potentiale til at udvikle dagtilbuddenes pædagogiske praksis, og i Master for en styrket pædagogisk læreplan, lægges der op til, at fokus for arbejdet skal være på at vurdere sammenhængen mellem læringsmiljø og børnenes udvikling, læring og trivsel. Men hvilke formål kan kortlægningen pege på, at dagtilbud og pædagogisk personale ofte har med evaluerende pædagogisk praksis? Det undersøger 16 studier, der også ser på potentialet for, at evaluering kan styrke børns læring og give dem nye deltagelsesmuligheder i den pædagogiske praksis. I forlængelse af den forskning belyser en række studier fra skandinaviske lande, at dokumentation og evaluering kan have betydning for, hvordan pædagogisk personale ser på og forstår børn.

Dagtilbud kan have forskellige formål med at dokumentere og evaluere deres pædagogiske praksis

Flere studier belyser, hvordan arbejdet med dokumentation implementeres i dagtilbud med forskellige formål (Knauf, 2015, 2017; Emilson & Samuelsson, 2012; Alvestad & Sheridan, 2015; Vallberg-Roth, 2012). De forklarer således, at arbejdet blandt andet udføres som et redskab for det pædagogiske personale og børn til at reflektere over og udforske forskellige forståelser af situationer, læringsmiljøer og specifikke emner. Derudover udføres det med henblik på at give det pædagogiske personale indsigt i børns læring og måderne, hvorpå de forstår forskelligt indhold, forskellige begivenheder og forskellige objekter. Endelig udføres det for at tilvejebringe informationer om dagtilbuddet og dets kvalitet til forældre og kommunale forvaltninger.

De forskellige formål kan forklare, hvorfor svenske dagtilbud ifølge Ann-Christine Vallberg Roth (2012) skifter mellem forskellige måder at dokumentere og vurdere på. Hun belyser således, at de blandt andet bruger spørgeskemaer til forældre, test og portfolioer, individuelle udviklingsplaner, evidensrelaterede og standardiserede dokumenter såsom TRAS (Tidlig Registrering Af Sprogudvikling), programmer til social og følelsesmæssig udvikling såsom SET (Social and Emotional Training), START og Second Step samt elektronisk dokumentation. Hun påpeger, at en stor del af vurderingspraksisserne er udviklet i henhold til specifikke mål for læring med fokus på individet eller gruppen og kan defineres som hhv. formative eller summative. Hvor formative vurderinger har et fremadskuende perspektiv, idet de søger at understøtte barnets fremtidige læring og udvikling på baggrund af vurderinger af, hvad der er sket i en tidligere læringsproces, har summative vurderinger et tilbageskuende perspektiv, da de vurderer, hvad barnet har lært, i slutningen af en aktivitet. Denne skelnen kan ligeledes spores i Katarina Petterssons undersøgelse af, hvordan børn deltager i aktiviteter, når de samtidig er genstand for dokumentation. Pettersson sammenligner en dokumentationsform, som er integreret i eller følger umiddelbart efter aktiviteter, med en retrospektiv dokumentationsform, hvor tidligere aktiviteter i dagtilbuddet dokumenteres gennem billeder, tegninger og beskrivelser (Pettersson, 2015).

På trods af dokumentationens varierende formål belyser flere studier, at dokumentationen primært anvendes med henblik på at understøtte og synliggøre det pædagogiske personales arbejde

over for især forældre frem for som et middel til eksempelvis at fremme børns deltagelse og læringsaktiviteter (Emilson & Samuelsson, 2012; Knauf, 2017; Alvestad & Sheridan, 2015). Forskerne arbejder her ud fra en præmis om, at børns udvikling og læring skal være i centrum for det pædagogiske personales opmærksomhed, når de arbejder med dokumentation og evaluering. I den forbindelse sætter Emilson & Samuelsson spørgsmålstejn ved, om pædagogisk dokumentation primært anvendes som et redskab, der fremmer det pædagogiske personales læring om barnet frem for som et redskab, der understøtter børns udvikling (Emilson & Samuelsson, 2012).

Det pædagogiske personale fokuserer oftere på børns præstationer end på dagtilbuddets læringsmiljø

Når det pædagogiske personale dokumenterer, er de typisk orienterede mod læring og udvikling af kompetencer. Fælles for flere af kortlægningens studier er, at de peger på, at det typisk er barnets læring, kompetencer eller præstationer, der dokumenteres og evalueres, snarere end dagtilbuddenes kontekster og de relationer, hvori børnenes læring finder sted (Lindgren, 2015; Bjervås, 2011; Alasuutari & Markström, 2011; Emilson & Samuelsson, 2012; Plum, 2010; Andersen et al., 2008; Löfdahl & Folke-Fichtelius, 2015). Tendensen til at dokumentere barnets læring og præstationer risikerer ifølge Emilson & Samuelsson at bidrage til en præstationskultur, hvor barnet værdsættes ud fra deres præstationer frem for ud fra, hvem det er. Derudover kan det begrænsede fokus på læringsmiljøet i dokumentation kritiseres for at placere barnets egenskaber og præstationer i barnet, hvormed det overses, at det bliver til og lærer i relationen til andre (Emilson & Samuelsson, 2012).

To studier påpeger, at det pædagogiske personales dokumentations- og evalueringspraksis bygger på forskellige forestillinger om barnet. De to studier belyser, hvordan arbejdet med dokumentation er præget af to forskellige forestillinger om barnet: I det pædagogiske personales omtale af børnene konkurrerer en forestilling om, at barnet er "kompetent", med en parallel forestilling om, at barnet er "begrænset" (Bjervås, 2011; Lindgren, 2015). Bjervås mener, at denne forskel er af stor betydning for, hvordan det pædagogiske personale ser på dagtilbuddet som læringsmiljø. Når det pædagogiske personale taler ind i diskursen om det kompetente barn, tilskriver de barnets færdigheder dets personlighed eller kerne, mens de i diskursen om det begrænsede barn omvendt ser barnet som betinget af omgivelsernes evner til at skabe et understøttende læringsmiljø. I tråd hermed belyser Lindgren, hvordan forestillingen om det kompetente barn får det pædagogiske personale i et svensk dagtilbud til at beskrive sig selv som dem, der tilbyder børnene muligheder for selv at afsøge verden omkring sig, men uden at overføre viden til dem. Omvendt tilskriver pædagogisk personale, der forstår børn som begrænsede, sig selv en styrende position og fremhæver, at deres opgave er at guide børnene gennem gentagelser og træning af deres færdigheder. Bjervås analyserer, hvordan de forskellige forestillinger om barnet omsættes til to forskellige former for dokumentations- og evalueringspraksisser. Når det pædagogiske personale anser barnet for at være afhængigt af omgivelserne, evalueres og vurderes det ud fra de betingelser, dagtilbuddets læringsmiljø tilbyder. Når det pædagogiske personale ser barnet som kompetent i sig selv, fører det til evalueringer af barnets *egne opnåede* kompetencer og præstationer, fx i forhold til barnets alder (Bjervås, 2011).

Det pædagogiske personale orienterer sig mod børnenes resultater mere end deres læreprocesser

Et andet studie undersøger, hvad det pædagogiske personale orienterer sig mod, når de arbejder specifikt med dokumentation (Novakovic et al., 2016). Forskerne i studiet konkluderer, at det pæ-

dagpædagogiske personale er mere orienteret mod, hvad børnene producerer, end mod deres læreproces, når det handler om dokumentation af børnenes kreative aktiviteter. Denne orientering er ifølge forskerne i modstrid med, hvad børnene er optaget af i deres læreproces. I den tidlige fase af børnenes kreative udvikling er erfaringerne med at arbejde med materialer og metoder vigtigere end det endelige produkt. Derfor er det vigtigt, at det pædagogiske personale observerer og dokumenterer børnenes aktivitet, fx deres tanker om det produkt, de er i gang med at skabe, måder, de bruger materialer på, og deres kommunikation med andre børn og pædagogisk personale (Novakovic et al., 2016). Studiet lægger hermed op til, at det pædagogiske personale skaber overensstemmelse mellem, hvad der er vigtigt for barnet i læreprocessen, og hvad det pædagogiske personale dokumenterer. Omvendt viser et studie, som handler om, hvad det pædagogiske personale, der arbejder ud fra en såkaldt emergent curriculum-tilgang, har fokus på i deres observationer, at de observerer efter børnenes interesser og relationer og med fokus på de strategier, børnene bruger i arbejdet med et emne (Lindsay, 2014). Observationerne bruges som et redskab til refleksion og beslutningstagning i arbejdet med at støtte børnenes udvikling, og de bruges til at inddrage børnene i beslutninger i curriculum-processen. De to studier lægger op til at reflektere over, om tilgangen til arbejdet med dokumentation og evaluering er med til at understøtte børnene i deres læreproces.

Evaluering af pædagogisk praksis har betydning for læringsmiljøet

Flere af studierne fremhæver, hvordan dokumentation kan give læringsmuligheder for børnene. Rintakorpi & Reunamo (2017) undersøger relationen mellem pædagogisk dokumentation og børns aktiviteter, læring og læringsmiljø på baggrund af et større kvantitativt datasæt. Studiet viser en sammenhæng mellem, hvor meget dagtilbud arbejder med dokumentation og forskellige parametre for læringsmiljøkvalitet, og børnenes trivsel og kompetencer. I de dagtilbud, hvor det pædagogiske personale svarede, at de arbejdede meget med dokumentation, var tendensen, at pædagogerne også svarede positivt på en række spørgsmål om læringsmiljøkvalitet, ligesom deres observationer af egen praksis (som de var blevet instrueret i af forskerne) og deres evalueringer af børnenes kompetencer og kvaliteter viste den samme positive sammenhæng med dokumentation. De kvaliteter, som i højere grad blev fundet i disse dagtilbud, var blandt andet en omhyggelig og målorienteret planlægning af de pædagogiske aktiviteter, en praksis centreret om børnene, hvor børnenes ideer ofte var udgangspunktet, samtidig med at det pædagogiske personale formåede at skabe forbindelse til de pædagogiske mål og det pædagogiske indhold, overvejelser blandt det pædagogiske personale om børnenes tænkning, problemløsning og metakognitive kompetencer (at lære at lære) og flere aktiviteter i små grupper. På børneniveau blev der fundet en højere grad af sikker tilknytning til det pædagogiske personale samt en højere grad af tilpasning, åbenhed og betænksomhed i grupper.

Studiet viste også, at det pædagogiske personale i dagtilbud, som dokumenterer meget, oftere ikke var til stede sammen med børnene, at de var lidt mere koncentrerede om samtaler med kolleger, og at børnene i disse dagtilbud var mere selvstændige, i højere grad deltog sammen med andre børn og var mere selvregulerende i grupperne – et resultat, som ifølge forskerne kan forstås som et udtryk for en forskydning af opmærksomheden fra børnene til dokumentation, men som i sammenhæng med kvaliteten i interaktionerne og opmærksomheden, når de var sammen med børnene, også kan forstås positivt.

Evaluering og dokumentation kan styrke børns læring og deltagelse

En række andre studier viser, at evaluerende pædagogisk praksis kan styrke børns læring og deltagelse i aktiviteter i dagtilbud. Knauf og Emilson & Samuelsson belyser, at børns deltagelse i dokumentation og evaluering kan understøtte deres refleksive kompetencer og læring (Knauf 2017; Emilson og Samuelsson, 2012).

Knauf tager udgangspunkt i, at børns deltagelse er en vej til demokratisk dannelse, og undersøger, om arbejdet med dokumentation i dagtilbud styrker deltagelsen. I studiet undersøger hun, i hvilket omfang og hvordan børn via deres deltagelse i arbejdet med deres individuelle portfolio, opslags-tavler og præsentationer af egne kreationer, som undersøgelsen viste, var typiske dokumentationsformer, indgår i en aktivitet, der giver læringsmuligheder. Studiet retter således opmærksomheden mod det potentiale, dokumentation har for at styrke demokratisk dannelse.

I studiet af de i alt 40 dagtilbud fandt hun store forskelle mht., hvor meget børnene blev inddraget i udvælgelsen af materiale til deres individuelle portfolio, og hvor meget de blev spurgt om kommentarer til eller forklaringer på deres tegninger eller billeder. Knaufs studie viser således, at det er forskelligt, hvor meget dokumentations potentiale for at styrke børns deltagelse og demokratiske dannelse udfoldes i dagtilbuddene.

Et amerikansk studie af Warash & Workman (2016) beskæftiger sig også med barnets læringsmuligheder i forbindelse med dokumentation og evaluering, men fra et andet perspektiv. Her er fokus på, hvordan evaluering og dokumentation styrker børns medvurdering af deres egen progression og giver dem mulighed for at tage beslutninger om egen læring. Forfatterne identificerer fem strategier. Den ene strategi er planlægning af en leg, hvor børnene taler med det pædagogiske personale om, hvad de vil lege og tegner deres tanker i en notesbog. Eventuelt indgår der et ark med billeder af eller ikoner for de forskellige legemuligheder i samtalen. Den anden strategi er læringskontrakter, hvor børnene vælger rækkefølgen af de aktiviteter, som er initieret af det pædagogiske personale. Børnene får et stykke papir med ikoner for aktiviteterne og markerer på papiret, når de er færdige med den enkelte aktivitet. Når dagen er slut, gennemser børnene kontrakten for at vurdere og reflektere over deres læring. Kontrakten kan også tages med hjem for at give børnene mulighed for samtaler med deres forældre om deres læring. Den tredje strategi er formulering af en målsætning for barnets læring, som fx kan være at sætte sig ind i et emne eller lære noget, som er relateret til læsning eller skrivning. Når målet er formuleret, aftaler børnene og det pædagogiske personale de skridt, børnene skal tage for at nå målet. De forskellige skridt noteres på et papir, så de kan referere til dem, når de arbejder med målet, og så børnene kan markere, når det enkelte skridt er nået, og dermed holde øje med progressionen i deres læring. Forfatterne henviser til andre forskere, som fremfører, at denne proces giver børnene erfaringer med, at de kan nå et større mål. Den fjerde strategi handler om at bruge ovenstående metoder i arbejdet med længerevarende projekter, hvor børnene får mulighed for at følge deres interesser. Den femte strategi er arbejdet med rubrics. Rubrics er en skala, som børnene kan bruge til at vurdere deres progression. Forskerne fandt, at børnene hurtigt blev naturlige kritikere af deres arbejde ved at bruge skalaen. Studiet viste også, hvordan børnene inkorporerede selv vurderingsteknikkerne i andre sammenhænge, fx i forhold til deres adfærd i dagtilbuddet og i hjemmet eller i leg. Forskerne peger på, at metoderne kan hjælpe børnene til at udvikle kognitive strategier for at følge og forbedre deres læring og opnå mere ejerskab. Studiet viser, at metoderne er med til at forstærke en kultur, hvor børnene i højere grad bliver rost for deres vedholdenhed, beslutsomhed og evne til at fokusere.

Opsamling

Når dagtilbuddet og det pædagogiske personale evaluerer og dokumenterer, sker det ifølge studierne inkluderet i dette tema med meget forskellige formål. Typisk implementeres en evaluerende pædagogisk praksis for at åbne for det pædagogiske personales forskellige forståelser af situationer og læringsmiljøer og styrke deres indsigt i børns læring eller for mere konkret at skabe information om dagtilbuddet til forældre og forvaltning. Med udgangspunkt i kortlægningens inkluderede studier, kan der peges på, at det typisk er resultatet af børns læringsproces, der dokumenteres. Fokus er sjældent på læreprocesserne, selvom de er vigtige for børnene selv. Videre kan der peges på, at det pædagogiske personales syn på barnet har betydning for, hvordan de vælger at dokumentere deres læring: Alt efter om det pædagogiske personale anser barnet for at være afhængigt af omgivelserne for at lære eller for at være styret af sin egne kompetencer, evalueres det i større eller mindre grad ud fra de betingelser, dagtilbuddets læringsmiljø tilbyder. Samtidig er en række studier enige om, at evaluerende pædagogisk praksis i sig selv kan styrke dagtilbuddets læringsmiljø. En række studier viser, at dokumentation og evaluering kan styrke både børns demokratiske dannelse og åbne muligheder for læring. Når børn deltager i dokumentation og evaluering, fx ved at bidrage til portfolier, udvikler de deres refleksive kompetencer og tager ejerskab over egen læring, og når børnene er med til at holde øje med deres progression i forhold til et mål, skaber dagtilbuddet en kultur, hvor det at være vedholdende og fokuseret anses for positivt. Andre studier sætter spørgsmålstegn ved, om evaluerende pædagogisk praksis dermed kan skabe en uhensigtsmæssig præstationskultur blandt børnene.

4 Dokumentations og evaluerings betydning for det pædagogiske personales faglige udvikling og praksis

I foregående kapitel så vi, hvordan pædagogisk personale konkret kan arbejde med evaluerende pædagogisk praksis i form af dokumentation og evaluering, og hvordan deres arbejde konkret blev påvirket af deres pædagogiske tilgang til børnene. Andre studier beskæftiger sig mere indgående med indflydelsen på det pædagogiske personales faglige udvikling. 13 studier beskæftiger sig med, hvordan dokumentation og evaluering kan udvikle den pædagogiske faglighed og arbejdet med børns udvikling og trivsel i dagtilbuddet. I forlængelse heraf går en række studier også kritisk til arbejdet med dokumentation og evaluering og undersøger, om tiltagende administrative krav om dokumentation og evaluering er med til at konstruere en specifik pædagogisk faglighed og forståelse af pædagogisk profession.

Arbejdet med dokumentation og evaluering kan udvikle det pædagogiske personales faglighed og praksis

Flere studier tager udgangspunkt i en forståelse af, at arbejdet med evaluering og dokumentation i dagtilbud understøtter en refleksiv læring og udvikling, der fremmer det pædagogiske personales faglige udvikling og professionalisering. På baggrund af et aktionsforskningsprojekt, der havde til formål at udvikle og implementere dokumentationsprocedurer i dagtilbud, konkluderer Picchio et al., at systematisk dokumentation, analyse og evaluering af praksis kan fungere som et nyttigt redskab til at støtte det pædagogiske personales professionalisme. Analysen understreger vigtigheden af, at dokumentationsprocedurer understøtter, at det pædagogiske personale reflekterer med deres kolleger. På den baggrund understreger Picchio et al. behovet for, at dokumentationsprocedurer giver det pædagogiske personale muligheder for at mødes og dele informationer, vurderinger og hensigter. I den forbindelse peger hun på skriftlig dokumentation som særligt anvendelig, fordi narrativer om, hvad der er blevet observeret i den daglige praksis, kan fungere som reference for gruppediskussioner og dermed for delte kollegiale refleksioner (Picchio et al., 2012). I sit studie tilføjer Kuh (2009) formen samarbejdende møder mellem pædagogisk personale. Kolleger, der mødes og diskuterer dokumentationen, kan skabe et kollektivt ansvar for børnenes læring, give en fælles tillid til at gå innovativt til arbejdet i praksis og samtidig fremme navigationen i forhold til den politiske påvirkning af praksis.

Både Alnervik (2013) og Wong (2010) undersøger læring og forandring i dagtilbud, som har anvendt pædagogisk dokumentation, og diskuterer herudfra problemstillinger relateret til praksis inspireret af Reggio Emilia. Alnervik belyser, hvordan pædagogisk personale fra fire svenske dagtilbud beskriver den forandring, der har fundet sted som respons på deres arbejde med pædagogisk dokumentation over en periode på ti til femten år. Forandringerne blev gennemført, ved at det pædagogiske personale afprøvede nye arbejdsformer, som løbende blev dokumenteret og analyseret. I takt med at det pædagogiske personale reflekterede over deres eget arbejde, udviklede dagtilbuddenes pædagogiske praksisser sig til i højere grad at være eksperimenterende og fortolkende. I Wongs studie belyses pædagogisk personales jævnlige deltagelse i læringsgrupper, hvor de studerer pædago-

gisk dokumentation og diskuterer problemstillinger fra praksis. Det pædagogiske personales læring blev understøttet af en udforskende tilgang, hvor de forfulgte deres egne og børnenes opdagelser. Deres læring foregik som en aktiv, social proces, der involverede revurderinger af forestillinger, værdier og opfattelser, der tidligere blev taget for givet.

Alnervik og Wong konkluderer, at det pædagogiske personale udvikler sig professionelt som følge af deres deltagelse i løbende dialoger om pædagogisk dokumentation. Dokumentationen affødte således en række refleksioner, der forstyrrede dagtilbuddenes gængse pædagogiske praksis og førte til konkrete forandringer i det pædagogiske personales handlinger og praksis i forhold til det enkelte barn og i forhold til hele børnegruppen.

I et andet studie, som også var et aktionsforskningsprojekt, undersøgte Sivertsen, hvordan ledere og andet pædagogisk personale i to dagtilbud forstår og arbejder med dokumentation og vurdering. På baggrund af dagtilbuddenes deltagelse i projektet har det pædagogiske personale ifølge Sivertsen udviklet deres evner til at bruge dokumentation, vurdering og refleksion til at forbedre praksis. Hun peger på, at fælles dialoger konkret styrkede det pædagogiske personales videre arbejde. Sivertsen konkluderer, at det pædagogiske personale satte vurderingsarbejdet i system ved at fastsætte rutiner for dokumentation og ved at konkretisere mål for deres pædagogiske arbejde skriftligt. Det pædagogiske personale oplevede, at systematikken medvirkede til at gøre vurderingsarbejdet nemmere og gav en tydeligere fordeling af ansvaret i personalegruppen. Både ledere og pædagogisk personale i begge dagtilbud kom desuden til den erkendelse, at dokumentation er et middel, som forudsætter dialog, for at vurdering og refleksion kan finde sted, og at dialogen skal baseres på tryk og tilstrækkelig tid (Sivertsen, 2006).

Vallberg Roth (2012) peger desuden på, at dokumentation i dagtilbud giver det pædagogiske personale mulighed for at ændre deres praksis ved at løsne op for deres forudindtagede forestillinger om det enkelte barns viden. På den måde kan dokumentation bidrage til at forbedre kvaliteten af det pædagogiske arbejde, idet den kan medføre øget opmærksomhed på og forståelse for det individuelle barns udvikling, evner og færdigheder samt de processer, der finder sted i gruppen og i læringsmiljøet. I forlængelse heraf peges der videre på, at dokumentation har den fordel, at den kan bruges til at give den rette støtte til børn, der har behov for særlig støtte, eller til tidligt at udpege børn, der oplever særlige udfordringer.

Evaluering og dokumentation kan definere pædagogisk faglighed og meningsfuld praksis

I forlængelse af synet på evaluerende pædagogisk praksis som en måde at udvikle pædagogisk faglighed og praksis i dagtilbud, går en række studier kritisk til dagtilbuds arbejde med dokumentation og evaluering og peger på, at eksterne krav til dokumentation og evaluering også har stor betydning for opfattelsen af værdien af de forskellige dele af pædagogisk praksis (Lindgren, 2015; Löfdahl & Folke-Fichtelius, 2015; Löfdahl et al., 2014; Plum, 2010; Schmidt, 2014; Andersen et al., 2008).

Plum (2010) belyser, hvordan kravet om dokumentation, der fulgte med loven om pædagogiske læreplaner i dagtilbud fra 2004, bidrog til at konstruere ideer om pædagogisk faglighed og dermed, hvad der udgør meningsfulde måder at være pædagog på. Vedtagelsen af pædagogiske læreplaner i 2004 var det første lovfastede krav om dokumentation i dagtilbud. Kravet om dokumentation har imidlertid været del af den kommunale styring siden 1990'erne (Plum, 2010). Plum peger i sit studie på, hvordan kravet om dokumentation udelukker store dele af dagtilbuddets hverdag, såsom tøj- og bleskift, hygge, omsorg og leg som pædagogisk-faglige aktiviteter. Derimod bliver

pædagogisk faglighed et udtryk for mål, middel og evaluering, hvormed der arbejdes på at styrke det aktive, kompetente barns progression. På den baggrund konkluderer hun, at arbejdet med dokumentation udgør et politisk og styringsmæssigt fænomen, som kæmper om at definere, hvad der værdsættes og genkendes som professionelt pædagogisk arbejde. Plum belyser altså, hvordan visse aktiviteter bliver angivet og opfattet som centrale at evaluere og dokumentere, mens andre former for aktiviteter og adfærd bliver sorteret fra, fordi de anses som ufaglige eller uprofessionelle (Plum, 2010). Denne betragtning fremgår ligeledes hos Schmidt, som belyser, hvordan indførelsen af sprogtesten til vurdering af treårige børns sprog har understøttet en praksis, der fremstiller det, der falder uden for rammerne af testens mål og midler, som vilkårlige handlinger og hændelser (Schmidt, 2014).

Fokusset på dokumentation og evaluering har også betydning for, hvordan pædagogisk personale beskriver deres praksis. På baggrund af et etnografisk studie i to svenske dagtilbud belyser Löfdahl & Folke-Fichtelius, hvordan pædagogisk personales måder at dokumentere på er forbundet med deres ønske om at demonstrere deres professionelle færdigheder ved at forbinde deres praksisser til det målorienterede curriculum. Således forklarer forskerne, at omsorgsrelationer sjældent eller aldrig er genstand for dokumentation, hvorimod børnenes læring i planlagte aktiviteter er det primære fokus for dokumentationen. Dette begrundes af det pædagogiske personale med henvisning til, at omsorg anses som en stabil og ikke-planlagt aktivitet uden et konkret formål, hvorimod læring anses som en proces, der er værd at dokumentere. Som følge heraf forklarer Löfdahl & Folke-Fichtelius, at det pædagogiske personale transformerer omsorg til læring ved at beskrive den med mere målorienterede og målbare termer for læring og viden. Hverdagslige situationer beskrives således som viden eller færdigheder, som børnene skal lære, frem for som aktiviteter, der har en værdi i sig selv i kraft af deres omsorgsfunktion (Löfdahl & Folke-Fichtelius, 2015). Fokusset på læring forklarer Löfdahl & Folke-Fichtelius som en måde, hvorpå personalet kan demonstrere deres professionelle færdigheder ved eksempelvis at forbinde deres praksis til curriculum (læreplanen), der primært er orienteret mod at opstille mål for børns læring. Derudover forklarer de det som en følge af en tendens til at fremstille dagtilbuddenes ydelser på måder, der antages at kunne tiltrække nye forældre til dagtilbuddene.

På baggrund af et etnografisk studie i ni dagtilbud peger Andersen et al. i tråd hermed på, at dagtilbud presses til at definere deres virksomhed som læring, der vurderes i henhold til skolekonteksten. Dette forklarer han blandt andet i henhold til, at der er opstået øgede krav om sammenhæng mellem dagtilbud og skole, samt i henhold til evalueringskultur i dagtilbud (Andersen et al., 2008).

Andersen et al. peger ligeledes på, at de statslige og kommunale krav om dokumentation og evaluering fører til en fremstilling af pædagogisk arbejde som mekanisk og instrumentelt. Dette skyldes, ifølge forfatterne, at de faglige vurderinger og skøn i stigende grad flyttes fra faggruppens egne faglige standarder og etik til at blive styret af forhåndsgivne og standardiserede kategorier, skemaer, regulativer, modeller osv., som anvendes ud fra en målrationel fortolkning (Andersen et al., 2008).

På baggrund af et etnografisk studie i et svensk dagtilbud belyser Lindgren, hvordan det pædagogiske personale, i kraft af deres arbejde med dokumentation, beskriver sig selv som "undersøgende pædagoger", der indsamler viden om, hvordan børn tænker og handler, og samtidig tester deres egne hypoteser herom. Dokumentationen fungerer således som et redskab til empiriske undersøgelser og som grundlag for evalueringer af pædagogiske aktiviteter. Beskrivelsen af det pædagogiske personale som undersøgende samt børnene og den pædagogiske praksis som mulige at teste og evaluere kan ifølge Lindgren ses som forsøg på at fremstille dagtilbuddet i henhold til den dominerende uddannelsespolitiske diskurs om videnskabelig – og evidensbaseret – pædagogisk praksis (Lindgren, 2015).

Opsamling

Dokumentation og evaluering kan forandre og forbedre kvaliteten af den pædagogiske praksis i dagtilbud. Flere studier peger fx på, at arbejdet med dokumentation kan føre til kollegiale refleksioner og øge opmærksomheden på både det pædagogiske personales egen praksis og det enkelte barns udvikling og processer i børnegruppen. En række skandinaviske studier har imidlertid en anden tilgang til betydningen af dokumentation og evaluering for udviklingen af den pædagogiske faglighed. De peger på, at arbejdet med dokumentation og evaluering kan blive en strategi, det pædagogiske personale anvender for at efterleve en række forestillinger om, hvad der udgør meningsfuld pædagogisk faglighed, hvor de fx fokuserer mere på børns læring end på omsorgsrelationer. Fælles for de skandinaviske studier er, at de er kritiske over for at ville teste og måle den pædagogiske praksis og ønsker at udvide forestillingerne om, hvad der udgør meningsfuld pædagogisk praksis.

5 Pædagogisk personales egne perspektiver på dokumentation og evaluering

Mens studierne i det foregående kapitel beskæftigede sig med evaluerende pædagogisk praksis betydning for udvikling af den pædagogiske faglighed og praksis vil dette kapitel formidle analyser fra studier, der undersøger pædagogens eget syn på dokumentation og evaluering og deres forståelse af deres eget arbejde med evaluerende pædagogisk praksis. Hvordan ser det pædagogiske personale deres eget arbejde med evaluerende pædagogisk praksis? Det undersøger 14 studier, og en række af dem ser også mere specifikt på, hvordan det pædagogiske personale oplever forvaltningens krav til dokumentation og evaluering (Lim et al., 2014; Alvestad & Sheridan, 2014; Mathiasen et al., 2008; Holmberg, 2015; Thedvall, 2015; Ejersbo et al., 2017; Bjervås, 2011; Turunen, 2012; EVA, 2010; Andersen et al., 2008; Alnervik, 2013; Schmidt, 2014; Löfgren, 2017). Studierne præsenterer en række forskellige perspektiver på arbejdet med dokumentation og evaluering og viser således, hvordan det pædagogiske personale forstår deres eget arbejde med at dokumentere og evaluere, og hvordan de forstår betydningen af det i forhold til deres faglighed og praksis.

Pædagogisk personale foretrækker kvalitative metoder og uformel evalueringspraksis

Flere studier belyser, at det pædagogiske personales perspektiver på dokumentation og evaluering afhænger af, om arbejdet med evaluering og dokumentation pålægges oppefra, dvs. fra det politiske og forvaltningsmæssige niveau, eller om deres evaluerings- og dokumentationspraksis etableres og udvikles nedefra (fx Holmberg, 2015; Andersen et al., 2008; Mathiasen et al., 2008; Thedvall, 2015; Alnervik, 2013). Forskellen i det pædagogiske personales tilgang til dokumentation og evaluering kan have flere årsager. En af dem kan være, at dokumentation og evaluering, der pålægges pædagogisk personale, kan virke som en tidskrævende kontrol. Alnervik peger eksempelvis på, at når kravet om dokumentation pålægges oppefra, er der fare for, at det pædagogiske personale anser dokumentationen som et kontrolredskab snarere end som et redskab, der kan understøtte deres muligheder for at tilegne sig magt over deres egen praksis (Alnervik, 2013).

En anden årsag kan ifølge flere studier være, at det pædagogiske personale oplever en modsætning til politikeres og forvaltningens interesser, behov og tilgange til dokumentation og evaluering (Andersen et al., 2008; Mathiasen et al., 2008). På baggrund af interviews med pædagogisk personale i to dagtilbud samt kommunalpolitikere og forvaltningsledere omkring dagtilbuddene konstaterer Mathiasen et al., at pædagogisk personale ser anderledes på arbejdet med dokumentation og evaluering end politikere og forvaltninger. Dette gælder eksempelvis, når det kommer til spørgsmålet om, hvilke metoder det er relevant at benytte til evaluering af kvalitet i dagtilbud. Forvaltningen har ofte et behov for at kunne sammenligne dagtilbuddenes kvalitet og de lokale politikker på tværs af institutioner og kommuner og kræver derfor ofte standardiserede dokumentations- og evalueringsmaterialer (Mathiasen et al., 2008).

Omvendt viser Mathiasen et al., at det pædagogiske personale peger på, at en valid og gyldig kvalitetsvurdering er forudsat af besøg, deltagende observation, dialog samt en evaluator med forudgående kendskab til det pædagogiske arbejde. Det pædagogiske personale betragter altså kvalitative metoder samt lokale beskrivelser og refleksioner som forudsætninger for arbejdet med kvalitetsudvikling af institutionspraksisser (Mathiasen et al., 2008). Endelig belyser Thedvall, at det pædagogiske personale fra to svenske dagtilbud udviser modstand mod arbejdet med en række evalueringsteknikker, som knytter sig til en såkaldt Leanbaseret ledelsesmodel. Dette kom blandt andet til udtryk, ved at det pædagogiske personale forsøgte at introducere monitorerende værktøjer, der inkluderer følelser og erfaringer, som et alternativ til Leanmodellens vægtning af kvantificerbar viden (Thedvall, 2015).

Pædagogisk personale ser ikke dokumentation og evaluering som en del af deres kerneopgave

Ud over det pædagogiske personales modstand mod visse formelle evaluerings- og dokumentationspraksisser peger flere studier på, at det pædagogiske personale oplever, at deres arbejde med evaluering og dokumentation sker på bekostning af deres omsorg og samvær med børnene, som de vurderer, udgør deres centrale pædagogiske opgave. Arbejdet opleves derfor blandt andet som udefrakommende, tidskrævende, besværligt og irrelevant set i forhold til deres kerneopgave (Andersen et al., 2008; Mathiasen et al., 2008; Holmberg, 2015; Schmidt, 2014). Eksempelvis belyser Schmidt, hvordan pædagoger i et dagtilbud på et forældremøde havde spørgsmålet "hvorfor er det tit medhjælperne, der passer børnene?" på dagsordenen. Som svar herpå blev sprog vurderinger, dokumentation og evaluering blandt andet oplistet, da de alle blev betegnet som såkaldt papirarbejde, der ifølge det pædagogiske personale tog "tid væk fra børnene" (Schmidt, 2014). I forlængelse heraf påpeger Schmidt, at pædagogisk personale anser vurderinger af børns færdigheder som noget, der hører skolen til. Andersen et al. hævder, at pædagogprofessionens identitet presses af, at dagtilbuddene i stigende grad pålægges krav om at definere deres praksis som læring, der ses underlagt et sigte om skoleforberedelse (Andersen et al., 2008).

Pædagogisk personale ser formel evalueringspraksis som en støtte til deres faglighed

Samtidig med at det pædagogiske personale kan opleve, at formelle evalueringer står i kontrast til deres kerneopgave, peger flere studier på, at de mener, at formel evalueringspraksis kan bidrage positivt til at synliggøre det pædagogiske arbejde og understøtte deres professionelle udvikling (Holmberg, 2015; Andersen et al., 2008). Eksempelvis forklarer Andersen et al., at personalet oplever, at dokumentation og evaluering kan skabe grundlag for større refleksion og øget faglig bevidsthed hos den enkelte pædagogiske medarbejder, ligesom det kan understøtte en samfundsmæssig social og faglig anerkendelse af pædagogprofessionen (Andersen et al., 2008).

Selvom flere af de ovennævnte studier viser, at det pædagogiske personale foretrækker kvalitative og lokalt betingede metoder, viser studier samtidig, at det pædagogiske personale ligeledes anser de formelle dokumentations- og evalueringspraksisser som "rigtige" og "neutrale" (Andersen et al., 2008). Thedvall forklarer, at det pædagogiske personale higer efter at forbedre målbarheden af deres arbejdsprocesser gennem brug af farver og tal, der kan visualisere deres resultater. Selvom de i hans studie udviser modstand mod leanmodellen, har de samtidig en opfattelse af, at modellens resultater er generelle og sammenlignelige og dermed ideelle for en neutral og objektiv evaluering. Andre studier peger ligeledes på, at personalet søger at efterleve forestillingen om pædagogisk faglighed og professionalisme ved at anvende netop de formelle evalueringsredskaber, der antages at

kunne bidrage til objektive målinger af kvaliteten af deres arbejde (Holmberg, 2015; Andersen et al., 2008; Schmidt, 2014).

Også en surveybaseret undersøgelse af pædagogisk personales udbytte af dokumentation (Wurm, 2012) viser, at det pædagogiske personale oplevede, at arbejdet med dokumentation medførte en øget kompetence til at reflektere over deres arbejde og motiverede dem til at bruge mere tid på at udvikle deres praksis. Samtidig svarede de, at dokumentationen styrkede samarbejdet med dagtilbuddets forældre.

Pædagogisk personale er usikre på, hvordan de skal arbejde med evaluerende pædagogisk praksis

Flere studier peger på, at når det pædagogiske personale konkret skal udføre arbejdet med dokumentation og evaluering, oplever mange tvivl og usikkerhed (Holmberg, 2015; Pettersson, 2015; Alvestad & Sheridan, 2015; Andersen et al., 2008).

Det er ofte ledelsen i dagtilbuddene, der har den primære rolle i forhold til arbejdet med dokumentation og evaluering. Det viser et studie af Andersen et al. i ni dagtilbud. Tendensen i studiet var, at det typisk var ledelsen i de respektive dagtilbud, der havde overblik over og indblik i de forskellige evalueringsopgaver. Derudover blev visse evalueringsopgaver i nogle dagtilbud udført af ledelsen, uden at det øvrige personale blev inddraget i særligt stort omfang.

Andersen et al. belyser hvordan, det pædagogiske personale har vanskeligt ved at skelne mellem hensigterne med pædagogiske læreplaner, sprogvurderinger og børnemiljøvurderinger¹, ligesom de har svært ved at gennemskue, hvilke konkrete aktiviteter hver evalueringstype giver anledning til. Det skyldes ifølge dem selv, at de forskellige evalueringstyper er blevet implementeret hurtigt efter hinanden (Andersen et al., 2008). Holmberg vurderer, at det pædagogiske personales tvivl og usikkerhed skyldes, at der ikke er nogen åbenlyse svar på, hvordan arbejdet med pædagogisk dokumentation skal foregå (Holmberg, 2015).

I tråd hermed vurderer Pettersson, at usikkerheden blandt det pædagogiske personale i et svensk dagtilbud kan ses som en følge af, at det nationale curriculum for svenske dagtilbud i Sverige stiller krav om dokumentation og kvalitetsvurdering, uden dog at tilbyde vejledning i, hvordan disse praksisser skal foregå (Pettersson, 2015). Endelig konkluderer Alvestad & Sheridan, at pædagogisk personale fra fire dagtilbud oplever, at en central udfordring ved deres arbejde med dokumentation er, at den skal tjene flere forskellige formål og målrettes forskellige grupper. Eksempelvis skal dokumentationen både bidrage til at synliggøre børns aktiviteter og udtryk, give pædagogisk personale, forældre og børn indsigt i børns læringsprocesser samt give forskellige interessenter information om dagtilbuddets kvalitet (Alvestad & Sheridan, 2015).

Opsamling

Kapitlet har præsenteret en række studiers beskrivelser af pædagogisk personales egne perspektiver på arbejdet med evaluerende pædagogisk praksis. Studier af pædagogisk personales perspektiver på evaluering og dokumentation og arbejdet med det i praksis viser en række væsentlige

1 Krav om børnemiljøvurderinger blev afskaffet i 2011.

modsatrettede synspunkter fra personalets side. De fleste studier peger på en modsætning mellem forvaltningens og det pædagogiske personales perspektiv. Det pædagogiske personale foretrækker eksempelvis ofte at arbejde med kvalitativt funderede former for evalueringer og dokumentation i praksis, mens dagtilbuddet pålægges standardiserede evalueringer fra forvaltningsniveau. Det næste paradoks handler om det pædagogiske personales egen indstilling til dokumentation og evaluering. På den ene side viser studierne, at de er kritisk indstillede over for kommunale forvaltningers ønsker om målbare resultater, dels fordi de oplever, at kravene bliver presset ned over dem oppefra, og dels fordi de mener, at evaluering og dokumentation kan fjerne deres fokus fra deres kerneopgave med børnene. I stedet foretrækker de en uformel evalueringspraksis. Men på den anden side peger studierne også på, at det pædagogiske personale oplever, at målbare resultater kan skærpe deres faglige og professionelle udvikling. Samtidig viser flere studier, at det pædagogiske personale har vanskeligt ved at gennemskue, hvorfor og med hvilket formål de dokumenterer og evaluerer. Eftersom flere af studierne samtidig konkluderer, at forståelsen af formålet med dokumentationen har betydning for, om det pædagogiske personale oplever arbejdet som meningsfuldt, kan det opfattes som problematisk, hvis er usikre på, hvordan de skal agere.

6 Inddragelse af børns perspektiver i evaluerende pædagogisk praksis

De foregående kapitler har beskæftiget sig med aspekter af, hvordan det pædagogiske personale arbejder med og oplever en evaluerende pædagogisk praksis og hvilken betydning, arbejdet kan have for udviklingen af praksis i dagtilbud. Dette kapitel kigger nærmere på hvordan børns perspektiver kan inddrages i den evaluerende pædagogiske praksis. Og hvorvidt dokumentation kan anvendes som et redskab til at inddrage børns interesser i planlægningen af curriculum? Disse spørgsmål behandler seks studier, der belyser, hvilken rolle børn typisk tildeles i den evaluerende pædagogiske praksis. Andre studier undersøger, hvordan arbejdet med dokumentation af og refleksion over børns erfaringer kan bidrage til at udvikle praksis i dagtilbuddet, og hvordan pædagogisk personale kan inddrage børnene i den evaluerende pædagogiske praksis.

Børn kan producere indhold til dokumentation eller bidrage med refleksioner

En række studier belyser børns muligheder og begrænsninger i forhold til at deltage i forskellige former for evaluering og dokumentation. Studierne fremhæver, at den voksnes relation til barnet spiller en afgørende rolle (Pettersson, 2015; Knauf, 2017; EVA, 2010; Emilson & Samuelsson, 2012). Disse studier beror på en normativ opfattelse af, at børns ret til deltagelse bør prioriteres i arbejdet med pædagogisk dokumentation og evaluering i dagtilbud. Forventningen er, at det kan understøtte børns deltagelse i dagtilbud i det hele taget ved eksempelvis at gøre børns tænkning og læring mere forståelig og synlig. Deltagelse refererer i denne sammenhæng typisk til en forståelse af, at børn gives muligheder for at tage del i og influere aktiviteter og beslutninger, der vedrører dem selv, herunder arbejdet med pædagogisk dokumentation og evaluering i dagtilbud. Dette begrundes blandt andet i henhold til et syn på børn som aktive aktører og kompetente medborgere (Knauf, 2017; Pettersson, 2015) og ud fra idealer om børns rettigheder (Pettersson, 2015; EVA, 2010), demokrati (Knauf, 2017; Pettersson, 2015), inklusion og myndiggørelse (oversat fra begrebet *empowerment*) (Knauf, 2017). Ligeledes begrundes det, som tidligere beskrevet, ud fra en betragtning om, at deltagelse i dokumentation og evaluering kan understøtte børns refleksive kompetencer (Knauf, 2017; Emilson & Samuelsson, 2012). En udvikling der hævdes, at kunne danne baggrund for dannelsen af aktive, demokratiske medborgere, som er i stand til at forsvare deres interesser og tage ansvar (Knauf, 2017).

På baggrund af et studie af dokumentationspraksisser i en række daginstitutioner konkluderer Knauf, som tidligere beskrevet, at dagtilbuddene fokuserer på dokumentation af endelige produkter snarere end på processen. Det sker, fordi dokumentationen typisk anvendes som pædagogerens redskab til at rapportere og reflektere *over* snarere end *med* børnene. Dette gælder især for arbejdet med portfolioer, der udgøres af mapper, der fx samler billeder af barnet, dets tegninger og andre ting, som barnet har produceret, og som præsenteres i en kronologisk rækkefølge fra barnets opstart til afslutning i dagtilbuddet. Børn deltager alene ved at producere tegninger og andre produkter, som det pædagogiske personale så vælger mellem for at inddrage dem i barnets port-

folio. Barnet har typisk mindre at skulle have sagt, når det besluttes, hvilke produkter der skal udvælges og indsættes i portfolien. Også når dagens aktiviteter skal formidles på dokumentations-tavler, involveres børnene kun i begrænset omfang, og de børnetegninger, som repræsenterer andre perspektiver på en begivenhed eller et emne, fremstilles sjældent på tavlerne. En vigtig grund er, at det pædagogiske personale søger at formidle information til forældrene, der typisk handler om det pædagogiske personales præstationer og indsatser.

Dokumentation kan blive et redskab til at inddrage børns perspektiver i udvikling af dagtilbuddet

Studierne præsenteret i det følgende afsnit kigger nærmere på om dokumentation kan bringe børnenes perspektiver ind i dagtilbuddets praksis. En række studier giver anbefalinger til, hvordan pædagoger kan understøtte, at børn faktisk får mulighed for at deltage i dokumentation og evaluering.

Hvis dagtilbuddene skal fungere som steder, hvor børn lærer om demokrati gennem aktiv deltagelse, foreslår Knauf en Reggio Emilia-tilgang betegnet som en *lyttende pædagogik* (oversat fra *pædagogy of listening*), hvor pædagogen udforsker og respekterer børns behov og interesser.

I tråd med Knauf undersøger Pettersson, hvordan to grupper af børn mellem tre og fem år i et svensk dagtilbud deltager i forskellige former for dokumentationspraksisser (Pettersson, 2015). Hvor den ene gruppe trækker på en Reggio Emilia-inspireret tilgang, hvor dokumentationen er integreret i eller følger umiddelbart efter en aktivitet, anvender den anden gruppe portfolioer, som er en retrospektiv dokumentationsform, hvor tidligere aktiviteter i dagtilbuddet dokumenteres gennem billeder, tegninger og små beskrivelser. Selvom fokuset i den Reggio Emilia-inspirerede dokumentationspraksis er på at fremhæve børns tanker og syn på et givent tema samt at involvere dem i dokumentationen, peger Pettersson på, at børnene involveres uden reel indflydelse, idet de ikke fik mulighed for reel indflydelse på udvælgelsen af aktivitetens emne eller på, hvordan de skulle dokumentere deres syn på emnet. Desuden indtog den voksne i den observerede situation en magtposition, hvor hans evaluering af situationen blev prioriteret og fremhævet på bekostning af børnenes. I gruppen, hvor de anvender portfolioer som dokumentationsform, fremgår det ligeledes, formår den voksne derimod at understøtte børnenes deltagelse ved at være modtagelig over for et barns interesser og initiativer og dermed ende med en anderledes dokumentationspraksis, end hun oprindeligt havde til hensigt. Pettersson konkluderer i forlængelse heraf, at det pædagogiske personales fleksibilitet og lydhørhed over for barnet har en større betydning for deres deltagelse, i forhold til hvilken form for dokumentation der tages i anvendelse (Pettersson, 2015). Denne pointe kan ligeledes understøttes af Anne- Li Lindgren, der belyser, hvordan pædagogisk personale på et efteruddannelseskursus om pædagogisk dokumentation typisk tilskrev sig selv en dominerende position som dem, der dokumenterer børnene. Dette kan ifølge Lindgren forhindre dokumentationspraksisser, hvor børn deltager aktivt i interaktion med pædagogisk personale (Lindgren, 2012).

Emilson & Samuelsson anbefaler ligesom de øvrige studier, at det pædagogiske personale er lydhørt over for barnets perspektiver, men samtidig pointerer de vigtigheden af, at det pædagogiske personale inspirerer barnet til at gøre nye opdagelser, da dokumentationen på den måde kan bidrage til, at såvel barnet som det pædagogiske personale kan udvikle sig og lære sammen (Emilson & Samuelsson, 2012).

I forlængelse heraf undersøger Yu (2012) brugen af dokumentation til inddragelse af børns interesser i et udvalgt dagtilbuds planlægning af curriculum. Hun finder, at samarbejdsprojekter, der involverer indsamling af dokumentation, refleksion med kolleger og fælles planlægning af curriculum, på denne baggrund kan inddrage børnenes interesser hensigtsmæssigt. Studiet undersøger, hvordan det pædagogiske personale sammen med forskeren i fællesskab skaber et studie af børns interesser og bruger denne viden i udarbejdelsen af curriculum og deres professionelle udvikling. Studiet gør opmærksom på en udfordring forbundet med det pædagogiske personales måde at observere børnenes interesser på. Ofte har det pædagogiske personale fra starten en antagelse om et barns interesse, og derfor fremhæver Yu, at specifik dokumentation i form af fx billeder, videooptagelser eller børns tegninger er afgørende for at blive klogere på børns interesser. På den måde kan det pædagogiske personale i de fælles diskussioner om observationer af børnene udfordre hinanden med spørgsmål til, hvad dokumentationen rent faktisk viser om børnenes interesser. Yu konkluderer, at når man undersøger børns interesser, er det afgørende at bruge dokumentation for at blive opmærksom på, hvor lidt man ved med sikkerhed om, hvad barnet ønsker, tænker og har behov for (Yu, 2012).

Resultatet af samarbejdet med forskeren var, at pædagogerne fik udarbejdet et planlægnings-skema til at organisere aktiviteter baseret på ønsker fra børnene.

Opsamling

Fælles for flere af studierne er en opfattelse af, at børns perspektiver bør inddrages i dokumentation og undersøgelser af den pædagogiske praksis både for at styrke evalueringen og for at kunne bruge børneperspektiverne i udviklingen af den pædagogiske praksis. Samtidig peger en række af studierne på, at børn i forbindelse med arbejdet med dokumentation typisk bidrager ved at lave produkter, der indgår i dokumentationen, men sjældnere får mulighed for at bidrage med deres egne perspektiver. Studierne om inddragelse af børns perspektiver peger på flere forhold, der er vigtige at have for øje, når man skal arbejde med inddragelse af børns perspektiver. For det første er relationen mellem det pædagogiske personale og barnet og de voksnes lydhørhed over for barnet afgørende. Udfordringen kan være at få det rette indblik i børnenes perspektiver. Et studie peger på vigtigheden af at dokumentere børns interesser og reflektere over dokumentationen sammen med kolleger for at forstå, hvad børnene egentlig tænker og har brug for, når man ønsker, at børnene skal involveres i planlægning af pædagogiske aktiviteter i dagtilbuddet. Et andet studie viser, at videooptagelser er særligt hensigtsmæssige at dokumentere børns interesser med, da de indfanger både børns verbale udtryk og børns nonverbale udtryk. Fælles for studierne er, at de fremhæver vigtigheden af, at det pædagogiske personale er lydhørt og fleksibelt mht. at imødekomme barnets initiativer og perspektiver og mht. at understøtte dets deltagelse i dokumentations- og evalueringspraksisser. Dette fordrer, at det pædagogiske personale er i stand til at løsrive sig fra foruddefinerede intentioner med dokumentationen og forudfattede meninger om barnets interesser.

7 Relationen mellem barnet og pædagogisk personale i konkrete evalueringssituationer

Indtil nu har evaluerende pædagogisk praksis og evaluering og dokumentation optrådt som en mere generel praksis i forskningen. Men hvad siger forskningen om konkrete dokumentations- og evalueringssituationer? Hvordan ser det pædagogiske personale på børn, når de skal dokumentere og evaluere dem? Hvilken betydning får dokumentation og evaluering for de relationer, der er opbygget mellem børn og pædagogisk personale i dagtilbuddet? Disse spørgsmål belyser seks af kortlægningens studier, fem skandinaviske samt ét tysk (Emilsson & Samuelsson, 2012; Holm, 2015; Schmidt, 2014; EVA, 2010; Pettersson, 2015; Knauf, 2017). Studierne undersøger, hvordan interaktioner mellem barn og voksen ser ud i dokumentations- og evalueringssituationen i forhold til hverdagens praksis i dagtilbuddet, og hvilken betydning det har for barnets oplevelse af evaluerende pædagogisk praksis.

Dokumentation og evaluering påvirker interaktionerne mellem børn og pædagogisk personale

På baggrund af videoobservationer i to dagtilbud konkluderer Anette Emilsson & Ingrid Samuelsson, at pædagogisk personale typisk kommunikerer anderledes med børn, når de dokumenterer dem, end de plejer at gøre. Kommunikationen mellem den voksne og barnet i situationer, hvor den voksne foretager dokumentation, er betinget af, hvad der udgør den voksnes intentioner med og perspektiver på barnet og dokumentationen. Emilsson & Samuelsson henviser til, at den voksnes kommunikation typisk har en strategisk og målorienteret karakter, der har til formål at få barnet til at præstere i henhold til den voksnes hensigt (Emilsson & Samuelsson, 2012). Denne kommunikationsform risikerer ifølge Emilsson & Samuelsson at skabe en subjekt-objekt-relation mellem barn og voksen, fx når barnets initiativer til at tale med den voksne eller de andre børn afvises, hvis de afviger fra den voksnes intentioner (Emilsson & Samuelsson, 2012).

I tråd med Emilsson & Samuelsson undersøger Lars Holm, hvordan formelle sproglige evalueringer af specialpædagogisk karakter, der har til formål at identificere problemer hos børn med forskellige typer af indlæringsvanskeligheder, påvirker interaktionen mellem børn og pædagogisk personale i to dagtilbud. Holm konkluderer, at sprogevalueringerne typisk førte til en sproglig interaktion, der var lukket, prædefineret og stærkt styret af den voksne (Holm, 2015). Ligesom Emilsson & Samuelsson viser han altså, at evalueringerne begrænsede barnets muligheder for at bidrage til kommunikationen. Dette forklares som en følge af, at en af forudsætningerne for, at de sproglige evalueringer lykkes efter hensigten, er, at barnet følger evalueringens logik ved blandt andet at acceptere, at den voksne indtager en magtposition som den, der styrer interaktionen (Holm, 2015).

På baggrund af et etnografisk inspireret feltarbejde i to daginstitutioner undersøger Lene Schmidt ligeledes, hvad der sker mellem voksen og barn, når de forholder sig til den ministerielle sprogvurdering², der blev udviklet som følge af et lovkrav fra 2007 om at tilbyde alle forældre til treårige børn en vurdering af deres barns sprog³. I tråd med Holm belyser hun, at barnet forventes at udvise samarbejdsvillighed ved at besvare den voksnes spørgsmål på bedste vis og ikke at modsætte sig testens orden. Fx sorteres de handlinger og ordudvekslinger, som afviger fra testens standardiserede kategorier, fra i det udfyldte testmateriale. På baggrund af de kategorier, som testen stiller til rådighed for at evaluere barnet, omdannes dets deltagelse til en kompatibel testscore (Schmidt, 2014). Ved at indgå i dokumentations- og evalueringspraksisser pålægges såvel barnet som den voksne altså en række idealer for sproglige og kropslige udtryk, der eksempelvis kommer til udtryk i anerkendelsen af det siddende, beherskede og villige barn, som tilpasser sig den voksnes instrukser. Derfor bliver det stillesiddende barn, der efterlever den voksnes instrukser (efter de standardiserede evalueringers krav), ofte evalueret positivt, mens det selvstændige og bidragende barn oftest vil blive positivt modtaget i andre situationer (Schmidt, 2014).

Sprogvurderinger skaber atypiske interaktionsformer mellem pædagogisk personale og barn

To studier belyser, hvordan den ministerielle sprogvurdering af treårige ofte udspiller sig inden for sociale og fysiske rammer, der er helt anderledes end de interaktioner, som barnet normalt oplever med den voksne i dagtilbuddets hverdag (Schmidt, 2014; EVA, 2010). Studierne problematiserer forskellen både af hensyn til relationen mellem voksen og barn og af hensyn til evalueringens validitet.

På baggrund af analyser af vurderinger af børns sprog i treårsalderen i forskellige dagtilbud belyser Schmidt og EVA, hvordan sprogvurderingen typisk afvikles i sociale og fysiske rammer, der adskiller sig fra de rammer, barnet normalt befinder sig i. Eksempelvis belyser EVA, hvordan barnet og den voksne placeres over for hinanden ved et bord i enrum i vurderingssituationen, mens den voksne normalt sidder ved siden af barnet og meget sjældent alene i et rum sammen med ét barn (EVA, 2010). Sprogvurderingen ændrer ikke kun relationen mellem én voksen og ét barn, men har også indvirkning på positioneringen af såvel testbarnet som de øvrige børn, fx når de øvrige voksne og børn skal forlade det lokale, hvor vurderingen skal afvikles (Schmidt, 2014).

Begge studier peger ligeledes på, at sprogvurderingen giver anledning til atypiske interaktionsformer, blandt andet fordi barnets opmærksomhed søges fastholdt på sprogvurderingen, og fordi det vurderes i henhold til nogle foruddefinerede forventninger (Schmidt, 2014; EVA, 2010). Når den voksne bryder med den interaktionsform, som barnet er vant til, kan det give anledning til, at barnet oplever, at den voksne skifter karakter ved at blive utilnærmelig og anderledes (EVA, 2010). Den voksne kan ifølge begge studier også opleve sprogvurderingen som en atypisk situation, og flere pædagogiske medarbejdere betegner ifølge Schmidt interaktionen i situationen som ”kunstig” og ”akavet”. Samtidig henviser begge studier til, at den voksne ofte søger at iscenesætte den som en leg. Børnene får altså ofte ikke at vide, at de er genstand for vurdering (EVA, 2010; Schmidt, 2014). Ifølge Schmidt er forklaringen, at det pædagogiske personale finder, at treårige børn er for små til

2 Schmidt henviser til ministeriets sprogvurderingsmateriale til treårige børn som en ”sprogtest” frem for en sprogvurdering med henblik på at understrege dets psykometriske ophav. Derfor anvendes begrebet test, når vi i det følgende refererer til Schmidts analyser af sprogvurderingen.

3 I dag stiller dagtilbudslovens ikke krav om, at alle børn i dagtilbud sprogvurderes.

at forholde sig til at skulle testes (Schmidt, 2014). Hun peger på, at flere pædagogiske medarbejdere udtrykte en oplevelse af kropsligt ubehag ved brugen af sprogvurderinger af treårige, da test og målinger af børnenes færdigheder giver anledning til interaktionsformer mellem barnet og den voksne, som de blandt andet finder kunstige, akavede og atypiske, idet de afviger fra de lege- og lystbetonede aktiviteter, som de mener, bør præge børnelivet i dagtilbuddet (Schmidt, 2014).

Fælles for Schmidts og EVA's studier er en betragtning om, at det forandrede fysiske rum og den forandrede interaktion i vurderingssituationen skaber en relation og kommunikation mellem barnet og den voksne, der afviger fra den typiske interaktion, som finder sted i den institutionelle hverdag uden for vurderingens rum. Dagligdagens fokus på, at børn kan deltage aktivt og bidrage til kommunikationen, glider i baggrunden i vurderingssituationen, der i stedet fremelsker børns passive accept af den voksnes (og vurderingens) orden og præmisser. Både EVA og Schmidt belyser, hvordan pædagogiske medarbejders afvikling af sprogvurderingen stiller dem i et dilemma: På den ene side skal de forsøge at efterleve de metodiske krav og sikre en objektiv og valid test af barnets sproglige formåen, mens de på den anden side bestræber sig på at være den for barnet kendte person, der til daglig søger at etablere interaktioner, hvor børnene deltager aktivt ved eksempelvis at sige til og fra over for andre (Schmidt, 2014; EVA, 2010). EVA anbefaler, at den voksne er opmærksom på at præsentere sprogvurderingen som en atypisk situation for ikke at forvirre barnet, der allerede oplever situationen som usædvanlig, hvilket blandt andet kommer til udtryk, ved at barnet fremstår afventende for at afkode, hvad der forventes af det (EVA, 2010).

Opsamling

Kortlægningen af temaet viser, at den relation, det pædagogiske personale til hverdag opbygger til børnene typisk forandrer sig i konkrete dokumentations- og evalueringssituationer. En række af studierne peger på, at den voksne ofte indtager en magtposition i dokumentations- og evalueringssituationen og hermed begrænser barnets muligheder for at bidrage aktivt til kommunikationen. Samtidigt nedprioriteres børnenes demokratiske deltagelse, der normalt spiller en vigtig rolle i dagtilbuddets praksis. Dette forklares blandt andet som en følge af, at den voksne fx stiller spørgsmål, som barnet forventes at acceptere og svare på.

Fælles for studierne under dette tema er, at de sætter spot på, *hvordan* evaluerende pædagogisk praksis kan påvirke den måde, pædagogen relaterer sig til barnet i konkrete evalueringssituationer. Konklusionerne kan hjælpe pædagogerne til at håndtere den præmis, at den atypiske relation til barnet i evalueringssituationen både kan påvirke relationen til barnet og evalueringens resultater.

En konklusion fra forskningen er, at evalueringssituationen kan forvirre børnene, fordi relationen til den voksne, de kender, pludselig er anderledes. Derfor anbefaler flere studier, at den voksne fortæller barnet, at evalueringssituationen er en anderledes situation, så barnet forstår, at evalueringen ikke er en del af hverdagen. En anden konklusion fra flere studier er, at evalueringssituationen kan give en ensartet vurdering af barnet, fordi kompetencer som initiativ og aktiv spørgen, som normalt støttes i dagtilbuddet, ikke nødvendigvis afprøves eller værdsættes i evalueringen. Derfor anbefales det, at det pædagogiske personale også er lydhøre over for barnet i en evalueringssituation. Samtidig er en responsiv tilgang forbundet med en risiko for, at vurderingens logik og gennemførelse kompromitteres. Det pædagogiske personale udfordres således ekstra, fordi de skal balancere mellem lydhørhed over for barnet og hensynet til vurderingens validitet og reliabilitet.

8 Dokumentations og evaluerings betydning for pædagogisk personales opfattelse af børn

En række studier har nu præsenteret både potentialer og udfordringer i arbejdet med evaluerende pædagogisk praksis. Men hvilken betydning har evaluering og dokumentation for, hvordan pædagoger ser på dagtilbuddets børn og forstår deres læring og udvikling af kompetencer? Dette spørgsmål behandler 16 studier, hvoraf 15 er skandinaviske. Tendensen i studierne er, at de indtager en kritisk stilling til, at evaluering og dokumentation kan ses som neutrale redskaber til at udvikle pædagogiske medarbejders og børns kompetencer. De undersøger derfor på forskellig måde, om pædagogisk personales arbejde med dokumentation og evaluering kan påvirke deres tilgang til børnene og deres praksis (Parnell, 2011; Bjervås, 2011; Gitz-Johansen, 2012; Plum, 2010, 2012a, 2012b; Holm, 2015; Lindgren, 2012; Lindgren, 2015; Palla, 2011; Ulla, 2014; Schmidt, 2014; Liljestrand & Hammarberg, 2017; Alasuutari & Markström, 2011; Emilson & Samuelsson, 2012; Andersen et al., 2008). Studierne rejser en række spørgsmål om arbejdet med evaluerende pædagogisk praksis, som det pædagogiske personale kan holde sig for øje for at undgå, at dokumentation og evaluering får for stor betydning i relationen til børnene.

Pædagogisk personales blik på børn konstrueres af faste kategorier om normalitet, alder og køn

En række studier undersøger dokumentation og evaluering som en disciplineringssteknik. Studierne peger på, at visse former for evaluerende pædagogisk praksis søger at korrigere børn i henhold til den adfærd og de egenskaber, der falder inden for normaliteten i dagtilbud (Gitz-Johansen, 2012; Ulla, 2014; Alasuutari & Markström, 2011; Schmidt, 2014).

På baggrund af to gruppeinterviews med 11 pædagoger fra to private norske dagtilbud peger Ulla (2014) på, at pædagogisk personale i arbejdet med at dokumentere og evaluere børns kompetencer og evner justerer deres *blik* på børnene. Målestokken for justeringen er en forestilling om, hvad der udgør en normal udvikling for et barn i en specifik alder. Ulla mener, at disse forestillinger delvist konstrueres af kommunalt fastsatte krav om at udføre kortlægninger, der har til formål at vurdere og dokumentere, hvor barnet ligger i relation til den evaluering, der finder sted. Hun mener, at det pædagogiske personales justerede blik på børn er præget af en række faste kategorier som normalitet på den ene side og alder på den anden, og forholdet mellem disse kategorier har betydning for, hvordan det pædagogiske personale vurderer børns egenskaber, udvikling og læring – og alder.

Flere studier understøtter denne betragtning, idet de belyser, hvordan evalueringer af børns kompetencer bygger på en forståelse af, at barnets udvikling kan defineres og forstås i henhold til en række fremadskridende faser. Evalueringerne forudsætter en normalt tilstand for børns udvikling, der bygger på en norm for, hvad børn skal kunne hvornår. Da børn forventes at følge en aldersbestemt udviklingsprogression, tilskrives den normale udvikling altså én bestemt retning. Hvis barnets udvikling bestemmes til at være ude af trit med dets alder, giver det typisk anledning til bekymring eller særlige indsatser, der eksempelvis har til formål at opfange de børn, der antages at

have behov for særlig støtte eller tidlig hjælp (Ulla, 2014; Bjervås, 2011; Schmidt, 2014). Med disse indsatser følger bestemte kategoriseringer såsom sprogbar, bekymringsbar (Schmidt, 2014) tosproget (Holm, 2015; Schmidt, 2014) og barn med særlige behov (Ulla, 2014). Fælles for disse kategorier er, at de forbinder barnet til en række forestillinger, der problematiserer dets udvikling, i modsætning til eksempelvis kategorien det skoleparate barn, der omvendt etablerer et blik på barnet som modent og parat (Schmidt, 2014).

Også køn har betydning for ideen om det almindelige barn. Alasuutari & Markström belyser, hvordan pædagogisk personale og forældre italesætter en institutionel orden, hvorigennem ideen om det almindelige barn skabes, når de evaluerer børn til forældresamtaler. Dette undersøges med udgangspunkt i 54 samtaler mellem pædagogisk personale og forældre til børn fordelt mellem otte dagtilbud. Alasuutari & Markström viser, at de institutionelle forventninger og krav, der stilles til børnene i samtalerne, varierer efter deres køn. Således belyser de, at det i højere grad italesættes, når piger bryder med de normer og regler, der er blevet etableret af det pædagogiske personale. Drengene tildes opmærksomhed, når deres adfærd opfattes som problematisk. På den baggrund konkluderer studiet, at den institutionelle orden således er mere rigid for piger end for drenge (Alasuutari & Markström, 2011).

Evaluering og dokumentation kan skabe en institutionel orden for normalitet og afvigelse

En fremtrædende norm viser sig at være en ide om, at børn er kompetente. En række studier konkluderer således, at en diskurs om det kompetente barn er omdrejningspunktet for pædagogisk personales dokumentation og/eller evaluering af børn (Lindgren, 2015; Bjervås, 2011; Alasuutari & Markström, 2011; Emilson & Samuelsson, 2012; Plum, 2010; Andersen et al., 2008).

På baggrund af et etnografisk studie i et svensk dagtilbud belyser Lindgren, hvordan diskursen om det kompetente barn bygger på forestillingen om, at barnet har en naturlig evne til at håndtere eksistentielle problemer og til at konstruere og evaluere sin egen viden gennem individuelle, aktive og sanselige interaktioner med sin omverden. Denne betydning sporer Lindgren til den dominerende internationale uddannelsespolitiske diskurs, som fremstiller barnet som autonomt, energisk og selvevaluerende (Lindgren, 2015). Med udgangspunkt i et etnografisk studie i to dagtilbud konkluderer Bjervås, at diskursen om det kompetente barn, som i høj grad associeres med arbejdet med dokumentation, bygger på en normativ forestilling om, hvordan barnet bør være, frem for hvordan det er. Da denne diskurs forbindes med bestemte færdigheder, der ofte tages for givet som selvfølgelige, kan det ifølge Bjervås medføre, at det bliver vanskeligere for pædagogisk personale at beskrive de børn, som falder uden for normaliteten ved eksempelvis at være særligt sårbare eller ved at have behov for ekstra støtte (Bjervås, 2011). Eksempelvis belyser Andersen et al., hvordan dokumentation i ni forskellige dagtilbud gengiver positive fortællinger om børnene ved at fokusere på de glade og kompetente, dvs. de aktive og lærende børn, i dokumentationen (Andersen et al., 2008). Herudover peger Emilson & Samuelsson på baggrund af videoobservationer i to dagtilbud på, at pædagogisk personale typisk bedømmer barnets præstation ud fra på forhånd definerede ideer om, hvad barnet skal kunne for at leve op til at være det ønskelige og gode dagtilbudsbarn. Når barnet beskrives, kan det således tolkes som en slags bekræftelse eller belønning. Det kan betyde, at barnet forsøger at efterleve de evalueringskriterier, som det pædagogiske personale fokuserer på (Emilson & Samuelsson, 2012).

Gitz-Johansen (2012) undersøger også betydningen af kategorier i evalueringsmaterialer – men med fokus på de uønskede kategorier. Med afsæt i en række standardiserede materialer til vurdering af børns udvikling i danske dagtilbud udleder han, hvilke personlighedstræk der opfattes som

smuds, dvs. som uønskede og ikke-acceptable. Han konkluderer, at selvom standardiserede vurderingsmaterialer kan fremstå objektive og neutrale, sætter de alligevel en række normer op for børn i dagtilbud. Gitz-Johansen understreger derfor nødvendigheden af, at både de, der producerer, og det pædagogiske personale, der anvender standardiserede vurderingsmaterialer, reflekterer over, hvordan materialerne skaber grænser for, hvad der udgør acceptabel udfoldelse af individualitet og særegenhed hos børn i dagtilbud.

Herudover tilføjer han, at den adfærd og de egenskaber, der vækker bekymring eller forargelse i dagtilbud, kan blive værdsat i andre kontekster eller senere i barnets liv. På den baggrund sætter han spørgsmålstejn ved, om det, der identificeres som smudskategorier, nødvendigvis er problematisk, eller om det snarere er et udtryk for voksensamfundets manglende rummelighed og evne til at acceptere disse sider (Gitz-Johansen, 2012).

Den kategorisering af børns adfærd, som vurderingsmaterialerne bygger på og udvikler, betyder ifølge de nævnte studier, at dokumentation og evaluering påvirker pædagogerne syn på børn og dermed også børns adfærd. I et studie går Alnervik videre og kræver etiske diskussioner om den magt, der udøves, når pædagogisk personale dokumenterer, diskuterer og analyserer børn og deres handlinger (Alnervik, 2003). Hendes konklusion bekræftes af et studie af Lindgren (2012), der fastslår, at det pædagogiske personale, der deltog i et efteruddannelseskursus om pædagogisk dokumentation, ikke i særligt høj grad adresserede etiske overvejelser om, hvad det betyder for børn at få deres aktiviteter og ideer dokumenteret dagligt. Eksempelvis fremstilles brugen af visuel teknologi i dokumentationspraksisser som et neutralt redskab til at opnå viden om barnet. Men ifølge Lindgren overser det pædagogiske personale her, hvordan visuel dokumentation kan fungere som en disciplinerings teknik, der overvåger og regulerer børns følelser og adfærd (Lindgren, 2012).

Opsamling

I dette afsnit er en række studiers kritiske tilgang til dokumentation og evaluering som neutrale redskaber, der måler børns udvikling og kompetencer, belyst. Overvægten af studierne i temaet er skandinaviske, og de skriver sig op mod nogle grundlæggende antagelser om dokumentation og evaluering.

Studierne spørger ikke i så høj grad, *om* dokumentation og evaluering har betydning for pædagogerne tilgange til og forståelse af børnene, men undersøger snarere, *hvordan* evaluerende pædagogisk praksis kan påvirke den måde, pædagogen forstår barnet i dagtilbuddet. Fælles for studierne er, at de viser, at dokumentation og evaluering og arbejdet med evaluerende pædagogisk praksis kan betyde, at det pædagogiske personale *kategoriserer* børnene i dagtilbuddet efter bestemte kriterier.

Studierne viser, at dokumentations- og evalueringspraksisser kan konstruere specifikke forestillinger om, hvordan børn i dagtilbud bør være og agere. Begrundelsen er, at evalueringsmaterialer ofte arbejder ud fra kategorier, der fastsætter, hvornår et barn er – og ikke er – normalt og kompetent i forhold til fx sin alder. På den baggrund peger flere af studierne på, at arbejdet med dokumentation og evaluering har en disciplinerende virkning, der korrigerer børn i henhold til faste kategorier. Udfordringen opstår ifølge studierne, hvis normerne tages for givet og lægges til grund for en institutionel orden, der kan virke begrænsende for det pædagogiske personales arbejde og dermed også for børnenes udfoldelsesmuligheder. I forlængelse heraf understreger størstedelen af de ovennævnte studier, at det pædagogiske personale altid bør reflektere kritisk over deres egen evaluerende praksis og sætte spørgsmålstejn ved ideer om børns normalitet, der kan kategoriseres ud fra evalueringsmaterialet, og som kan virke begrænsende i stedet for befordrende for børns udviklingsmuligheder.

Appendiks A – Litteraturliste

Skandinaviske studier

Alasuutari, M., & Markström, A. M. (2011). The making of the ordinary child in preschool. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 55 (5), 517-535.

Alnervik, K. (2013). "Men så kan man ju också tänka!" *Pedagogisk dokumentation som förändringsverktyg i förskolan*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.

Alvestad, T., & Sheridan, S. (2015). Preschool teachers' perspectives on planning and documentation in preschool. *Early Child Development and Care*, 185 (3), 377-392.

Andersen, P. Ø., Hjort, K., & Schmidt, L. S. K. (2008). *Dokumentation og Evaluering: mellem forvaltning og pædagogik*. København: Københavns Universitet.

Bjervås, L.-L. (2011). *Samtal om barn och pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan – En diskursanalys*. Göteborg: Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, Göteborgs universitet.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA). (2010). *Børns perspektiver på sprogvurderinger i daginstitutioner*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

Ejersbo, N., Lindeberg, N. H., & Pedersen, L. H. (2017). *Dokumentationskrav på dagtilbudsområdet*. København: KORA - Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.

Emilson, A., & Samuelsson, I. (2012). Jakten på det kompetenta barnet. *Tidsskrift for Nordisk Barnehageforskning*, 5 (21), 1-16.

Gitz-Johansen, T. (2012). Smuds i børnehaven: En undersøgelse af uønskede personlighedstræk i børnehavers vurderingsmaterialer. *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, 3, 74-84.

Holm, L. (2015). Kan du tage pigen op af kufferten? En analyse af sproglig evaluering i daginstitutioner. *EDUCARE*, 2015 (2), 103-127.

Holmberg, C. (2015). *Så är det ju – den blir aldrig färdig! En etnografisk studie om förskolepedagogers arbete med pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.

Lindgren, A. L. (2012). Ethical issues in pedagogical documentation: Representations of children through digital technology. *International Journal of Early Childhood*, 44 (3), 327-340.

Lindgren, T. (2015). *Bland dokumentationer, reflektioner och teoretiska visioner: idéer och diskurser om hur barn skapar mening i förskolan*. Malmö: Fakulteten för lärande och samhälle, Malmö högskola.

Liljestrand, J., & Hammarberg, A. (2017). The Social Construction of the Competent, Self-Governed Child in Documentation: Panels in the Swedish Preschool. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 18 (1), 39-54.

Löfdahl, A. (2014). Teacher-parent relations and professional strategies: A case study on documentation and talk about documentation in a Swedish preschool. *Australasian Journal of Early Childhood*, 39 (3), 103-110.

Löfdahl A., & Folke-Fichtelius, M. (2015). Preschool's new suit: Care in terms of learning and knowledge. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 35 (3), 260-272.

Löfgren, H. (2017). Learning in Preschool: Teachers' talk about their work with documentation in Swedish preschools. *Journal of Early Childhood Research*, 15 (2), 130-143.

Mathiasen, M., Heslop, S. H., Lone, B., & Lyngborg, S. (2009). *Kvalitetsmåling i et kvalitativt perspektiv: En undersøgelse af perspektiver på kvalitet og kvalitetsvurdering på dagtilbudsområdet*. Aarhus: KREVI.

Palla, L. (2011). *Med blicken på barnet: om olikheter inom förskolan som diskursiv praktik*. Malmö: Lärarytbildningen, Malmö högskola.

Pettersson, K. E. (2015). Children's participation in preschool documentation practices. *Childhood: A Global Journal of Child Research*, 22 (2), 231-247.

Plum, M. (2010). *Dokumenteret faglighed: Analyser af hvordan pædagogisk faglighed produceres gennem læreplanernes dokumentationsteknologi*. København: Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Plum, M. (2012a). The Emergence of the Analytical Method in Early Childhood Education. The Scientific Effort to Produce the Learning Child for the Nation in a Global Era. *International Journal of Qualitative Studies in Education (QSE)*, 25 (5), 645-663.

Plum, M. (2012b). Humanism, administration and education: the demand of documentation and the production of a new pedagogical desire. *Journal of Education Policy*, 27 (4), 491-507.

Schmidt, L. S. K. (2014). *Sprogtest – når ord får betydning. Analyser af hvilke samspil der opstår mellem standardisering af sprogtest til treårige børn og pædagogisk praksis*. København: Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Sivertsen, K. (2006). *Fremming av dokumentasjon, vurdering og refleksjon i barnehagen*. Tromsø: Høgskolen i Tromsø.

Thedvall, R. (2015). Managing preschool the Lean way. Evaluating work processes by numbers and colours. *Social Anthropology*, 23 (1), 42-52.

Turunen, T. (2012). Individual plans for children in transition to pre-school: A case study in one Finnish day-care centre. *Early Child Development and Care*, 182 (3-4), 315-328.

Ulla, B. (2014). Auget som arrangement – om blikk, makt og skjønn i profesjonsutøvinga til barnehagelæraren. *Tidsskrift for Nordisk barnehageforskning*, 8 (5), 1-16.

Vallberg Roth, A.-C. (2012). Different forms of assessment and documentation in Swedish pre-schools. *Tidsskrift for Nordisk barnehageforskning*, 5 (23), 1-8.

Internationale studier

Knauf, H. (2015). Styles of Documentation in German Early Childhood Education. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 35 (3), 232-248.

Knauf, H. (2017). Documentation as a Tool for Participation in German Early Childhood Education and Care. *European Early Childhood Education Research Journal*, 25 (1), 19-35.

Kuh, L. P. (2008). *Practice and policy in early childhood education: Teacher collaboration in a head start, district, and university lab school*. Washington: University of Washington.

Lim, R., Anthony, G., & McLachlan, C. (2014). *Learning Stories: Making Mathematics Learning Visible*. Mathematics Education Research Group of Australasia. Paper presented at the Annual Meeting of the Mathematics Education Research Group of Australasia (MERGA) (37th, Sydney, New South Wales, Australia, 2014).

Lindsay, C. K. (2014). *Teacher observations and interpretations in early childhood emergent curriculum*. Idaho: University of Idaho.

Novakovic, S., Tomljenovic, Z., & Roncevic, A. (2016). Monitoring and Documenting Preschool Children's Fine Art Creation. *Croatian Journal of Education*, 18 (2), 187-197.

Parnell, W. (2011). Revealing the Experience of Children and Teachers Even in Their Absence: Documenting in the Early Childhood Studio. *Journal of Early Childhood Research*, 9 (3), 291-309.

Picchio, M., Giovannini, D., Mayer, S., & Musatti, T. (2012). Documentation and Analysis of Children's Experience: An Ongoing Collegial Activity for Early Childhood Professionals. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 32 (2), 159-170.

Rintakorpi, K., & Reunamo, J. (2017). Pedagogical documentation and its relation to everyday activities in early years. *Early Child Development and Care*, 187 (11), 1611-1622.

Warash, B. G., & Workman, M. (2016). Teaching Preschoolers to Self-Assess Their Choices in Pre-K. *Journal of Educational Research and Practice*, 6 (1), 97-104.

Wong, A. C. Y. (2010). *Teacher learning made visible: Collaboration and the study of pedagogical documentation in two childcare centres*. Toronto: Department of Curriculum, Teaching and Learning, Ontario Institute for Studies in Education, University of Toronto

Wurm, J. P. (2011). *Documentation as a vehicle for professional development in early childhood education*. New York: Columbia University.

Yu, G. S. (2012). *Professional development through the study of children's interests: The use of collaborative inquiry and documentation protocol among early childhood teachers*. Urbana Illinois: University of Illinois Urbana-Champaign.

Referencer til kommentartekst

Gough, D., Oliver, S., & Thomas, J. (2012). *An Introduction to Systematic Reviews*. London: SAGE Publications.

Popay, J., Roberts, H., Sowden, A., Petticrew, M., Arai, L., Rodgers, M., ... Duffy, S. (2006). *Guidance on the Conduct of Narrative Synthesis in Systematic Reviews*. ESRC Methods Programme.

Appendiks B – Resuméer

Resuméer af de inkluderede studier

Alasuutari M., & Markström, A. M. (2011). The making of the ordinary child in preschool. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 55(5) 517-535.

Formål

Formålet med studiet er at undersøge, hvordan pædagoger og forældre evaluerer børn, når de afholder forældresamtaler i dagtilbud. Fokusset er i den forbindelse på, hvordan pædagoger og forældre italesætter deres forestillinger om, hvordan børn er og bør være. Dertil undersøges det, hvordan disse italesættelser opretholder en institutionel orden, hvorigennem ideen om 'det almindelige barn' skabes.

Design

Studiet er baseret på 54 samtaler mellem pædagoger og finske og svenske forældre til 62 børn fordelt mellem otte dagtilbud. Datamaterialet er analyseret ud fra en diskursteoretisk tilgang. Forfatterne tager udgangspunkt i en socialkonstruktivistisk tese om, at i interaktion mellem mennesker vil kulturelle og tilgængelige diskurser skabe og bestemme retning for handlinger, herunder kommunikation. Sproget anses således som en social praksis og som grundlæggende for konstruktionen af ideer, viden og handlinger.

Resultat

Studiet viser, at den vigtigste forventning til børnene, er, at de bør være socialt kompetente. Denne forventning italesættes langt oftere end forventninger om uddannelse og læring. De institutionelle forventninger og krav, der stilles til børnene, varierer efter deres køn. Således belyser studiet, at det i højere grad italesættes, når piger bryder med de normer og regler, der er blevet etableret af pædagogerne. Drengene tildeles først opmærksomhed, når deres adfærd opfattes som problematisk eller aggressiv. Den institutionelle orden er således mere rigid for piger end for drenge.

Alnervik, K. (2013). "Men så kan man ju också tänka!". *Pedagogisk dokumentation som förändringsverktyg i förskolan. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.*

Formål

Formålet med studiet er at belyse den læring og forandring, der har fundet sted i fire svenske dagtilbud som respons på deres arbejde med pædagogisk dokumentation over en periode på ti til femten år. De undersøgte institutioner har taget del i "Ljuspunktprojektet", der blev igangsat af Reggio Emilia Instituttet, hvor pædagogisk dokumentation er et centralt element. Projektets formål er at give pædagoger muligheder for at udvikle deres arbejde gennem møder med kollegaer, der ligeledes har erfaringer med at arbejde med pædagogisk dokumentation over en længerevarende periode.

Design

Datamaterialet er baseret på et kvalitativt forskningsdesign. Data er indsamlet i forbindelse med netværksmøder, referencegruppemøder samt arbejds-møder. Derudover er der interviewet ni projektdeltagere. Datamaterialet analyseres blandt andet med afsæt i teori om primære, sekundære og tertiære artefakter samt virksomhedsteori.

Resultat

Arbejdet med pædagogisk dokumentation har i de undersøgte dagtilbud ført til diskussioner, der har bidraget til at synliggøre modsætningerne i personalets opfattelse af det pædagogiske arbejde. Eksempelvis havde personalet forskellige holdninger til, hvorvidt store eller små børnegrupper fungerer bedst, eller om vægten skal ligge på planlagte aktiviteter eller en udforskende pædagogisk tilgang. Synliggørelsen af modsætningerne blev understøttet ved at udvide pædagogerne samarbejde om pædagogisk dokumentation. Dette har ført til, at dokumenterede fortællinger om de pædagogiske praksisser er blevet analyseret på flere niveauer og fra forskellige perspektiver. Der blev hermed skabt grobund for forandringer både enheds- og børnegruppeniveau. Eksempelvis er pædagogerne i højere grad fokuseret på at skabe gode forudsætninger for børns læring, hvor de tidligere primært talte om børnene som modtagere af viden. Dette førte til, at pædagogerne begyndte at anvende andre tilgange end foruddefinerede læringsmål til at understøtte børns læring. Forandringerne er blevet gennemført ved at afprøve nye arbejdsformer, som løbende er blevet dokumenteret og analyseret. På den baggrund er modsætningerne i personalegruppens opfattelser blevet diskuteret og opklaret, og den pædagogiske praksis har dermed udviklet sig fra at være foruddefineret til i højere grad at være tolkende og eksperimenterende. Selvom arbejdet med pædagogisk dokumentation rummer muligheder for ny læring og forandring, er det ifølge forfatteren også forbundet med en risiko, der blandt andet berører måden, hvorpå pædagogerne fremstiller barnet. Hun fastslår derfor, at brugen af dokumentation kræver etiske diskussioner om den magt, der udøves, når pædagoger dokumenterer, diskuterer og analyserer børn og deres handlinger. Endelig stiller hun spørgsmål ved, om det politiske krav om systematisk dokumentation i dagtilbud betyder, at pædagoger anser det som et kontrolredskab, som de pålægges oppefra snarere end et redskab, der kan understøtte deres muligheder for at tilegne sig magt over deres egen praksis.

Alvestad, T., & Sheridan, S. (2014). Preschool teachers' perspectives on planning and documentation in preschool. *Early Child Development and Care*, 185(3), 377-392.

Formål

Formålet med studiet er at undersøge norske pædagogers oplevelser af udfordringer, problemer og dilemmaer i forbindelse med deres planlægning og dokumentation af børns læring i dagtilbud. Undersøgelsesspørgsmålene, der bliver belyst, er følgende: "Hvordan planlægger pædagoger deres arbejde med børn?", "Hvad er i fokus i dokumentationen?" og "Hvordan udtrykker pædagoger forholdet mellem planlægning og dokumentation?"

Design

Studiet er et brugerinddragende studie, hvor der har været tæt kommunikation og interaktion mellem forskerne og de i alt ni pædagoger, fordelt på fire daginstitutioner, der har deltaget i studiet. Dataindsamlingen er foregået over en periode på to måneder, hvor pædagogerne dokumenterede daginstitutionens læringsmiljø ved brug af forskellige metoder (fx videoobservationer og fotografier af børnenes aktiviteter). Pædagogerne videoobservationer og fotografier har dannet grundlag for individuelle interview af 60 minutters varighed. Analyserne bygger på Bronfenbrenners økologiske systemteori, som er en teori om menneskers udvikling, hvor antagelsen er, at individer udvikler sig i samspil med og i relation til omgivelser. Ydermere udvides Bronfenbrenners teori i dette studie med andre kritisk økologiske tilgange (critical ecology).

Resultat

Undersøgelsen viser, at en af de generelle udfordringer ved dokumentation er, at dokumentationen skal tjene flere forskellige formål. Eksempelvis skal dokumentationen både levere informationer til forskellige interessenter, fungere som et værktøj for pædagoger til at følge børnenes læringsprocesser og tjene som et udgangspunkt for kritisk refleksion over egen praksis. Pædagogerne i studiet anvender primært fotografier af børnenes aktiviteter som dokumentationsmetode. Omvendt producerer de sjældent eller aldrig dokumentation, hvor de nedskriver egne observationer eller refleksioner. Dokumentationen anvendes typisk som et redskab af pædagogerne til at forbedre og planlægge deres arbejde samt til at informere forældrene om daginstitutionens aktiviteter, mens fokuset i mindre udstrækning er på børnenes læringsprocesser.

Andersen, P. Ø., Hjort, K., & Schmidt, L. S. K. (2008). Dokumentation og Evaluering: mellem forvaltning og pædagogik. København: Københavns Universitet.

Formål

Studiet undersøger, hvad statslige, kommunale og lokale krav til evaluering og dokumentation betyder for det pædagogiske arbejde i ni daginstitutioner samt for personalets muligheder for at definere sig som faggruppe- og profession. Endvidere undersøges det, hvordan kravene på de forskellige niveauer omsættes til forskellige fremgangsmåder til evaluering og dokumentation, og hvordan de indvirker på personalets indstilling til og planlægning af arbejdets indhold. Formålet er at belyse, hvordan prioriteringen af bestemte metoder har betydning for det, der bliver angivet og opfattet som centralt at evaluere og dokumentere. Studiet afholder sig fra at beskrive, hvilken betydning dokumentation og evaluering har for børn, da fokuset er på det pædagogiske personale og de overliggende politiske niveauer.

Design

Projektet er baseret på læsning af dokumenter indhentet fra det centralstatslige, kommunale og lokale niveau. Desuden er der foretaget fokusgruppeinterview og en til en-interview med ledere og personale i ni forskellige daginstitutioner inden for tre kommuner samt observationer med henblik på at få indblik i de praksissituationer, der udspillede sig i institutionerne. Endelig er der foretaget interviews med centrale personer i kommunernes forvaltninger og på de politiske poster.

Resultat

Evaluering og dokumentation udspiller sig i dagtilbuddene inden for to yderpunkter: Det ene yderpunkt består af den upåagtede og ikke-formaliserede evaluering og dokumentation, der er indvævet i hverdagslivet. Sådanne evalueringer finder eksempelvis sted som løbende kollegiale mundtlige udvekslinger, mens de daglige møder med forældre eksempelvis kan betragtes som en uformel dokumentation, hvor personalet udtrykker deres observationer af og overvejelser om børnene. Det andet yderpunkt indeholder den mere påagtede, systematiske og formaliserede form for dokumentation og evaluering, der tager afsæt i de pædagogiske læreplaner samt i modeller og værktøjer. Det er primært den mere formaliserede form for evaluering og dokumentation, der typisk knytter sig til arbejdet med læreplanerne, der bliver sprogliggjort og defineret som 'rigtige' i samtalerne med det pædagogiske personale. Således fremstiller de det som et arbejdsvilkår og dermed som en selvfølgelig del af deres arbejde at evaluere og dokumentere praksis i henhold til læreplanens mål, der ofte underlægges et sigte imod skoleforberedelse, fremfor eksempelvis at forholde sig til forskellige aktørers interesser, perspektiver, omstændigheder og processer. Forfatterne hævder, at læreprocesser og pædagogisk arbejde i høj grad er u håndgribelige og komplekse processer, og understreger på den baggrund risikoen for, at reducere evaluering og dokumentation til primært at handle om, hvorvidt der sker en målopfyldelse eller ej.

Institutionernes ledere har en central rolle i forhold til at sikre implementeringen af det daglige dokumentations- og evalueringsarbejde. Det øvrige personale har derimod ofte et langt fjerne forhold til dette arbejde, og de oplever det typisk som udefrakommende og irrelevant arbejde, der går fra tiden med børnene. Dokumentation og evaluering ses dog også som noget positivt. Personalet udtrykker, at dokumentation og evaluering kan synliggøre det pædagogiske arbejde og dermed skabe grundlag for større refleksion og øget faglig bevidsthed hos den enkelte pædagog, ligesom det kan understøtte en samfundsmæssig social og faglig anerkendelse af pædagogprofessionen.

Bjervås, L.-L. (2011). Samtal om barn och pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan - En diskursanalys. Göteborg: Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, Göteborgs universitet.

Formål

Formålet med studiet er at undersøge, hvordan pædagoger under planlægningsamtaler taler om og vurderer børn i dagtilbud med udgangspunkt i deres pædagogiske dokumentationer.

Design

Forfatteren har fulgt ti pædagoger fra to forskellige dagtilbud i omkring et halvt år, imens de reflekterede over og forsøgte at forstå den dokumentation, de havde udført i planlægningsamtaler a 1-1½ times varighed. Samtalerne fandt sted i dagtilbud inspireret af Reggio Emilia-pædagogikken, og pædagogerne havde alle erfaringer med pædagogisk dokumentation. Samtalerne blev optaget på bånd, transskriberet og analyseret med udgangspunkt i Mikhail Bakhtins kommunikationsteori og Norman Faircloughs kritiske diskursanalyse.

Resultat

Studiet viser, at pædagogernes samtaler om pædagogisk dokumentation er mangefacetterede, idet de sammenblander forskellige diskurser, herunder diskurser om livslang læring, børns udvikling og kompetencer. Samspillet mellem disse diskurser fremgår eksempelvis, idet pædagogerne både taler ud fra en forståelse af børn som havende en identitet i sig selv og som nogen, der indtager de *subjektpositioner*, omgivelserne tilbyder. Den første forståelse kan ses, når pædagogerne forbinder børnenes evner og svagheder til deres personligheder. Således taler de eksempelvis om børnenes kompetencer som afhængige af deres modenhed. Den anden forståelse fremgår, når de taler om børnenes evner og svagheder som betinget af konteksten, hvilket eksempelvis ses, når de understreger deres ansvar i forhold til at skabe gode betingelser for børns udvikling og læring. Selvom der skiftes mellem de to forståelser, er der en udbredt konsensus blandt pædagogerne om, at børnene er kompetente, og at børnene udgør ressourcer for hinandens læring. Overordnet udtrykker pædagogerne, at pædagogisk dokumentation i dagtilbuddet udgør et redskab med mange muligheder i deres møde med børn og kollegaer. Således beskriver de eksempelvis pædagogisk dokumentation som et redskab, der kan understøtte arbejdet med børns kompetencer og dagtilbuddets miljø. Pædagogerne peger samtidig på, at dokumentationsøjeblikket er et moment, hvor de risikerer at forstyrre børnenes processer. På baggrund af studiets resultater konkluderer forfatteren slutteligt, at den udbredte tendens til at dokumentere barnets kompetencer bør være genstand for pædagogernes refleksioner, idet forestillingen om 'det kompetente barn' bygger på en normativ ide om, hvordan barnet bør være fremfor, hvordan det er. Fokuset på barnets kompetencer kan således betyde, at det bliver vanskeligere for pædagoger at dokumentere de børn, hvis adfærd falder uden for normaliteten. Derudover understreger forfatteren faren ved, at retorikken om det kompetente barn, der i høj grad er forbundet med pædagogisk dokumentation, bevirker, at pædagogernes forventninger til barnets læring vokser i en sådan grad, at barnet sættes under pres for at præstere mere. Hvis disse refleksionspunkter tages i betragtning rummer pædagogisk dokumentation ifølge forfatteren et potentiale for at skabe en større indsigt i, hvordan børns læring finder sted.

Danmarks Evalueringsinstitut Danmarks (EVA). (2010). Børns perspektiver på sprogvurderinger i daginstitutioner. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

Formål

Undersøgelsen belyser, hvordan treårige børn oplever de aktiviteter og situationer, der knytter sig til sprogvurderingssituationen i treårsalderen. Derudover er formålet at opsamle viden om og erfaringer med forskellige metodiske tilgange som videooptagelser, spørgeskemaer og miniinterviews til at inddrage børneperspektiver i evalueringer, undersøgelser og pædagogisk praksis. Baggrunden for undersøgelsen er dels traditionen for at medtænke børns interesser i tilrettelæggelsen af det pædagogiske arbejde i danske dagtilbud og dels betoningen af børns medindflydelse på beslutninger, der gælder deres egen hverdag i FN's børnekonvention og i den danske lovgivning på børneområdet.

Design

Datamaterialet er blevet analyseret ud fra en betragtning om, at børnenes oplevelser af sprogvurderingssituationen er påvirket af den interaktion, der finder sted mellem barnet og den pædagog, der gennemfører vurderingen. Der er derfor blevet foretaget 20 videooptagelser af sprogvurderinger i seks daginstitutioner fordelt på to kommuner, som danner baggrund for analyserne af pædagogernes og børnenes handlinger, udtryk og reaktioner samt den interaktion, der udspiller sig imellem dem. Herudover indgår 18 børn og 18 pædagogs spørgeskemabesvarelser om sprogvurderingssituationen og 18 interviews med børn, der har deltaget i opfølgende sprogaktiviteter. Datamaterialet er analyseret ud fra Bales' Interaction Process Analysis (IPA), som har fokus på verbale og kropslige handlinger i opgaverelaterede situationer og på situationens socioemotionelle karakter.

Resultat

EVA identificerer tre elementer i pædagogens ageren i sprogvurderingssituationen, som virker befordrende for barnets oplevelse af sprogvurderingssituationen. For det første er det væsentligt, at pædagogen er opmærksom på at kommunikere til barnet, hvad der skal foregå før og undervejs i forløbet. For det andet er det af betydning, at præsenterer sprogvurderingen som en atypisk situation for at tydeliggøre, at præmisserne for og strukturen i interaktionen i nogen grad adskiller sig fra den daglige interaktion mellem børn og pædagoger. For det tredje er det tilsyneladende vigtigt, at pædagogen er responsiv over for barnets input og fortællinger fra deres egen erfaringsverden. Der er imidlertid udfordringer forbundet med at forene barnets associative logik og sprogvurderingstestens lineære logik. Pædagogerne balancerer således mellem lydhørhed og responsivitet over for barnet og hensynet til testens validitet og reliabilitet, som blandt andet berører i hvilken grad vurderingen er blevet gennemført i overensstemmelse med den beskrevne vejledning. Hvis pædagogen er forberedt, rutineret og fortrolig med testmaterialet, er der en større sandsynlighed for, at barnet oplever sprogvurderingen positivt, og at den samtidig gennemføres med høj grad af validitet.

EVA konkluderer, at videooptagelser af sprogvurderingssituationen giver de mest nuancerede og valide data og fungerer som det bedste værktøj til undersøgelse af børns oplevelser og perspektiver. I spørgeskemaerne fungerer de åbne spørgsmål bedst, da de får barnet til at sætte ord på den situation det lige har oplevet. Generelt viser afprøvningen af miniinterviewene og spørgeskemaerne dog, at det er vanskeligt at stille børn i denne aldersgruppe abstrakte spørgsmål, herunder spørgsmål om situationer, der er tidsmæssigt forskudt fra den situation, de befinder sig i.

Ejersbo, N, Lindeberg, N.H., & Pedersen, L. H. (2017). Dokumentationskrav på dagtilbudsområdet. København: KORA – Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning.

Formål

Formålet med studiet er at gennemføre en undersøgelse af dokumentationskravene på dagtilbudsområdet, og derudover at undersøge, hvordan disse krav opleves af ledere og medarbejdere. Undersøgelsen af dokumentationskrav på dagtilbudsområdet bevæger sig på de tre niveauer lovgivnings-, kommunalt- og institutionsniveau og tager afsæt i følgende to undersøgelsesspørgsmål:

1. Hvilke dokumentationskrav findes der på dagtilbudsområdet, og hvordan varierer dokumentationskravene mellem kommuner?
2. Hvordan opfattes dokumentationskravene af ledere og medarbejdere i daginstitutioner, herunder:
 - a. Hvor meget tid ledere og medarbejdere vurderer, at de bruger på konkrete navngivne dokumentationsopgaver.
 - b. I hvor høj grad de oplever at de konkrete dokumentationsopgaver har et klart formål.
 - c. Om hvorvidt dokumentationskravene opleves som understøttende eller kontrollerende.

Design

I undersøgelsen indgår to spørgeskemaundersøgelser, samt kvalitative interview. Indledningsvist er der foretaget fortaget en kortlægning af de lovgivningsmæssige dokumentationskrav. Denne kortlægning er anvendt i de efterfølgende spørgeskemaundersøgelser, hvoraf der er en spørgeskemaundersøgelse blandt samtlige kommunale dagtilbudschefer og en spørgeskemaundersøgelse blandt samtlige kommunale og selvejende daginstitutionsledere og pædagoger i otte udvalgte kommuner. Af disse er der i seks kommuner opnået en tilfredsstillende svarprocent. Svarene fra disse seks kommuner indgår i undersøgelsen. Derudover er der gennemført kvalitative interview i fire kommuner udvalgt blandt de otte kommuner. I de fire kommuner er der gennemført interview med dagtilbudschefen og udvalgsformanden for det relevante politiske udvalg. I hver af kommunerne er der udvalgt to kommunale dagtilbud, hvor der er gennemført interview med lederen, en pædagog og formanden for forældrebestyrelsen i det pågældende dagtilbud.

Resultat

Undersøgelsen viser, at hovedparten af respondenterne vurderer, at antallet af dokumentationskrav er uændret eller steget inden for de seneste tre år og at det primært er antallet af kommunalt fastsatte krav, der er steget. Studiet finder også væsentlige variationer i antallet af dokumentationskrav kommunerne imellem. Derudover finder undersøgelsen stor variation i tidsforbruget forbundet med de forskellige dokumentationskrav, men det skal bemærkes at dagtilbudschefer, institutionsledere og pædagoger har meget vanskeligt ved at opgøre deres tidsforbrug på dokumentationskrav, hvilket betyder at tidsopgørelser skal tages med forbehold. Ledere og pædagoger bruger meget tid på nogle dokumentationskrav som fx pædagogiske læreplaner, mens andre krav – både statslige, kommunale og institutionsfastsatte – tager kortere tid at dokumentere. Både blandt ledere og pædagoger er der oplevelser af, at arbejdet med dokumentationskrav tager tid – og at den tid kan være svær at finde. Variationen i tidsforbruget bliver tydeligt i fordelingen af lederes og pædagogers besvarelser i kvartiler for det angivne tidsforbrug. Videre viser undersøgelsen, at både de statslige og de kommunale dokumentationskrav opleves som havende et klart formål på tværs af alle respondentgrupper. Størstedelen af alle respondentgrupper er enige i, at dokumentationskrav samlet set højner kvaliteten på dagtilbudsområdet og bruges til at udvikle kvaliteten,

mens nogle ledere og pædagoger oplever, at dokumentation sætter fokus på måling frem for kvalitet. Det er derfor fortsat væsentlig for aktører på dagtilbudsområdet at se kritisk på tidsforbruget forbundet med opfyldelse af dokumentationskrav. Endelig viser undersøgelsen, at dokumentationskrav på dagtilbudsområdet opleves som både en kontrolforanstaltning og som understøttende for det pædagogiske arbejde. Oplevelsen af kontrol udelukker dermed ikke, at kravene kan understøtte det pædagogiske arbejde. Kontrol og understøttelse skal med andre ord ikke opfattes som én dimension gående fra høj grad af kontrol til høj grad af understøttelse, men derimod som to selvstændige dimensioner, der hver kan indtage høje og lave værdier. Generelt peger undersøgelsen på, at der er en udbredt anvendelse af den information, som stammer fra dokumentationskrav, fx som afsæt for drøftelser blandt det pædagogiske personale eller som information til forældre. Det gælder særligt i daginstitutionerne og den kommunale forvaltning.

Emilson, A., & Pramling Samuelsson, I. (2012). Jakten på det kompetente barnet. Nordisk Barnehageforskning, 5(21) 1-16.

Formål

Studiet har til formål at undersøge, hvad der er i fokus ved pædagogisk dokumentation i dagtilbud, og hvad der karakteriserer kommunikationen mellem pædagogerne og børnene, når der samtidig finder dokumentation sted.

Design

Gennem videoobservationer retter studiet opmærksomheden mod pædagogisk dokumentation i dagtilbud. Dette gøres med henblik på at få viden om, hvad der er i fokus for dokumentationen, og hvad der kendetegner kommunikationen mellem pædagog og barn i pædagogisk dokumentation. Videoobservationerne er gennemført i to dagtilbud, der jævnligt gennemfører pædagogisk dokumentation. 30 børn mellem et og tre år samt syv pædagoger er observeret. Der ses efter, hvad pædagogerne dokumenterer, og efter karakteristika i kommunikationen mellem pædagoger og børn. Såvel den verbale som den nonverbale kommunikation i form af emotionelle udtryk, blik, gestik og attituder er noteret, ligesom variationer og ligheder i materialet er registreret.

Resultat

Studiet viser, at der kan identificeres fire mønstre ved den pædagogiske dokumentation og kommunikationen mellem pædagog og barn. Det første mønster handler om barnet som initiativtageren, hvor der næsten ikke finder nogen kommunikation sted mellem pædagog og barn, men hvor pædagogen i stedet er en tavs iagttager af barnets handlinger og kun giver korte instrukser eller stiller få spørgsmål. Det næste mønster handler alene om pædagogens fokus på det, barnet gør. Det er således kun barnets præstationer, der udgør omdrejningspunktet for kommunikationen og dokumentationen. Det tredje mønster handler om, at pædagogen ser barnet som et studieobjekt til udelukkende at få en målorienteret læring opfyldt. Kommunikationen er styret af strategiske formål, som er rettet mod at få barnet til at gennemføre opgaver, der er på et højt abstraktionsniveau. Det fjerde og sidste mønster handler om at få barnet til at gøre helt bestemte og konkrete opdagelser, fx at få det til at lege med LEGO-klodser. Studiet konkluderer, at det primært er barnets præstationer, der dokumenteres, hvor pædagogerne enten bliver tavse iagttagere eller fortalere for, at barnet gør bestemte opdagelser og opgaver. Kommunikationen har typisk en strategisk og målorienteret karakter, ligesom de opgaver som pædagogerne giver børnene ofte er forholdsvis abstrakte. Denne kommunikationsform risikerer ifølge forfatterne at bidrage til, at en gensidig kommunikativ udveksling mellem pædagogen og barnet perspektiver erstattes af en subjekt-objektrelation præget af asymmetri. Derudover henviser de til, at dokumentationen af børnenes præstationer risikerer at bidrage til en præstationskultur, hvor børn værdsættes ud fra deres præstationer fremfor ud fra, hvem de er.

Gitz-Johansen, T. (2012). Smuds i børnehaven: En undersøgelse af uønskede personlighedstræk i børnehavers vurderingsmaterialer. Dansk Pædagogisk Tidsskrift, 3, 74-84.

Formål

Studiets formål er at undersøge, hvilke personlighedstræk der opfattes som *smuds* i en række vurderingsmaterialer angående vurdering af børns udvikling i danske dagtilbud. Med *smuds* henviser forfatteren til uønskede og ikkeacceptable træk hos børnene. De analyserede vurderingsmaterialer er følgende: "Læringsmål og indikatorer for det 3-årige barn", "Vejledende udviklingsbeskrivelse, 3-6 år" (skemaet for de 3-årige er anvendt), "Individuel vurdering af det tosprogede småbarn, 3 år", "Kompetenceprofil", "Individuel vurdering af det tosprogede 3-årige/4-årige barns tilegnelse af dansk", "Den nemme – et hurtigt format af Københavnertesten" samt "TRAS: Tidlig registrering af sprogudvikling" (2-3 år og 3-4 år). Materialet gennemgås med henblik på at undersøge, hvilke typer af børn og hvilke egenskaber hos børn, der kan opnå social accept og værdsættelse, og hvilke der ikke kan rummes, men som i stedet opfattes som uønskede, usunde og utiltalende, dvs. 'smudsige'.

Design

Vurderingsmaterialer, der bruges i danske dagtilbud, gennemgås for at efterspore, hvilke personlighedstræk eller egenskaber der fremstår som uønskede eller negative i materialerne. Der ses efter, hvad det er, barnet ifølge disse materialer ikke må have lov at være i dagtilbuddet. Som et redskab til at forfølge dette perspektiv benyttes et teoretisk begreb om *smuds*, som bruges til at analysere udvalgte vurderingsmaterialer. Med begrebet *smuds* sættes fokus på det, der i en given social og kulturel kontekst betragtes som usundt, uønsket og utiltalende hos barnet.

Resultat

Det første *smudsbarn* som forfatteren sporer i vurderingsmaterialerne, betegner han som *Enspænderen*. Denne idealtipe er kendetegnet ved ikke at være interesseret i andre børn eller i at skabe relationer, og barnet fremstår derfor introvert, asocial og udenfor børnehavens sociale fællesskab. Det andet *smudsbarn* er *Kontaktsøgeren*, som i modsætning til *enspænderen*, vækker bekymring ved at være for orienteret mod andre. Således er *Kontaktsøgeren* ekstremt udadvendt og oversocial i den forstand, at han/hun aldrig leger alene eller parallelt ved siden af andre, men søger selskab, når det er muligt. Det tredje *smudsbarn*, *Medløberen*, tager derimod for lidt initiativ i sociale lege, da han/hun deltager passivt uden at prøve at bestemme i eller komme med input til legene. Fælles for *Kontaktsøgeren* og *Medløberen* er, at de deltager ukritisk for at få lov til at være med og sætter derfor ikke klare grænser for deres egne behov. Ligesom *enspænderen* er det fjerde *smudsbarn*, *Anarkisten*, et asocialt barn, hvilket kommer til udtryk ved, at barnet bryder og ignorerer de sociale regler i dagtilbuddet. I tråd med *Anarkisten* indordner det femte *smudsbarn*, *Egoisten*, da dette barn ikke er i stand til at vise omsorg over for og hensyn til andre børn. Det sjette *smudsbarn*, *Konkurrencebarnet*, er ligesom *Egoisten* selvhævdende og ikke interesseret i andres behov. I modsætning til *Anarkisten* har *Konkurrencebarnet* ikke en modstand mod dagtilbuddets regler, da han/hun bruger disse til at vinde og få ret over andre. De syvende og ottende *smudsbørn*, *Bangebuksen* og *Vildbasen*, udgør to modsatrettede idealtyper. Hvor *Bangebuksen* fremstår nervøs, forsigtig og tøvende, idet dette barn er forsigtig i sin omgang med andre mennesker og i brugen af sin krop, optræder *Vildbasen* ofte kropsligt voldsomt og sidder sjældent stille. Endelig fremkommer de niende og tiende *smudsbørn*, *Nården* og *Kunstneren*, ved, at vurderingsmaterialerne opstiller normer for hvad, der udgør passende interesser for et treårigt barn. Hvor *Nården* opfattes som *smudsig*, fordi dette barn udelukkende interesserer sig for tekniske og logiske aktiviteter, vækker *Kunstneren* ligeledes bekymring ved kun at interessere sig for rim og remser og andre musiske og æstetiske aktiviteter. For at falde inden for den sociale orden skal barnet altså både have anlæg for at blive kunstner og ingeniør. Udpegningen af de ti forskellige idealtypiske *smudsbørn* kan ifølge forfatteren bidrage til at belyse de selvfølgeligheder for individualitet, som vurderingsmaterialerne

er med til at skabe i børnehaver. Derudover understøtter analysen ifølge forfatteren vigtigheden af, at dem der producerer eller anvender vurderingsmaterialer sætter spørgsmål ved, om de personlighedstræk der udpeges som uønskede nødvendigvis er det, eller om de snarere afspejler voksen-samfundets manglende rummelighed.

Holm, L. (2015). Kan du tage pigen op af kufferten? En analyse af sproglig evaluering i daginstitutioner. EDUCARE, 2015 (2), 103-127.

Formål

Studiets formål er at undersøge, hvordan sproglige evalueringer, der har til formål at identificere karakteren af problemer hos børn med forskellige typer af indlæringsvanskeligheder, rammesætter vilkår for børneliv og pædagogisk virksomhed i to københavnske daginstitutioner. Nærmere bestemt undersøges det, hvordan den institutionelle anvendelse af evalueringerne konstruerer bestemte roller og relationer mellem børn og pædagoger samt en række vurderende perspektiver om børns sproglige udvikling baseret på ideen om sproglig dygtighed. I begge institutioner er der mange børn af migranter, og man har i den ene institution valgt at benytte et kommunalt evalueringsmateriale, der er udarbejdet af Københavns Kommune til sproglig vurdering af ”tosprogede børn”, mens man i den anden anvender det ministerielle evalueringsmateriale ”Sprogvurdering til 3-årige”.

Design

Studiet bygger på feltarbejde i to daginstitutioner i København. Der er observeret ni sprogevalueringer og foretaget interviews med ledere eller pædagoger under observationerne. Dertil benytter studiet sig af en række policy-dokumenter. Analysen af det empiriske grundlag er orienteret mod at undersøge de lokale, sociale praksisser såsom de konkrete handlinger, værdier og normer, der udvikles, når de respektive evalueringsmaterialer tages i brug i de to institutioner.

Resultat

Overordnet viser studiet, at evalueringsmaterialernes sprog, - måling- og kundskabssyn synes at være baseret på en antagelse om, at børnene gennemgår socialisering og sproglige udviklingstrin i samme rækkefølge på dansk. Evalueringerne fungerer således som en officiel standard for, hvilke former for børnesprog, der er passende, hvilket fremgik ved, at det kun var den dansksprogede del af flersprogede børns sproglige evner, der blev evalueret og værdsat. Forfatteren konkluderer på den baggrund, at den dominerende sproglige evalueringspraksis var præget af en monolingual normativitet, der stiller stigende krav til børnenes normalitet.

Desuden viser studiet, at pædagogernes evaluering er stærkt bundet til evalueringsmaterialerne, da de føler sig bundet til at producere en bestemt form for viden, der kontrollerer barnets kendskab til og forståelse af sproglyde, ord og sætninger. I forlængelse heraf konkluderer forfatteren, at institutionernes evalueringspraksisser bygger på et strukturelt sprogsyn, hvor sprog anses som en individuel egenskab, der konstitueres af ord og sproglige delkomponenter af stigende sværhedsgrad. Dette forklares som et udtryk for, at evalueringspraksisserne er forankret i en politisk bestræbelse om at understøtte læseindlæring, der antages at være forudsat af ordforråd og fonetiske kompetence. Et sådan syn på sprog og evaluering risikerer ifølge forfatteren at bidrage til unuancerede forestillinger om, hvad sprog og sprogbrug er, og han peger i den forbindelse på vigtigheden af, at de sprogpædagogiske indsatser i stedet funderes i nyere teori, hvor sprog og sprogbrug anses som en interaktionel betydningsdannelse, kontekstualiseret social praksis og et multilinguelt repertoire.

De mest udbredte evalueringspraksisser i de to institutioner førte til en sproglig interaktion mellem barn og pædagog, der var lukket, prædefineret og stærkt styret. Barnet fik derfor ikke muligheder

for at bidrage til opbygningen eller udviklingen af andre former for samtale eller interaktion. Således konkluderer forfatteren, at de sproglige evalueringer fordrer, at pædagoger og børn påtager sig bestemte roller og positioner, hvor barnet eksempelvis følger evalueringens logik og præmisser ved at acceptere, at pædagogen indtager en magtposition, der styrer interaktionen

Holmberg, C. (2015). Så är det ju-den blir aldrig färdig!: En etnografisk studie om förskolepedagogers arbete med pedagogisk dokumentation. Stockholm: Barn-och ungdomsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.

Formål

Det overordnede formål med afhandlingen er at undersøge, hvordan pædagoger arbejder med pædagogisk dokumentation i to svenske dagtilbud. Dertil er formålet at undersøge, hvordan pædagoger udtrykker formålet, mulighederne og udfordringerne ved denne tilgang. Baggrunden for undersøgelsen forklares med henvisning til, at mange dagtilbud arbejder med pædagogisk dokumentation for at følge op på og sikre kvaliteten af deres arbejde.

Design

Undersøgelserne blev gennemført i to svenske dagtilbud, hvor forskeren fulgte seks pædagogers dagligdag i to måneder hvert sted. Afhandlingen er designet som et etnografisk studie, hvor dataindsamlingen foregik gennem observationer, interviews, feltnoter, fotografier og andre lokale dokumenter fra de respektive dagtilbud. Analysen er baseret på curriculumteori, der har bidraget med begreber om *transformations- og realiseringsarena*. Derudover er rammefaktorteori anvendt samt de didaktiske spørgsmål: hvad, hvordan og hvorfor.

Resultat

Resultaterne indikerer, at arbejdet med pædagogisk dokumentation i de to institutioner afhang af deres forskellige rammevilkår og betingelser såsom personalets uddannelse, tid og organisationsstruktur. Hvor det ene udvalgte dagtilbud var i en opstartsfas i forhold til arbejdet med pædagogisk dokumentation, var det andet et Reggio Emilia-inspireret dagtilbud, som havde arbejdet med pædagogisk dokumentation i flere år. Denne forskel reflekterede sig i, hvad pædagogerne dokumenterede, hvordan de dokumenterede, og hvordan dokumentationen blev anvendt. Pædagogisk dokumentation blev delvist set som en besværlig og tidskrævende arbejdsopgave af pædagogerne i begge institutioner, ligesom de pegede på, at de nye dokumentationsteknologier krævede en del færdigheder. Derudover forbandt de dokumentationsarbejdet med etiske problemstillinger, hvilket de blandt andet forklarede som en følge af, at arbejdet med dokumentation risikerer at føre til, at de underprioriterer deres arbejde med at yde omsorg til børnene. Pædagogernes perspektiver forklares af forfatteren blandt andet som en følge af, at der ikke er nogle åbenlyse svar i arbejdet med pædagogisk dokumentation, da det ofte influeres af forskellige metoder og teorier, hvilket kan skabe usikkerhed og tvivl blandt dagtilbuddets pædagoger. Selvom dokumentationsarbejdet opleves som en tidskrævende og kompleks opgave, synes det stadig at indtage en central rolle for pædagogernes og dagtilbuddenes pædagogiske udvikling. Forfatteren konkluderer, at løbende kompetenceudvikling og uddannelse er en afgørende faktor for, i hvor høj grad pædagogerne kan efterleve de øgede forventninger og krav om pædagogisk dokumentation. Samlet set vurderer forskeren, at de undersøgte pædagoger oplevede det pædagogiske dokumentationsarbejde som et stimulerende og meningsfuldt pædagogisk redskab for dem selv i deres profession. Derudover oplevede de, at det gav forældrene muligheder for at få indsigt i deres børns aktiviteter og erfaringer i dagtilbuddet.

Knauf, H. (2015). Styles of Documentation in German Early Childhood Education. Early Years: An International Journal of Research and Development, 35(3) 232-248.

Formål

Studiet undersøger hvordan to forskellige forståelser af pædagogisk dokumentation er implementeret i pædagogiske praksisser i tyske dagtilbud. Pædagogisk dokumentation af læringsprocesser er et vigtigt opmærksomhedspunkt for dagtilbudsområdet. Studiets formål er at gøre læring synlig og stimulere diskussion mellem pædagoger og forældre. I den akademiske diskurs tolkes pædagogisk dokumentation dog forskelligt. Nogle forskere ser det som praksisser, som understøtter barnets læringsprocesser, i tråd med en pædagogisk tilgang hvor man lytter til børnene, mens andre ser det som et måleredskab/vurderingsredskab for udvikling.

Design

Studiet er baseret på 40 case-studier af 40 forskellige dagtilbud. Dagtilbuddene er udvalgt kvalitativt, men på baggrund af repræsentative kriterier, såsom institutionsstørrelse, finansiering, aldersgrupper, pædagogisk orientering, samt geografisk placering (små, mellem eller store byer). Lederen eller ledelsesteamet i hvert dagtilbud blev interviewet og interviewene blev kodet vha. åben kodning. Åben kodning blev valgt, da der er meget lidt empirisk forskning på området. På institutionsbesøgene blev der brugt fotografisk dokumentering af pædagogiske dokumentationspraksisser. Interview og fotografier blev efterfølgende trianguleret. Derudover blev der på institutionsbesøgene taget noter, som blev dokumenteret i en semi-standardiseret besøgsrapport, som efterfølgende blev analyseret statistisk.

Resultater

De to teoretiske forståelser af pædagogisk dokumentation, som beskrevet ovenfor, kan begge findes i de undersøgte dagtilbuds praksis. Den empiriske undersøgelse empirisk undersøgelse, bestående af 40 case studier, viser at pædagogisk dokumentation primært ses som et måle- eller vurderingsredskab, da størstedelen af dokumentation er forbundet med måling og vurdering af børnene. Kun få dagtilbud reducerer eller ekskluderer denne form for dokumentation. Ud over dette fokus på dokumentation som måleredskab/vurderingsredskab viser studiet, at dagtilbuddene ikke udnytter det fulde potentiale af dokumentation på dagtilbudsområdet.

Knauf, H. (2017). Documentation as a Tool for Participation in German Early Childhood Education and Care. European Early Childhood Education Research Journal, 25(1) 19-35.

Formål

Formålet med studiet er, at undersøge om børns deltagelse afspejler sig i dokumentationspraksisser, i tyske dagtilbud. Forskernes udgangspunkt er, at børns deltagelse bør anses for et vigtigt læringsmål i forhold til demokratisk og inkluderende læringsmiljø, men også som et specifikt mål for læring og refleksive kompetencer for det individuelle barn. Derfor er det vigtigt at undersøge om børns deltagelse indgår i dokumentationspraksis i dagtilbud.

Design

Studiet undersøger dokumentationspraksisser i 40 dagtilbud i Tyskland vha. et mixed methods design, inkluderer institutionsbesøg, systematisering af dokumentationspraksisser i dagtilbuddene, en indmeldingsblanket, fotografisk dokumentation, interview med centerlederen, samt et survey, omhandlende personale og forældres erfaringer med og holdninger til dokumentation, forud for institutionsbesøgene. De 40 dagtilbud er bredt udvalgt ud fra om centrene følger en pædagogisk

tilgang, og hvis ja, hvilken, størrelsen på centeret, arbejdsbetingelser, normering, finansieringstype, samt størrelsen på kommunen, som centeret er placeret i.

Resultater

Studiet viser, at de typiske dokumentationsformer er journaler, dokumentationspaneler (documentation panels) og præsentationer af børns fremstillinger. Selvom forskellige dagtilbud i høj grad bruger samme former for dokumentation, er der stor forskel på hvordan de bruger dem. I størstedelen af de undersøgte dagtilbud bliver dokumentation opfattet, som noget pædagogerne udfører som en del af deres arbejde og børns deltagelse afspejler sig kun i lav grad i dokumentationspraksisser. Kun nogle af de undersøgte dagtilbud involverer børn i dokumentation, men ser også børnene som hovedproducenten af dokumentation. Overordnet konkluderes det, at dagtilbud, hvor børn deltager i skabelsen af dokumentation, er mere avancerede i deres dokumentationspraksisser.

Kuh, L. P. (2008). Practice and policy in early childhood education: Teacher collaboration in a head start, district, and university lab school. Washington: University of Washington.

Formål

Dette studie har til formål at undersøge og sammenligne samarbejde og sparring i tre forskellige kontekster, i et dagtilbud, hvor der arbejdes med en Reggio Emilia tilgang, på distriktsniveau og på et universitet (university lab school). Afhandlingen undersøger, hvad der sker og hvad der tales om på personalemøder og om det har betydning for praksis, og hvis ja, hvilken.

Design

Studiet er en afhandling, der bygger på et 1-års etnografisk case studie, som tager udgangspunkt i Wengers kulturhistoriske teoretiske framework. Data består af interviews med pædagoger, vejledere og ledere, samt observationer af møder i medarbejdergrupper og læringspraksisser i grupper. Studiet fokuserer på substansen af samtalerne på møderne og effekten af samtalerne for det efterfølgende samarbejde og undervisning i praksis. Derudover blev klasserumskvalitet og interaktion mellem pædagoger og elever målt med ECERS (Early Childhood Environmental Rating Scale).

Resultater

Studiet har tre overordnede konklusioner. For det første konkluderer studiet, at den Reggio Emilia influerede dokumentationsmodel af børns produkter og arbejde fungerede som katalysator for samarbejde og sparring. Tilgangen skabte refleksion i og om praksis og for navigering i forhold til politiske restriktioner, som kan hæmme praksis. For det andet viser studiet, at institutioner som understøttede samarbejde, som tydeligt fokuserede på børn og pædagogers læring, også opfattede pædagoger som kompetente i udviklingen af pædagogiske læreplaner. Dette institutionelle syn på pædagoger, bidrog positivt til pædagogers kollektive ansvar for børns læring og deres selvtilid i at engagere sig innovativt i praksis. Endelig viser studiet, at sparring og udvikling med organisationer udenfor det normale faglige miljø, forbedrede pædagogteams deltagelse i professionel udvikling og samarbejde og åbnede op for effektiv diskussion af institutionelle og større politiske begrænsninger.

Lindgren, A. L. (2012). Ethical issues in pedagogical documentation: Representations of children through digital technology. International Journal of early Childhood, 44(3), 327-340.

Formål

Formålet med studiet er at undersøge etiske problemstillinger relateret til børns deltagelse i pædagogisk dokumentation. Dette undersøges på baggrund af internetblogs, hvor pædagoger, der deltog i et universitetskursus om pædagogisk dokumentation, dokumenterede og reflekterede over deres egen læring samt delte viden og ideer med medstuderende og andre pædagoger med interesse for emnet. I analysen præsenteres de etiske problemstillinger, som pædagogerne fandt vigtige, herunder refleksioner over deres brug af visuel teknologi og dennes indflydelse på børns hverdagsliv i dagtilbud.

Design

I studiet deltager pædagoger fra universitetskursen ”Documenting and stimulating children’s development in preschool” ved University of Borås, Sverige. Formålet med kurset er at forbedre pædagogernes kompetencer i forhold til dokumentation samt at diskutere etiske problemstillinger knyttet til børns deltagelse i dokumentationen. Som del af forløbet skal pædagogerne oprette blogs, hvor de skriver om deres refleksioner og læreprocesser samt deler deres viden og ideer med de andre studerende og pædagoger, der er interesseret i emnet. Forfatteren analyserer i alt ni blogs.

Resultat

På pædagogernes blogs beskrives brugen af visuel teknologi i dokumentationspraksisser på måder, der er relateret til en diskurs, der sidestiller visuelt teknologi med et neutralt redskab til at afsløre viden om barnet. Således adresserer pædagogerne ikke i særlig høj grad etiske overvejelser om, hvad det betyder for børn at få deres aktiviteter og ideer dokumenteret dagligt. Forfatterne understreger risikoen for, at en sådan brug af visuel dokumentation kan understøtte tendensen til at overvåge og regulere børn og unges følelser og adfærd uden at gøre sig kritiske refleksioner om, hvordan en sådan dokumentationspraksis kan fungere som magtfulde disciplinerings teknikker. Generelt er pædagogernes blogs kendetegnet ved et sprog, der tildeler pædagogerne en dominerende position, som dem der dokumenterer børnene, hvilket ifølge forfatterne risikerer at forhindre intentionen om at fremme børns deltagelse i dokumentationspraksisser, hvor børn og voksne mødes og interagerer. Selvom pædagogernes blogs er influeret af indsigterne fra kurset, fastholder de altså deres ret til at observere børn på baggrund af en diskurs, der primært betoner den pædagogiske dokumentations positive resultater for pædagogers læring og professionalisering.

Lindgren, T. (2015). Bland dokumentationer, reflektioner och teoretiska visioner: idéer och diskurser om hur barn skapar mening i förskola. Malmö: Fakulteten för lärande och samhälle, Malmö högskola.

Formål

Formålet med studiet er at undersøge, hvordan børns meningsdannelse italesættes blandt ledere og pædagoger i et svensk dagtilbud inden for rammerne af deres arbejde med pædagogisk dokumentation. Dertil undersøges, hvilke diskurser de udtrykker, sammenblender og forhandler i deres samtaler, og hvilke positioner de tilskriver børn og pædagoger i denne sammenhæng.

Design

Ud fra et etnografisk design gennemførte forskeren observationer af en gruppe på seks pædagoger og to pædagogiske vejledere, som i løbet af et år afholdte 11 planlægnings- og refleksionsmøder i et Reggio Emilia-inspireret dagtilbud i Sydsverige. På disse møder diskuterede pædagogerne og vejlederne forskellige problemstillinger og udfordringer relateret til deres løbende dokumentation af børnenes interaktioner under dagtilbuddets aktiviteter. Det empiriske grundlag fra møderne udgøres af feltnoter og lydoptagelser. Derudover foretog forfatteren to semistrukturerede interviews med de to pædagogiske vejledere. Norman Faircloughs kritiske diskursanalyse anvendes til at diskutere og analysere, hvordan pædagoger talte i relation til deres social praksis og den omgivende uddannelsespolitiske kontekst.

Resultat

Forfatteren udleder tre overordnede diskurser fra deres samtaler om, hvordan børn skaber mening i dagtilbuddets praksis: 1) Børns interesser, erfaringer og meningsdannelse forstås i relation til det fysiske og sociale miljø, materialitet og krop, 2) Ideen om at pædagogisk praksis skal baseres på børns interesser og 3) Ideen om læring og viden som erfaringsbaseret, dvs. som en fysisk og sanselig undersøgelse af virkelige fænomener, som muliggøres og begrænses af tidligere erfaringer. På baggrund af disse diskurser beskrives børnene på forskellige og til tider modstridende måder. Pædagogerne tilskriver ligeledes sig selv en række foreløbige og ambivalente positioner, som konstrueres inden for de diskurser, som de anvender til at forklare og forstå børnene. Forfatteren identificerer dog en dominerende og overskyggende diskurs, som fremstiller børnene som individuelle meningsdannere med en udtalt evne til at konstruere og evaluere viden gennem aktive og sanselige interaktioner med deres omverden. I relation til denne diskurs beskriver pædagogerne sig selv som nogle, der søger at følge og begribe børnenes interesser for dermed at være i stand til at tilbyde dem muligheder for konkrete sanselige undersøgelser. De anser således ikke sig selv som nogle, der overfører viden til børnene, da de derimod forstår viden som skabt af børnene selv. I modsætning til denne diskurs sporer forfatteren en mindre udtalt ide om barnet som begrænset af deres erfaringer. Inden for denne diskurs tilskriver pædagogerne sig en styrende position, hvor deres opgave er at guide børnene gennem gentagelser og træning af deres færdigheder. I den forbindelse beskrives børnene som nogle, der er 'becoming', dvs. som subjekter, der endnu ikke er definerede og fuldkomne i relation til deres fysiske og sociale miljø.

På baggrund af pædagogernes anvendelse af dokumentationsprocedurerne skaber de bestemte perspektiver på børns meningsdannelse og særlige pædagogiske praksisser. De anvender dem således som en empirisk kilde til at oversætte og fortolke, hvad børnene udtrykker og kommunikerer ved at teste deres hypoteser, ligesom de anvender dem til at evaluere pædagogiske aktiviteter. I kraft af deres arbejde med dokumentation beskriver de sig som 'undersøgende pædagoger', der indsamler viden om, hvordan børn tænker og handler. Beskrivelsen af pædagogen som undersøgende og børnene og den pædagogiske praksis som mulig at teste og evaluere kan ifølge forfatteren ses som forsøg på at fremstille dagtilbuddet i henhold til den dominerende uddannelsespolitiske diskurs om videnskabelig – og evidensbaseret pædagogisk praksis. På baggrund af studiets analyser konkluderer forskeren, at de forskellige og til tider modstridende diskurser, som pædagogerne sammenblander og forhandler, skaber dilemmaer i deres arbejde med dokumentation. Dette illustreres blandt andet af spændet mellem politiske dokumentationskrav og det lokale curriculum, som pædagogerne forventes at imødekomme.

Liljestrand, J., & Hammarberg, A. (2017). The Social Construction of the Competent, Self-Governed Child in Documentation: Panels in the Swedish Preschool. Contemporary Issues in Early Childhood, 18(1) 39-54.

Formål

Formålet med studiet er at undersøge hvordan diskursen om det kompetente og selvstændige barn skabes på opslagstavler/væggene (documentation panels) i svenske dagtilbud. Dokumentation er blevet en vigtig del af både politik og praksis og dokumentation af børns aktiviteter er et krav i den svenske nationale læreplan for dagtilbud. Ifølge forfatterne bør dokumentation af børn altid ses som en social konstruktion, som fokuserer på udvalgte forhold og som samtidigt ekskluderer (mulige) andre. Disse konstruktioner kan linkes til bredere diskurser om det kompetente og selvstændige barn og tendensen til at se børn som autonome og kompetente i politisk dokumentation.

Design

Studiet bygger på data, som er indsamlet i fire dagtilbud. To af dagtilbuddene havde primært etnisk-svenske børn og de to andre havde børn med blandet etnicitet. Alle institutioner lå i samme

by. Dataindsamlingen består af fotos af den dokumentation, som dagtilbuddene havde på deres vægge. Noget af dokumentationen blev derefter udvalgt til analyse ud fra kriteriet om, at billederne skulle være forbundet til pædagogiske mål og alt udvalgt materiale består af billeder, der beskriver børns aktiviteter, ledsaget af en tekst skrevet af pædagogerne. Det teoretiske framework er taget fra kritisk visuel metodologi og bruges til at analysere social produktion af specifikke syn på den sociale verden i et multimodalt approach.

Resultater

Studiet viser, at de undersøgte svenske kommuner har en intention om at bruge dokumentation af hverdagen, som en måde at opnå de mål, som den nationale læreplan foreskriver. Studiets resultater understøtter tidligere forskning ved at vise, hvordan dokumentation og det at følge hverdagslivet i dagtilbud kan gøre børns kompetencer synlige.

Lim, R., Anthony, G., & McLachlan, C. (2014). Learning Stories: Making Mathematics Learning Visible. Mathematics Education Research Group of Australasia. Paper presented at the Annual Meeting of the Mathematics Education Research Group of Australasia (MERGA) (37th, Sydney, New South Wales, Australia, 2014)

Formål

Studiet undersøger, hvordan matematik fremstår i forhold til narrative målingspraksisser (assessment practices), mere specifikt læringsfortællinger. Målingspraksisser på dagtilbudsområdet reflekterer et skift fra checklister mod mere kvalitative og fortolkende dokumentationspraksisser så som narrativer om læring.

Design

Studiet bygger på et tidligere gennemført studie, bestående af case studier fra tre dagtilbud. Dagtilbuddene ligger i områder der varierer socioøkonomisk fra hinanden. Pædagogerne udvalgte seks portefolier, der indeholdt matematikoplevelser fra børn, som havde demonstreret evne og interesse for at lære matematik. Fra de i alt 18 journaler blev der udvalgt 66 matematikbaserede læringsfortællinger. Derudover blev lærere interviewet med fokus på målingspraksisser og deres forståelse af matematisk og måling på dagtilbudsområdet. Interview med forældre indgår også.

Resultater

Studiet viser, at pædagogerne påskynder, at matematik er inkorporeret i dagligdagsaktiviteter. Samtidigt viser studiet, hvorvidt det matematiske i aktiviteterne er implicit eller eksplicit betyder noget for, hvordan pædagogerne vælger at dokumentere aktiviteterne. De undersøgte pædagoger dokumenterede i højere grad "at lege med matematik" som læring i matematik, fremfor "leg der indeholder matematik".

I de situationer hvor pædagogerne dokumenterede "leg der indeholder matematik" som læring i matematik, manglede de voksne typisk selvtillid i deres evne til at forstå og genkende børnenes matematiske forståelse og bygge videre på deres forståelse ved fx at stille spørgsmål. Studiet finder, at pædagoger ønsker og behøver mere vejledning i måling og dokumentation af læring i matematik. Forfatterne konkluderer, at pædagogerne har brug for vejledning for at undgå at undervurdere mulighederne i læringsfortællinger. Desuden pointerede pædagogerne, at læringsfortællinger bør inkludere en kombination af barne-, pædagog- og forældrestemmer, og desuden inkludere fotos der hjælper børnene med at huske de forskellige oplevelser.

Lindsay, C. K. (2014). Teacher observations and interpretations in early childhood emergent curriculum. Idaho: University of Idaho.

Formål

Formålet med studiet er at undersøge observationer og beslutningsprocesser hos lærere/pædagoger, der følger en såkaldt "Emergent curriculum"-tilgang på dagtilbudsområdet. "Emergent curriculum" tager udgangspunkt i børnenes niveau og behov og er afhængig af pædagogens evne til at observere og understøtte disse niveauer og behov. Studiet undersøger, hvilke typer af adfærd og aktiviteter som pædagogerne observerer, hvorfor pædagogerne observerer disse og hvordan observationen understøtter pædagogens beslutninger i det pædagogiske arbejde.

Design

Studiet er et deskriptivt fænomenologisk studie. Data blev samlet over fire uger i et dagtilbud, hvor fire pædagoger blev interviewet. Desuden indgår pædagogernes dokumentation fra det pædagogiske arbejde i dagtilbuddet.

Resultater

Studiet viser, at pædagogerne observerer børns interesser, relationer og de strategier, som børnene bruger i deres leg og interaktion med hinanden. Disse observationer skaber refleksion og hjælper pædagogerne til at understøtte børnenes udvikling og sociale relationer, og samtidig sikre en faglig udvikling hos pædagogerne selv. Observationerne hjælper pædagogerne til at vurdere, hvad der skal undersøges nærmere og børnene bedst muligt kan og skal inkluderes i planlægning af aktiviteter. Resultaterne indikerer yderligere et rekursivt forhold mellem hvad der observeres, hvorfor det observeres og hvordan observationerne bruges. Dette forhold udspringer fra indholdet og konteksten af pædagogens observationer.

Löfdahl, A. (2014). Teacher-parent relations and professional strategies: A case study on documentation and talk about documentation in a Swedish preschool. Australasian Journal of Early Childhood, 39(3), 103-110.

Formål

Formålet med studiet er at undersøge, hvordan forskellige former relationer mellem pædagoger og forældre skabes gennem pædagogens arbejde med systematisk dokumentation i dagtilbud. Studiet undersøger, hvordan forældre fremstilles i tekster såsom nyhedsbreve og den årlige kvalitetsvurdering samt i pædagogens samtaler om dokumentation. Hermed ønskes viden om forskellige professionelle strategier, som bidrager til at forstå og fortolke pædagog-forældre-relationer som en del af pædagogprofessionen.

Design

Data er indsamlet i en offentlig daginstitution i Sverige hen over ét skoleår. Data består af ugentlige forældrenyhedsbreve, som pædagogerne skriver til forældrene gennem hele skoleåret, den årlige kvalitetsvurdering fra det samme skoleår, observationsnoter fra det møde, hvor pædagogerne foretog denne vurdering, samt et interview med to pædagoger 6 måneder senere. I alt 24 ugentlige nyhedsbreve til forældrene fra september 2012 til april 2013 er analyseret. Nyhedsbrevene skrives af en af de fuldtidsansatte pædagoger på skift, og der sendes en kopi til daginstitutionslederen.

Resultat

I analysen af ugentlige nyhedsbreve til forældre fremhæves det, at brevene generelt signalerer, at alt er godt og en høj grad af konsensus mellem pædagogerne. Sjældent bliver der rapporteret direkte om børnene, og der er ikke information om konflikter mellem børnene eller mellem børnene og pædagogerne. Studiet konkluderer, at brevenes indhold udtrykker et ønske fra pædagogernes

side om at lade brevene være frie for negativitet og blot fremhæve den ideelle praksis. Resultaterne af analysen viser ligeledes, at der ud fra brevene fremstår to typer af pædagog-forældre-relationer, som knytter sig til to typer af professionelle strategier. Den første pædagog-forældre-relation er en tillidsrelation, hvor det er vigtigt, at forældrene kan stole på pædagogens visning/formidling af, hvordan indhold og struktur knytter sig til den nationale læreplan, og hvordan forældrene kan få mere information, såfremt de ønsker dette. Denne relation opretholdes gennem en professionel strategi, der skal bibeholde en distance til forældrene. Pædagogerne præsenterer sig selv som værende dem, der har den professionelle viden om dagtilbuddet og signalerer, at forældrene kan få information herom, men ikke påvirke eller have indflydelse herpå. Den anden pædagog-forældre-relation er venskabsrelationen, hvor det er vigtigt at vise en konsistent positiv tone i brevene. Denne relation opretholdes gennem en professionel strategi, der skal bibeholde en nærhed til forældrene, hvor igennem pædagogerne præsenterer sig selv som værende dem, der bygger og oprettholder gode relationer. Det synes herudfra vigtigt for pædagogerne at kunne balancere disse professionelle strategier for hhv. distancering og nærhed til forældrene i deres dokumentation. Hvor for meget distance kan betyde, at forældrene vælger et andet dagtilbud, hvor mulighederne for indflydelse er større, kan for meget nærhed betyde, at aktiviteterne i dagtilbuddet styres af forældrenes præferencer fremfor af de professionelle kvalifikationer. Af analysen af feltnoterne fra pædagogens møder og udarbejdelse af den årlige kvalitetsvurdering fremgår det, at pædagogerne har vanskeligt ved at håndtere den negative feedback, som nogle forældre udtrykte i en forældretilfredshedssurvey. Det er forfatterens argument, at pædagogerne gennem interne forhandlinger udvikler en strategi, med hvilken de tilslører de mindre attraktive surveyresultater og udarbejder en "neutral" kvalitetsvurdering.

Löfdahl A., & Folke-Fichtelius, M. (2015). Preschool's new suit: Care in terms of learning and knowledge. Early Years: An International Journal of Research and Development, 35(3) 260-272.

Formål

Formålet med studiet er at undersøge, hvordan omsorgsbegrebet implicit kommer til udtryk i arbejdet med dokumentation i svenske dagtilbud. Følgende forskningsspørgsmål stilles: "Hvordan udtrykker personalet begrebet pædagogik i relation til dokumentationsarbejde, hvordan håndterer de krav om synlighed, og hvilke aspekter af den pædagogiske profession bliver tydeliggjort og hvilke bliver gjort tavse?"

Design

Data er indsamlet i dagtilbud i to svenske kommuner i 2013. Studiets empiriske materiale bygger på observationer af medarbejdermøder samt interviews med pædagoger og dagtilbudsledere. Ni dagtilbudsledere og to pædagoger er interviewet, og forskerne har derudover deltaget i møder og diskussioner med 14 pædagoger og to ledere. Alle deltagere var kvinder. Noter og lydoptagelser blev efterfølgende transskriberet og omskrevet, inden materialet blev anvendt i en tematisk indholdsanalyse.

Resultat

Resultaterne viser, at begrebet omsorg bliver italesat på forskellige måder i personalets dokumentationsarbejde. Omsorg italesættes eksempelvis som en kerneaktivitet, der opleves som stressende og til tider fysisk hård. Omsorg bliver i disse sammenhænge sidestillet med børnepasning, som pædagogerne er nødt til at hjælpe hinanden med ved at uddele arbejdet med børnene mellem hinanden. Forfatterne forklarer, at personalet i de situationer, hvor omsorgsopgaven opleves som fysisk og mentalt stressende, benytter en såkaldt *flugtstrategi*. Denne strategi ses for eksempel, når pædagogerne søger at lindre belastning, som de forbinder med omsorgsarbejde, ved at undslippe disse situationer. Derudover taler de om omsorg som en stabil og positiv tilgang, som

eksempelvis at have en tæt relation til børnene. Sådanne relationer er sjældent eller aldrig genstand for dokumentation, hvorimod børnenes læring er det primære fokus. Dette forklares af forfatterne som en følge af, at omsorg anses som en stabil aktivitet, hvorimod læring eksempelvis anses som en proces, der er værd at dokumentere. Endelig omtales omsorg som en ikke-planlagt aktivitet uden et konkret formål. En leder beskriver, at de primært dokumenterer planlagte aktiviteter, hvormed omsorgsbegrebet sorteres fra i det dokumenterede arbejde. Forfatterne forklarer i forlængelse heraf, at personalet anvender en såkaldt *ændringsstrategi*, hvor omsorgsaktiviteter transformeres gennem brug af mere målorienterede og målbare termer for læring og viden. Hverdagslige situationer beskrives således som viden eller færdigheder, som børnene skal lære fremfor som omsorgsaktiviteter, der eksempelvis skal understøtte børnenes trivsel. Forfatterne beskriver denne strategi som en måde, hvorpå personalet kan demonstrere deres professionelle færdigheder ved at forbinde deres praksisser til det målorienterede curriculum. Derudover forklares den i sammenhæng med markedsførelsen af dagtilbuddene, da omsorg ifølge forfatterne i mindre grad udgør et koncept, der eksempelvis kan tiltrække nye forældre, sammenlignet med læring. Forfatterne understreger afslutningsvis vigtigheden af, at viden om og begreber for omsorg tildeles status og accept i dagtilbud, så andre aspekter ved dagtilbuddets kvalitet end læring i højere grad synliggøres.

Löfgren, H. (2017). Learning in Preschool: Teachers' talk about their work with documentation in Swedish preschools. *Journal of Early Childhood Research*, 15 (2), 130-143.

Formål

Formålet med denne artikel er at undersøge pædagogers professionalisme og professionelle strategier i forhold til fortællinger om læring i dagtilbuddet. Disse fortællinger kommer til udtryk gennem pædagogers samtaler og fortællinger om dokumentation. Studiets formål skal ses i lyset af et politisk initiativ om øget systematisk dokumentation i dagtilbud i Sverige.

Design

I alt 17 pædagoger fra syv forskellige dagtilbud i to svenske byer deltager i studiet. Fire af dagtilbuddene var kommunale dagtilbud uden en særlig pædagogisk retning eller profil. Ét af dagtilbuddene var et Reggio Emilia dagtilbud og to af dagtilbuddene var forældredrevne dagtilbud, hvoraf det ene havde en Reggio Emilia-profil. Data blev indsamlet gennem såkaldte livshistorie interviews, der har karakter af at være samtaler mere end traditionelle interviews. Formålet med dataindsamlingen var at få viden om pædagogernes erfaringer med dokumentation i dagtilbuddet. I interviewet blev der stillet åbne spørgsmål, der både omhandlede pædagogernes professionelle og personlige erfaringer med dokumentation, samt deres nuværende arbejde med dokumentation. I samtalen om dokumentation blev der lagt op til, at det var pædagogerne selv, der definerede, hvad dokumentation i pædagogisk praksis er. Interviewene varede mellem 45 minutter og 2 timer og 4 minutter.

Resultat

Studiet viser, at når pædagogerne taler om dokumentation henviser de ofte til en form for "dagtilbudsagtig" læring, der tager udgangspunkt i børnenes egne interesser. Pædagogerne i studiet giver udtryk for, at de oplever det som svært at dokumentere læreprocesser, der, modsat den "dagtilbudsagtige" læring, er koblet til eksterne læringsmål. Samtidigt italesætter pædagogerne læring som en væsentlig del af dokumentation, og som noget, der styrker deres professionalisme. Ifølge forfatteren er dette således én af pædagogernes professionelle strategier, der gør det muligt, at håndtere modstridende holdninger til, hvad der skal dokumenteres. Ofte ser pædagogerne sig selv som "lærende" når de taler om, hvordan kravene om dokumentation skal imødekommes.

Mathiasen, M., Heslop, S. H., Lone, B., & Lyngborg, S. (2009). Kvalitetsmåling i et kvalitativt perspektiv: En undersøgelse af perspektiver på kvalitet og kvalitetsvurdering på dagtilbudsområdet. Aarhus: KREVI.

Formål

Studiet søger at definere kvalitet på dagtilbudsområdet som denne defineres af aktører, der til daglig arbejder inden for, eller har kontakt med, dagtilbudsområdet. Således belyses, hvordan ansatte, forældre, politikere og forvaltning beskriver 'en god børnehave'. Derudover er formålet at undersøge metoder til evaluering af kvalitet i dagtilbud samt aktørernes perspektiver på, hvordan kvaliteten bedst indfanges og vurderes. Undersøgelsen er igangsat med henblik på at indhente et "bottom up-perspektiv" på kvalitet, der kan perspektivere den danske regerings initiativ til at iværksætte målinger og sammenligninger af den faglige kvalitet på bl.a. børneområdet ud fra forældretilfredshedsundersøgelser, kvalitetsindikatorer og akkrediteringsmodeller. Studiet har i forlængelse af dette også til formål at undersøge kvalitetsmålingers muligheder og begrænsninger i forhold til at besvare, hvad kvalitet er samt at sikre og udvikle kvalitet.

Design

Undersøgelsen tager udgangspunkt i Grounded Theory, hvorfor undersøgelsens forståelser læses ud af feltet gennem systematisk empiriindsamling og analyser. Undersøgelsen er designet som både kortlægningsstudie, casestudie og menings- og holdningsstudie. Der er foretaget dokumentanalyse af nationale love og lokale dokumenter, og der er foretaget fokusgruppinterview og face to face-interview med ansatte og forældrerepræsentanter i to børnehaver samt med kommunalpolitikere og forvaltningsledere. De kvalitetsforståelser der er fremkommet, er herefter blevet kvalificeret af frontpersonale i de to børnehaver.

Resultat

Resultaterne viser, at aktørerne er enige mht. kvalitetsforståelser i daginstitutioner. De tilslutter sig således en fælles forståelse af, at tryghed, nærhed, læring, udvikling, engagerede og tilfredse forældre, arbejdsglæde, trivsel blandt personalet samt gode fysiske rammer udgør betingelserne for dagtilbud af høj kvalitet. Aktørerne er imidlertid uenige mht., hvilke metoder det er relevant at benytte til evaluering af kvalitet i dagtilbud. Loven peger på centralt definerede og standardiserede kvantitative målinger som redskab til at synliggøre og sammenligne daginstitutionernes kvalitet og de lokale politikker på tværs af institutioner og kommuner. Personalet frygter derimod, at indikatorer og kvantificerbare mål vil føre til målforskydning og resultatfiksering på bekostning af kerneydelsen over for børnene. Personalet peger på, at kvalitetsvurderinger forudsætter besøg, deltagende observation, dialog samt en evaluator med forudgående kendskab til det pædagogiske arbejde som grundlæggende nødvendigheder for at kunne give en valid og gyldig kvalitetsvurdering. Således betragter personalet kvalitative metoder samt lokale beskrivelser og refleksioner som forudsætninger for arbejdet med kvalitetsudvikling af institutionspraksisser. En vigtig konklusion er, at det lokale niveau må tildeles en vis grad af metodefrihed i forhold til at gennemføre kvalitetsevalueringer for bl.a. at undgå målforskydning og for at opretholde den lokale opbakning, der synes afgørende for den lokale kvalitetsudvikling. Samtidig påpeger de, at en kombination af kvantitative og kvalitative metoder vil bidrage til stærkere og mere brugbare kvalitetsevalueringer. Eksempelvis kan resultater fra indikatorbaserede målinger anvendes som et værktøj, der kan understøtte dialog og refleksion på det lokale niveau. Udfordringen ligger altså i at anvende kontekstnære og dialogiske målings-/vurderings-metoder, der også indbefatter tilstedeværelse i den pågældende institution, og som samtidig kan sammenlignes på tværs.

Novakovic, S., Tomljenovic, Z., & Roncevic, A. (2016). Monitoring and Documenting Preschool Children's Fine Art Creation. Croatian Journal of Education, 18(2) 187-197.

Formål

Formålet med studiet er at undersøge pædagogers dokumentationspraksis i forbindelse med kreative aktiviteter med børn. Dette tager udgangspunkt i en kvantitativ undersøgelse af hvordan og hvor meget pædagoger observerer og dokumenterer både børnenes kreative proces og deres endelige kreative produkter. Endvidere undersøges det, hvorvidt der findes en forskel i pædagogernes praksis afhængigt af deres uddannelseslængde og års arbejds erfaring.

Design

Studiet er baseret på en spørgeskemaundersøgelse udfyldt af 207 pædagoger fra 17 børnehaver i Kroatien. Spørgeskemaet er inspireret af tidligere lignende undersøgelser og er inddelt i tre dele. Det første omhandler pædagogens egen-vurdering af vedkommendes viden om kunst. Anden del drejer sig om pædagogens didaktiske tilgang til planlægningen og formidlingen af kreative aktiviteter samt forhold vedrørende observationen af og opfølgning på disse aktiviteter. Sidste del har til formål at indsamle baggrunds information. På baggrund af besvarelserne er der opstillet indeks og udarbejdet deskriptiv statistik samt testet for variation afhængigt af variablene uddannelseslængde og års arbejds erfaring vha. en Kruskal-Wallis test.

Resultat

Resultaterne viser, at pædagoger i højere grad dokumenterer børnenes endelige kreative produkter end selve processen dertil, hvilket indikerer at pædagogerne er mere fokuserede på først-nævnte. Dog argumenteres det, at observation og dokumentationen af processen er vigtigere end den af selve produktet, da det er igennem udforskning, at barnet udfolder sig kreativt og dermed formår at skabe kreative produkter som billeder og skulpturer. Derfor argumenteres det, at denne udforskning bør komme i fokus igennem en undersøgelse af barnets fokus, brug af materialer og kommunikation med andre børn og pædagoger. Studiet finder, at den mest anvendte dokumentationsform i forbindelse med den kreative proces er fotografering efterfulgt af dokumentation i form af noter, mens videooptagelser benyttes sjældent. I forbindelse med dokumenteringen af børnenes kreative produkter anvendes individuelle journaler oftest efterfulgt af dokumentation i form af noter samt udstilling af værkerne på tavler og lignende, omvendt anvendes fotografering sjældent. De individuelle journaler giver mulighed for at følge elevernes individuelle udvikling og bliver dermed et anvendeligt værktøj for pædagogen, samtidigt med at det tillader en indvielse af forældrene. Der ses ingen statistisk signifikant forskel på, hvor meget den enkelte pædagog dokumenterer kreative aktiviteter og produkter med hensyn til uddannelseslængde og års arbejds erfaring. Studiet konkluderer samlet, at pædagoger kontinuerligt observerer og dokumenterer børnenes læringsproces, hvilket gør dem i stand til at forstå børnenes læringsstrategier og bedre at kunne evaluere disse. Endvidere er det et anvendelige værktøj i forbindelse med planlægningen af fremtidige kreative aktiviteter.

Palla, L. (2011). Med blicken på barnet: om olikheter inom förskolan som diskursiv praktik. Malmö: Lärarutbildningen, Malmö högskola.

Formål

Studiets formål er at undersøge, hvordan børn i svenske dagtilbud positioneres i relation til missionen om at inkludere alle børn. Mere specifik undersøges, hvordan børn skabes som subjekter, når deres adfærd undrer, bekymrer og udfordrer det pædagogiske personale, samt hvilke muligheder eller begrænsninger der skabes for børnene i forhold til at konstruere deres viden og handlinger på

anderledes måder. Endvidere undersøges, hvordan styring af børn og deres adfærd formuleres i specialpædagogisk sammenhæng i dagtilbuddet.

Design

Datamaterialet består af to interviews med to specialpædagoger samt optagelser fra 13 samtaler mellem de to specialpædagoger og pædagogisk personale fra forskellige dagtilbud i to områder af en svensk kommune. Forfatteren var ikke til stede ved samtalerne, der i stedet blev optaget af specialpædagogerne. Herudover indgår i analysen omkring 80 tekster om børn og dokumentation udarbejdet af eller til det pædagogiske personale. Datamaterialet er analyseret ud fra en poststrukturalistisk analysestrategi inspireret af Michel Foucault og Judith Butler, der bidrager med begrebs-sættelser af normer, magt, viden og styring.

Resultat

Analysen viser, at pædagogerne, på baggrund af deres diskursive praksisser, konstruerer forestillinger om, hvad der kan defineres som 'specielt' i bestræbelsen på at skabe viden om og forståelse for, hvem der adskiller sig fra de 'normale' børns adfærd. Pædagogernes blik på børnene fungerer dermed som en meningsskabende strategi og tilgang, som anvendes til at styre børnenes adfærd gennem magtteknikker. Forskellige tests og dokumentationer spiller en væsentlig rolle i denne forbindelse, da de understøtter normaliserende vurderinger af og sammenligninger mellem børnene ved at fokusere på barnets forskellige udviklingsområder eller ved at kategorisere barnet på baggrund af ideer om forventede udviklingsfaser. Således belyser forfatteren, hvordan bestemte former for adfærd accepteres, mens andre giver anledning til interventioner forstået som korrektion, kompensation og/eller støtte, der har til formål at hjælpe barnet til at blive kompetent, uafhængigt og i stand til at regulere sig selv. Denne form for vejledning foregår ofte usynligt, mens barnet og dets adfærd omvendt gøres til genstand for opmærksomhed. Da dokumentationskultur vinder frem i dagtilbuddet, konkluderer forfatteren, at børnenes muligheder for at være anderledes begrænses, da denne kultur bidrager til normaliserende "sandheder" om børnene og deres udvikling.

I studiet identificeres fem forskellige forestillinger om børnene, der er med til at konstruere dem som multiple subjekter med forskellige muligheder og begrænsninger i forhold til at konstruere handlinger og viden. Disse forestillinger kategoriserer barnet som henholdsvis voksende og udviklingsparat, reguleret, transparent og målbart, trængende/krævende og som trygt og rutineret (dvs. at barnet er indlejret i og forstår dagtilbuddets rutiner). Inden for disse forestillinger spiller alder en væsentlig kategori til at forstå normaliseringen, idet personalet og specialpædagogerne udtrykker et barnesyn, hvor børnene skal have nået bestemte udviklingstrin efter deres alder. Den normaliserende diskurs sameksisterer med en diskurs, der giver plads til børns forskelligheder. Der opstår derfor inkonsistens i situationer, hvor personalet via talen forsøger at skabe rum for variation, men samtidig foretager diskursivt normaliserende handlinger eksempelvis via dokumentation og observation.

Det konkluderes, at de diskursive praksisser, hvorigennem børnene i dagtilbuddet italesættes, medfører et vist råderum for børnene til at handle og være anderledes på. Dette forudsætter dog, at afvigelsen ikke er for tydelig set i forhold til forventningen til børnenes alderssvarende adfærd, eller at den ikke i for høj grad bryder med dagtilbuddets regler og rutiner.

Parnell, W. (2011). Revealing the Experience of Children and Teachers Even in Their Absence: Documenting in the Early Childhood Studio. Journal of Early Childhood Research, 9(3) 291-309.

Formål

Studiets formål er at belyse hvilke meningsoplevelser, der optræder i forbindelse med det at dokumentere børnehavebørns læringsproces. Stærkt inspireret af Reggio Emilia-pædagogikken har to billedkunstlærere med hver 30 års erfaring sammen med en forsker søgt at dokumentere, reflektere og fortolke børns læringsproces i et billedkunstlokale.

Design

Studiet tager udgangspunkt i en fænomenologisk tilgang med henblik på at belyse lærernes og forskerens oplevelser med at dokumentere 13 børns læring i et billedkunstlokale i Portland, USA. Der er anvendt en række metoder i form af observationer, feltnoter, billeder samt video- og lydoptagelser. Observationerne har haft en gennemsnitlig varighed af 30 minutter med notering undervejs og en efterfølgende opfølgning af fri notering af ca. 15 minutters varighed. Visuelt og auditivt materiale er blevet brugt som supplement til observationerne. Endvidere har pædagogerne og forskeren afholdt tre sessioner med henblik på at skabe rum for refleksion og diskussion af det de har oplevet og dokumenteret. Dette er blevet inddelt i kategorier af tilfældige og essentielle temaer. Hver af de tre sessioner har ført til en fælles analyse af det oplevede, som efterfølgende er blevet fortolket samlet.

Resultat

Studiet resultater præsenteres gennem tre narrative episoder. Med udgangspunkt i to situationer, beskriver forskeren, hvordan de to pædagoger håndterer to børn, der oplever udfordringer med at skulle færdiggøre deres arbejde i billedkunst. Den efterfølgende diskussion belyser, hvordan begge pædagoger anser børnene som værende i stand til at udtrykke deres egen kreativitet med udgangspunkt i foreslåede ideer. Dette leder til forskerens egen refleksion over, hvordan man som underviser balancerer mellem på den ene side at præsentere forslag for børnene og på den anden side at forblive lyttende. Anden narrative episode tager udgangspunkt i en situation, hvor dialogen mellem en af pædagogerne og et barn drejer sig om mulighederne for at færdiggøre et kunstværk. Denne afføder en diskussion af hvorledes læren selv indtager en position som den lærende, der med udgangspunkt i barnets ønsker og tanker lærer, hvordan man bedst muligt støtter og udfordrer barnet i en given situation. Dette forudsætter endvidere, at undervisning og pædagogik tager udgangspunkt i en tro på barnets evner. Der tegnes et billede af barnet som værende kompetent og idérig. Med afsæt i dette billede af barnet rejser forskeren spørgsmålet om, hvordan pædagogen må anskues. Der argumenteres for, at pædagogen må anskues som en dokumenterende forsker, en lærende og lyttende samarbejder og som en person der reflekterer over relationen mellem undervisning og læring. At pædagogen må bestræbe sig på at være lyttende kommer til at udtryk i diskussion af tredje narrative episode, der omhandler, hvordan forskeren og den ene af pædagogerne søger at forstå et barns kreative udtryk i form tegninger, selvom disse synes umiddelbart uforståelige.

Pettersson, K. E. (2015). Children's participation in preschool documentation practices. *Childhood: A Global Journal of Child Research*, 22(2) 231-247.

Formål

Læreplaner i svenske dagtilbud sætter ikke blot krav om dokumentation og kvalitetsvurdering, men kræver ligeledes, at børn deltager i processerne. Det tilbyder imidlertid ingen vejledning i, hvordan dokumentationen skal foregå, hvilket kan medføre usikkerhed iblandt pædagoger. På den baggrund undersøger studiet, hvordan børns ret til deltagelse udspiller sig i produktionen af forskellige former for dokumentation i et svensk dagtilbud. Dertil diskuterer studiet, hvordan børn kan deltage i dokumentationsprocessen, og hvad der kan ske, når de gør det.

Design

Studiet empiri er indsamlet i et svensk, kommunalt dagtilbud, som blev udvalgt på baggrund af dets særlige fokus på børns deltagelse i dokumentationspraksisser. Her observerede og videooptog forfatteren to grupper af børn mellem tre og fem år, som interagerede med pædagoger i forbindelse med deres deltagelse i forskellige former for dokumentationspraksisser. Forfatteren anvendte tegninger med henblik på at reproducere kropssprog, positioner og artefakter, som de kom til udtryk i de observerede situationer. Tegningerne skal ses som en form for transskription af, hvordan pædagogerne og børnene var positioneret i relation til hinanden og til de artefakter, der var til stede. Studiet bygger på interaktionsanalyse, hvor fokuset ikke blot er rettet mod verbal kommunikation, men ligeledes mod non-verbal kommunikation, hvor der eksempelvis tages bestik af kropssprog, positioner og artefakter.

Resultat

Forfatteren understreger, at dokumentationspraksis i dagtilbud er et komplekst fænomen, som påvirkes både af de aktører, der deltager i dokumentationsprocessen, samt af formålet med dokumentationen og den pædagogik, som ligger bag en given praksis. Undersøgelsen peger på, at forskellige dokumentationspraksisser ikke altid svarer til deres teoretiske oplæg, som implicerer særlige former for deltagelse. I studiet undersøges to grupper af børn mellem tre og fem år, som interagerede med pædagoger i forbindelse med deres deltagelse i forskellige former for dokumentationspraksisser. Hvor den ene gruppe trak på en Reggio Emilia-inspireret tilgang til dokumentation, hvor dokumentationen er integreret i eller følger umiddelbart efter en aktivitet, anvender den anden gruppe porteføljer (med billeder, tegninger og små beskrivelser), som er en retrospektiv dokumentationsform, hvor der ses tilbage på tidligere aktiviteter i dagtilbuddet. I den Reggio Emilia-inspireret tilgang er fokus på at fremhæve børnenes tanker og syn på et givent tema. Studiet indikerer dog, at dette fokus ikke nødvendigvis sikrer børnene en reel indflydelse på udvælgelsen af temaet eller på dokumentationsprocessen. Dette forklares blandt andet som en følge af, at agendaen i den observerede dokumentationspraksis var ukendt for børnene, ligesom aktivitetens struktur begrænsede deres muligheder for deltagelse. Derudover er fokuset i gruppen, der anvender den Reggio-Emilia-inspirerede tilgang, på at fremme børnenes involvering i dokumentationen af en given situation. Forfatteren understreger imidlertid, at børnenes deltagelse kan ses som involvering uden reel indflydelse, hvilket blandt andet forklares med henvisning til, at pædagogen i den observerede situation indtager en magtposition, idet han eksempelvis fremhæver hans evaluering af situationen til fordel for børnenes. I gruppen, der anvender porteføljer til retrospektiv dokumentation, er fokuset på at fremme børns indflydelse på dokumentationsprocessen. Selvom pædagogen har en anden agenda end barnet i den observerede situation, understøttes dets deltagelse eksempelvis ved, at pædagogen indtager en afventende position. Dette gør hun blandt andet ved at være modtagelig over for barnets interesser, hvilket skaber anledning til en form for dokumentation, der afveg fra den aktivitet, som pædagogen i udgangspunktet havde til hensigt. Denne tilgang fungerede altså i dette tilfælde i tråd med hensigten om at understøtte børns deltagelse i dokumentationspraksisser gennem diskussioner og refleksioner mellem pædagoger og børn. Forfatteren konkluderer, at børns aktive deltagelse i dagtilbuddets dokumentationspraksis afgøres i et

samspil mellem, hvad der skal dokumenteres, barnets og pædagogens formål med dokumentationen, barnets interesser, pædagogens fleksibilitet samt opfattelsen af, hvad der skal dokumenteres, og hvad dokumentation egentlig er. I den forbindelse fremhæver forfatteren, at det er børnenes egne interesser samt pædagogens fleksibilitet og lydhørhed overfor barnets initiativ, som i virkeligheden fremmer børns deltagelse i dokumentationsprocessen snarere end spørgsmålet om, hvilket form for dokumentation, der tages i anvendelse.

Picchio, M., Giovannini, D., Mayer, S., & Musatti, T. (2012). Documentation and Analysis of Children's Experience: An Ongoing Collegial Activity for Early Childhood Professionals. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 32(2)159-170.

Formål

Formålet med studiet, der er et aktionslæringsprojekt, er at udvikle, implementere og belyse nye dokumentationsprocedurer i dagtilbud, der kan skabe grundlag for en professionel og kollegial refleksion af børnenes oplevelser og dermed også forbedre den pædagogiske praksis.

Design

En forskningsgruppe bestående af pædagogiske koordinators, praktikkere og forskere fra National Research Council of Italy indgik i projektet og stod for at løbende diskutere en række dokumentationsprocedurer. På baggrund af diskussionerne blev tilgange og metoder testet og diskuteret i praksis i flere dagtilbud. Erfaringerne fra praksis blev formidlet tilbage til forskningsgruppen, der i alt afholdt 11 møder, der alle blev optaget og transskriberet. På baggrund af disse er praktikkernes synspunkter vedrørende fordele og udfordringer ved dokumentationsprocedurerne blevet analyseret.

Resultat

Dokumentationsprocedurerne blev udviklet på baggrund af et ønske om at understøtte en reflekterende og samarbejdende praksis og inkluderede ugentlige rapporter, der skulle forfattes i fællesskab af pædagogerne i slutningen af hver uge. Disse rapporter skulle berøre børnenes oplevelser i daginstitutionen, hente- og bringesituationer samt sociale interaktioner mellem voksne og børn. Endvidere bestod dokumentationspraksissen også af såkaldte *proces rapporter*, hvori pædagogerne kunne beskrive udviklingen i daginstitutionen i løbet af seks måneder og dermed reflektere over udviklingen set i et længere tidsperspektiv. Diskussionerne af dokumentationsprocedurerne viste, at en systematisk dokumentation, analysering og evaluering af pædagogisk praksis kan være et anvendeligt og understøttende værktøj for pædagogerne. I den forbindelse fremhæves det, at det kollegiale samarbejde spiller en afgørende rolle for pædagogens refleksivitet omkring arbejde med børnene. I tråd med dette understreges behovet for og anvendeligheden af dokumentationsprocedurer, der understøtter en samarbejdende praksis.

Plum, M. (2010) Dokumenteret faglighed: Analyser af hvordan pædagogisk faglighed produceres gennem læreplanernes dokumentationsteknologi. København: Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Formål

Formålet med afhandlingen er at undersøge kravet om dokumentation og dokumentations betydning for meningsfuldt at kunne arbejde som pædagog. Med udgangspunkt i indførelsen af pædagogiske læreplaner på dagtilbudsområdet i 2004 undersøges det, hvordan kravet om dokumentation blev etableret som en meningsfuld måde at styre dagtilbudsområdet på, og hvad der sker med arbejdet i det enkelte dagtilbud, når der arbejdes med at dokumentere. Det er forfatterens intention at politisere dokumentation, der ellers fremstår som et neutralt og administrativt tiltag.

Design

Datamaterialet er indsamlet i tre dagtilbud, og afhandlingens analyser er opdelt i to dele. I den ene analyseres indførelsen af pædagogiske læreplaner og deres historiske tråde med udgangspunkt i otte interview med pædagoger fra de tre dagtilbud, dokumenter vedrørende indførelsen af pædagogiske læreplaner og allerede foretagne historiske analyser. Her gøres brug af en Foucault-inspireret analyseramme, der har givet anledning til at forfølge læreplanstiltagets krav om dokumentation som en forbindelse mellem viden og styring. I den anden analysedel indhentes perspektiver hentet fra Aktør-Netværks-Teorien til en mikrofysisk undersøgelse af, hvordan børn styres i den daginstitutionelle hverdag, og hvad der sker med arbejdet i det enkelte dagtilbud, når der arbejdes med at dokumentere. Forfatteren har her observeret i de tre dagtilbud og fulgt i alt 13 pædagoger.

Resultat

Læreplanstiltagets krav om dokumentation og arbejdet med dokumentation indhegner og udgrænser, hvad der udgør fagligt pædagogisk arbejde. Afhandlingen viser, at store dele af den daginstitutionelle hverdag, såsom tøj- og bleskift, hygge, omsorg og lege, ikke anses som noget, der er vigtigt at dokumentere i hverdagen, og dermed udgrænses som dokumenteret faglige, når dokumentation optræder som en meningsfuld måde at gøre pædagog på (dvs. en meningsfuld måde at agere på som pædagog). Pædagogisk faglighed bliver således et udtryk for opstillinger af mål, middel og evaluering, hvormed der arbejdes på at styrke det aktive, kompetente barns progression. Forfatteren viser, at dette ikke er et udtryk for skolificering forstået som en underminering af barnets natur, ved i stedet at vægte, at barnet skal sidde stille, tælle og genkende bogstaver. I arbejdet med dokumentation er udgangspunktet derimod barnets natur, hvor leg og selvbestemmelse vægtes.

Plum, M. (2012a). The Emergence of the Analytical Method in Early Childhood Education. The Scientific Effort to Produce the Learning Child for the Nation in a Global Era. International Journal of Qualitative Studies in Education (QSE), 25(5) 645-663.

Formål

Gennem et eksempel på en national uddannelsesreform i danske dagtilbud, er studiets formål at belyse den politiske mikro-fysik, der er involveret i ambitionerne om at få pædagoger til at dokumentere deres daglige arbejde. Undersøgelsens sigte er at udfordre forståelsen af den viden der eksisterer i danske administrative uddannelsesreformer som neutral og objektiv, og herunder vise hvordan der i reformerne eksisterer buzzwords som *ansvarlighed*, *synlighed* og *dokumentation*. I disse buzzwords er der indlejret en særlig logik, der har politisk karakter. Formålet med studiet er desuden at belyse de vidensproducerende veje, der genererer "barnet" og "pædagogisk arbejde".

Design

Studiets analyse er foretaget ud fra en aktuel dansk administrativ uddannelsesreform på dagtilbudsområdet, hvor der er inddrages to kilder til empirisk materiale: Et antal dokumenter der er offentliggjort i forbindelse med loven om uddannelsesplaner, samt to håndbøger om globalisering produceret af regeringen. Desuden er der foretaget otte semi-strukturerede interviews med pædagoger i dagtilbud. Begreberne governmentality, problematisering og nutidens historie anvendes som en Foucauldiansk teoretisk ramme i studiet.

Resultat

Studiet fremhæver hvorledes pædagogik genereres som en sekventiel og enhedsspecifik måde at arbejde på i produktionen af 'det lærende barn', der dermed danner en tids- og materialeoptimerende tilgang. Hertil konkluderes det, at pædagogen (nursery teacher), konstitueres som en videnskabelig forsker, der tjener nationen ved en løbende observerende intervention. Dette producerer

læringsgrundlaget for den iværksættende borger og dermed Danmark som et videnssamfund i en globaliseret verden.

Gennem dette perspektiv skal den vidensproduktionen der er impliceret i administrative uddannelsesreformer, ikke blot diskuteres som et forsøg på at komme tæt på sandheden om pædagogiske objekter, og dermed bane vejen for begrundede politiske eller pædagogiske handlinger, men skal ses som en historisk specifik måde at styre på - en politisk og kraftfuld indsats, der producerer kategorier hvorigennem pædagogisk arbejde tænkes og gøres.

Plum, M. (2012b). Humanism, administration and education: the demand of documentation and the production of a new pedagogical desire. *Journal of Education Policy*, 27(4) 491-507.

Formål

Studiet undersøger den danske dagtilbudsreform fra 2004. Med denne som eksempel analyseres tilsynecomsten af en ny forståelse af pædagogen, der anskues som konstrueret af dagtilbudsreformen og øvrige reformer på området. Der sættes fokus på betydningen af redegørelighed, synlighed og dokumentation.

Design

Studiet er baseret på en Foucaultiansk analyse, af hvordan den danske dagtilbudsreform fra 2004 er med til at konstruere et nyt pædagogisk fokus på ansvaret for at optimere det lærende barn. Dermed forstås den professionelle pædagog som en historiespecifik konstellation, der produceres og reproduceres i blandt andet den administrative praksis.

Resultat

Studiet finder, at de sidste 10 års forandringer i den administrative praksis både forandrer og reproducerer relationen mellem viden og styring, der kan relateres tilbage til udvidelsen af velfærdstaten i 1960'erne. Der argumenteres for, at relationen mellem viden og styring ikke er begrænset til administrative praksisser, men er en integreret del af uddannelsesfeltet og dennes humanistiske arv. Den "professionelle pædagog" anskues som en historiespecifik konstellation, der konstrueres i en forandrende sammenhæng. De tiltagne krav til dokumentation og deraf tilhørende analyserende aspekter konstituerer en refleksiv vidensproduktion, hvorigennem pædagogen produceres som en refleksiv forsker af sin daglige praksis, men også som en administrator af udviklingen af det lærende barns potentialer. Den "professionelle pædagog" betragtes dermed ikke som stående uden for den administrative praksis, men som et objekt og subjekt der konstitueres i den administrative praksis. Dermed spiller dokumentationsteknologier en rolle i reproduktionen og forandringen af konstrueringen af pædagogens rolle. Således illustreres det, hvordan reformenes krav til dokumentation er med til at forme forståelsen af pædagogens rolle og tilvejebringe et fokus på deres ansvar for optimering af det "lærnde barn".

Rintakorpi, K., & Reunamo, J. (2017). Pedagogical documentation and its relation to everyday activities in early years. *Early Child Development and Care*, 187(11) 1611-1622.

Formål

Formålet med studiet er at belyse relationen mellem anvendelsen af pædagogisk dokumentation i dagtilbud og karakteren af børns hverdagsaktiviteter og kompetencer samt dagtilbuddenes læringsmiljø. Endvidere søger studiet at afdække anvendelsen af pædagogisk dokumentation i planlægningen og udviklingen af aktiviteter i dagtilbuddene. Konkret formuleres dette i tre forsknings-

spørgsmål 1. Hvilke dele af læringsmiljøet er relateret til dokumentering? 2. Hvilke observerede aktiviteter og læringssituationer er relateret til dokumentation? 3. Hvordan er dokumentation relateret til lærevurderinger af børnenes evner?

Design

Datamaterialet består af observationer, evalueringer af børn og evalueringer af læringsmiljø indsamlet fra 194 dagtilbud fordelt over 13 kommuner i Finland. Studiet er del af et større studie med data fra flere lande. Observationerne er foretaget i løbet af en periode på fire måneder, og i alt 2.276 børn er på baggrund af en tilstræbt systematisk udvælgelse blevet observeret i denne periode. Observationerne blev udført med udgangspunkt i et skema og foretaget af pædagoger, der blev trænet i dette vha. bl.a. videodemonstrationer. Endvidere var et kriterium, at pædagogerne ikke observerede deres egne grupper af børn. Pædagogerne i de deltagende dagtilbud foretog derudover evalueringer af børnene individuelt på baggrund af et standardiseret evalueringsskema. 179 teams (dvs. teams fra 92% af de deltagende børnehaver) bestående af ca. tre personer fra dagtilbuddets personale evaluerede læringsmiljøet i dagtilbuddet. Tre spørgsmål vedrørende anvendelsen af pædagogisk dokumentation blev inkorporeret i spørgeskemaet om læringsmiljøet. På baggrund af disse tre spørgsmål blev en samlet variabel for anvendelsen af pædagogisk dokumentation konstrueret, hvorefter den statistiske sammenhæng mellem denne variabel og resultaterne fra de tilhørende observationer samt børne- og læringsmiljøvurderinger blev undersøgt.

Resultater

Det konkluderes i studiet, at en aktiv anvendelse af dokumentation i den daglige praksis er stærkt forbundet med en højere grad af både pædagogisk udvikling og en målorienteret-planlægning af aktiviteter med børnene. Begge anskues som parametre i et styrket læringsmiljø. Derudover ses der også variation i observationerne af børnenes aktiviteter, afhængigt af i hvor høj grad pædagogisk dokumentation anvendes i deres institution. Her ses blandt andet en positiv korrelation mellem graden af pædagogisk dokumentation, og hvor positive, glade og involverede børnene vurderes at være i deres aktiviteter. Endvidere konstateres det, at der er en sammenhæng mellem anvendelsen af pædagogisk dokumentation og lærernes individuelle vurderinger af børnene på en række parametre. Det fremgår, at der er en positiv korrelation mellem anvendelsen af pædagogisk dokumentation og højere vurderinger af barnets tilknytning til de voksne i dagtilbuddet, kreativitet i leg og evne til at adaptere i interaktioner med andre.

Schmidt, L. (2014) Sprogtest - når ord får betydning. Analyser af hvilke samspil der opstår mellem standardisering af sprogtest til treårige børn og pædagogisk praksis". København: Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Formål

Ph.d.-afhandlingen er udformet som en monografi, der undersøger sprogtest af danske børn i daginstitutioner. Studiets formål er at undersøge og analysere, hvilke samspil der opstår mellem standardiseringen af sprogtesten af treårige børn og pædagogisk praksis indenfor daginstitutionssområdet. For det første undersøges, hvordan en ministeriel anbefalet sprogtest udbredes og standardiseres som en bestemt metode til brug i kommuner og daginstitutioner til vurdering af børns sprog. For det andet undersøges, hvordan sprogtesten indgår i børnehavers hverdagslige praksis og sprogarbejde, og hvordan dette arbejde indgår i forhandlinger med eksterne kommunale aktører.

Design

Dokumentanalyse og feltarbejde. Feltarbejdet inkluderer observationer af sprogarbejde (herunder sprogtest) i to daginstitutioner såvel som interview med pædagogisk personale, forældre og kommunale aktører (fx pædagogisk-psykologisk rådgivning (PPR)). De to institutioner er udvalgt på baggrund af variation i størrelse, personalesammensætning (antal uddannede pædagoger og

medhjælpere), beliggenhed og institutionernes alder. Studiet er inspireret af nyinstitutionel teori, materialitets-, krops- og kulturanalytiske perspektiver. Analyseprocessen er en vekselvirkning mellem de empiriske data og teoretiske perspektiver.

Resultat

Første del af afhandlingen viser, hvorledes standardiseringen og udbredelse af sprogtesten som metode til at vurdere små børns sprog skabes gennem forbindelser mellem ministerier, forsknings- og uddannelsesinstitutioner såvel som private virksomheder. I afhandlingen peges der på, at sprogtesten repræsenterer et særligt syn på sprog såvel som en forståelse af, at børns sproglige (og til dels også adfærdsmæssige) formåen entydigt kan kategoriseres og måles ud fra en normalfordeling. De næste dele af afhandlingen viser, hvorledes sprogtesten (fremstillet som objektiv praksis med målbare resultater) indgår i pædagogisk praksis. Her peger forfatteren på, at den pædagogiske praksis er præget af, at mange andre hensyn og dagsordener gør sig gældende (fx praktiske gøremål såvel som pædagogiske aktiviteter), ligesom sprogtesten indgår i pædagogens samarbejde med kommunale aktører såsom PPR. Herigennem demonstreres det i afhandlingen, at brug af sprogtesten såvel som den viden, der herigennem skabes, er situationelt betinget og lokalt forhandlet.

Sivertsen, K. (2006). Fremming av dokumentasjon, vurdering og refleksjon i barnehagen. Tromsø: Høgskolen i Tromsø.

Formål

Projektets formål er at skabe forståelse for hvilke processer i daginstitutioner og i uddannelsesinstitutioner som kan bidrage til udviklingsarbejde generelt og til konkrete tiltag som dokumentation, vurdering og refleksion i det daglige arbejde i daginstitutionen.

Design

To daginstitutioner og i alt 18 pædagoger og pædagogmedhjælpere deltager i aktionsforskningsprojektet hvis forskningsmæssige tilgang inkluderer observation, dialog og interview.

Resultat

Resultaterne viser at personalet har haft stor gavn af at deltage i aktionsforskningsprojektet. Alle har haft mulighed for at give deres mening til kende, hvilket har ført til at personalet er blevet sikrere på sig selv og hinanden i forhold til faglige spørgsmål. De to daginstitutioner har forskellige opfattelser af hvor langt de er kommet i arbejdet med at fremme dokumentation, vurdering og refleksion i hverdagen, men i begge børnehaver blev det erfaret at en konkretisering af målene medvirkede til at gøre vurderingsarbejdet nemmere, ligesom det gav en tydeligere fordeling af ansvaret i personalegruppen. Projektet viser at dialog er en forudsætning for vurderingsarbejde, hvilket kræver både tid og tryghed i forbindelse med de forskellige refleksions- og læringsprocesser. Desuden peges der på at forældre også bør få mulighed for at komme med deres synspunkter.

Thedvall, R. (2015). Managing preschool the Lean way. Evaluating work processes by numbers and colours. Social Anthropology, 23(1) 42-52.

Formål

Studiets formål er at undersøge, hvordan to svenske offentlige dagtilbud arbejder med en Lean-baseret ledelsesmodel i daglig praksis. Undersøgelsen har særligt fokus på, hvordan personalet håndterer modellens respektive evalueringsteknikker, der bygger på numre og farvekoder samt deres opfattelse af dette arbejde. LEAN-modellens primære formål er at opstille mål, der kan registreres og evalueres, således resultaterne kan visualiseres og dermed give anledning til forbedringer af effektiviteten og kvaliteten af omsorgen og pædagogikken.

Design

Data består af seks ugers deltagende observation af personalet i to dagtilbud i Stockholm, inklusiv forskellige møder relateret til Lean-processen. Dertil har forskeren deltaget i et tredages Lean-coach-træningskursus, seks Lean Forum-møder og ét Lean Network-møde – alle afholdt i kommunalt regi. Studiet baseres desuden på to interviews med en kommunal udviklingskonsulent samt ét interview med en institutionsleder. Analysen består af en beskrivelse af udvalgte situationer, der viser de praksisser, som omgiver brugen af Lean i henhold til S.M.A.R.T.-målsætninger ('Specific, Measurable, Assignable, Realistic and Time-related') og evalueringsteknikker.

Resultat

Forfatteren viser en dobbelthed i personalets omgang med Lean-evalueringsteknikker: På den ene side udviser personalet en modstand imod, hvad de forstår som hård statistik, fx ved at forsøge at introducere monitorerende værktøjer, der inkluderer følelser og erfaringer. På den anden side higer personalet efter at forbedre målbarheden af deres arbejdsprocesser gennem brug af farver og tal, der kan visualisere deres "resultater." Dette forklares som en følge af, at Lean-modellens brug af tal og farver signalerer en objektiv og politisk neutral afspejling af virkeligheden, hvorfor personalet opfatter dem som generelle og sammenlignelige og dermed som ideelle for evaluering. Udover at pege på denne dobbelthed konkluderer forfatteren, at evalueringsteknikkerne er med til at påkalde mere af den form for rational ledelse i dagtilbuddene, der giver anledning til lignende forsøg på at skabe forbedringer eksempelvis gennem handleplaner og evaluerbare målsætninger. Denne udvikling er ifølge forfatteren forbundet med en udbredt opfattelse af, at offentlige organisationer har behov for ledelse i forhold til at blive effektive og kvalitative offentlige tilbud. Forfatteren problematiserer Lean-modellen for at forudsætte en sammenhæng mellem en effektiv organisering og kvaliteten i dagtilbuddet, da det skaber en forventning om en orden, der er umulig at realisere. Hun påpeger i den forbindelse vigtigheden af, at indføre evalueringsteknikker, der kan tilpasses til konteksten således, de kan inkludere kompleksiteten af det sociale liv, der falder uden for fastlagte rutiner såsom hverdagens forstyrrelser og konflikter.

Turunen, T. (2012). Individual plans for children in transition to pre-school: A case study in one Finnish day-care centre. *Early Child Development and Care*, 182(3-4) 315-328.

Formål

Dette studie har til formål, at undersøge læreres og forældres perspektiver på børns individuelle planer i sammenhængen mellem dagtilbud og børnehaveklasse i Finland. Hovedfokus i undersøgelsen beror på vigtigheden af kontinuitet som del af den positive oplevelse af uddannelsesovergange. Individuel planlægning bliver her studeret ud fra tre perspektiver: nationale læreplaner, pædagogernes fortolkninger og forældrenes erfaringer.

Design

Undersøgelsen er baseret på et deskriptivt kvalitativt casestudie, der er foretaget i et dagtilbud i Finland. Casestudiet bygger på inddragelsen af lokale individuelle planlægningsformer, samt interviews med seks lærere og 11 forældre (9 interviews med moderen alene og et med begge forældre). I dagtilbuddet var der 10 ansatte og 50 børn. Børnenes alder var opdelt i fire grupper: to tre-til-fem-årige og to seks-syv-årige.

Resultat

Studiet viser, at individuel planlægning finder sted på lokalt plan i drøftelsen med forældre og forskellige planlægningsformer. Dog har lærerne og forældrene forskellige opfattelser af anvendeligheden og brugen af individuel planlægning. Undersøgelsen viser dertil, at kendskab samt en god

relation mellem lærerne og forældrene er vigtige. På baggrund af undersøgelsen, anbefales individuel planlægning som et passende redskab til at styrke kontinuiteten i overgange, om end der er behov for mere diskussion mellem forældre og lærere for at opbygge en fælles forståelse heraf.

Ulla, B. (2014). Auget som arrangement–om blikk, makt og skjønn i profesjonsutøvinga til barnehagelæraren. Tidsskrift for nordisk barnehageforskning, 8(5), 1-16.

Formål

Studiet undersøger, hvordan *det betragtede blik* kommer til udtryk i pædagogers fortællinger om brug af kortlægninger, der vurderer og dokumenterer børns evner og kompetencer. På den baggrund undersøges det, hvordan pædagoger konstruerer deres viden og udøver deres profession med afsæt i det blik, de skaber i komplekse relationer til magt og bedømmelse.

Design

Empirien er baseret på to semistrukturerede gruppeinterview med 11 pædagogiske ledere fra to private norske daginstitutioner, der bruger kortlægninger til at vurdere og dokumentere børns evner og kompetencer. Fælles for alle interviewdeltagere er, at de sammen med daginstitutionernes ledere har det overordnede ansvar for det pædagogiske indhold i institutionerne. Følgende temaer dannede grundlag for gruppeinterviewene: indhold, krop/rum, tid/alder, ansvar/mandat og tillid, skøn/dømmekraft. Forud for gruppeinterviewene var de deltagende pædagoger blevet informeret om temaerne og stikord, der ligeledes blev brugt af forfatteren som støtte i interviewene. I analysen af de transskriberede tekster har forfatteren søgt efter de pædagogiske lederes udsagn, der omhandler, hvad blikket giver mulighed for, og hvordan de ræsonnerer over, hvad blikket kan observere. Derudover søger forfatteren efter de udsagn, som er knyttet til observation af normalitet, og som vedrører skøn og forventninger til børn. Den analytiske tilgang tager udgangspunkt i Michel Foucaults teoretiske begreber, hvormed måden at betragte på anses som konstruerende for den pædagogiske profession og dens magt.

Resultat

Pædagogernes udsagn fra gruppeinterviewene viser, at deres kortlægninger baseres på skønsmæssige vurderinger, der baserer sig på, hvordan de ser barnet. Blikket er ifølge forfatteren både bestemt af, hvordan pædagogerne og samfundet opfatter barnet, herunder hvad der eksempelvis anses som værende normal udvikling for et barn i en specifik alder. Arbejdet med at vurdere og dokumentere barnet kan altså ikke isoleres til pædagogernes eget blik, hvilket eksempelvis fremgår, når pædagogerne pålægges at udføre kortlægninger, der har til formål at vurdere og dokumentere, "hvor barnet ligger" fra kommunalpolitisk niveau. Disse kortlægninger indeholder en række forestillinger om aldersspecifik udvikling og læring, som pædagogerne justerer og ordner deres blik på barnet ud fra, og som danner grundlag for, at de efterlever det politiske krav om at "opfange" de børn, der har behov for særlig støtte. Forfatteren peger i forlængelse heraf på, at blikket fungerer som en disciplinerings teknik, der former og korrigerer barnet i henhold til normaliteten. Studiet konkluderer, at arbejdet med "at se" hverken er neutralt eller stabilt, men konstrueres af dynamiske diskurser, der forhandler pædagogernes viden og handlingsrum.

Vallberg-Roth, A.-C. (2012). Different forms of assessment and documentation in Swedish preschools. Tidsskrift for Nordisk barnehageforskning, 5(23), 1-8.

Formål

Studiet har til formål at beskrive samt diskutere de forskellige former for vurderinger, der anvendes i dokumentationsarbejdet i svenske dagtilbud set fra et didaktisk perspektiv. På den baggrund ønsker forfatteren at bidrage til kritisk refleksion om pædagogisk dokumentation og vurdering samt at udvikle nye begreber, der kan nuancere og understøtte arbejdet.

Design

Studiet bygger på beskrivelser og synteser af resultater fra tidligere og nuværende undersøgelser af systematisk dokumentation og vurdering i svenske dagtilbud. Studierne blev indsamlet henholdsvis i år 2002, 2006, 2008 samt i år 2010-2011. Derudover udgøres data af tre individuelle interviews og tre gruppeinterviews med 14 medarbejdere fra tre forskellige svenske dagtilbud. Datamaterialet er behandlet på baggrund af dokument- og tekstanalyser i et hermeneutisk perspektiv.

Resultat

Studiet viser, at pædagogerne skifter mellem forskellige måder at dokumentere og vurdere på, da de blandt andet bruger spørgeskemaer til forældre, tests og porteføljer til individuelle udviklingsplaner, evidensrelaterede og standardiserede dokumenter såsom TRAS (Tidlig Registrering Af Sprogudvikling), programmer for social og følelsesmæssig udvikling såsom SET (Social and Emotional Training), START og Second Step samt elektronisk dokumentation. Forfatteren påpeger, at en stor del af vurderingspraksisserne, kan defineres som henholdsvis summative eller formative, hvilket vil sige, at de er udviklet i henhold til specifikke mål for læring med fokus på individet eller gruppen. Hvor formative vurderinger har et fremadskuende perspektiv, idet de søger at understøtte barnets fremtidige læring og udvikling på baggrund af vurderinger af, hvad der er sket i en tidligere læringsproces, har summative vurderinger et tilbageskuende perspektiv, da de vurderer, hvad barnet har lært i slutningen af en aktivitet. For at beskrive og indfange de forskellige vurderings- og dokumentationspraksisser, der finder sted i svenske dagtilbud, udvikler forfatteren begrebet *transformativ vurdering*. Begrebet henviser til en vurderingspraksis, der omformer og sammen-smelter formative og summative vurderingstilgange. Denne vurderingspraksis bevæger sig således fra systematisk dokumentation og vurdering af børns tegn på udvikling og læring på det individuelle niveau til en vurdering af dagtilbuddets aktiviteter for til sidst at vurdere, hvad der skal forandres for, at børn kan udfordres og udvikle sig i den retning, som målene i curriculum tilsigter. Forfatteren peger på, at vurderinger i dokumentation til enhver tid er formet af bestemte positioner, interesser og perspektiver, som influerer, hvordan virkeligheden konstrueres. Da transformativ vurdering konstant transformeres i samspillet mellem forskellige former for aktører, indhold og funktioner, kan denne praksis bidrage til at udfordre og skabe social forandring i dagtilbud.

Endelig peger Vallberg-Roth på, at dokumentation i dagtilbud kan bidrage til at forbedre kvaliteten af det pædagogiske arbejde, idet den kan medføre øget opmærksomhed på og forståelse for det individuelle barns udvikling, evner og færdigheder samt de processer, der finder sted i gruppen og læringsmiljøet. Dokumentation giver således pædagoger mulighed for at undgå forudindtagede forestillinger om barnets viden. Derudover har dokumentation den fordel, at den kan bruges til at give den rette støtte til børn, der har behov for særlig støtte, eller tidligt at udpege børn, der oplever særlige udfordringer. Endelig kan den anvendes til at give forældre større indsigt ved at skabe overblik over, hvad der foregår i praksis. For at dokumentation kan understøtte pædagogikken forudsætter det dog ifølge forfatteren en kollektiv refleksion eksempelvis om dens funktion, legitimitet og formål, hvori pædagoger, børn og forældre kan deltage.

Warash, B. G., & Workman, M. (2016). Teaching Preschoolers to Self-Assess Their Choices in Pre-K. Journal of Educational Research and Practice, 6(1) 97-104.

Formål

Dette studie har til formål at give indsigt i, hvordan man kan befordre børns involvering i at træffe egne beslutninger og informerede valg, samt hvordan man kan støtte dem i at selvevaluere egne læring. Studiet argumenterer for, at børn i dagtilbud selv er i stand til at reflektere over egen læring og fremskridt, og at pædagoger, der arbejder med mindre børn derfor ikke skal tøve med at stille krav hertil. Med henblik på at forstå rigdommen i børns udvikling, anvender projektets forskere diverse strategier for læring, der skal fremme børnenes læringserfaringer og selvreguleringsfærdigheder.

Design

Studiet er designet som et aktionsforskningsprojekt, hvor specialister i børns udvikling har bedt 4- og 5-årige børn i et dagtilbud om at anvende diverse selvevalueringsteknikker såsom billedkontrakter, rubrikker og målsætninger, som metode til kontinuerlig læring. Studiet er foregået i et dagtilbud tilknyttet et universitet, hvor børnene er blevet bedt om at reflektere over deres eget arbejde og deres leg.

Resultat

Studiet viser overordnet, at de 4- og 5-årige børns refleksioner over egne præstationer skaber en reflekterende løkke, hvor børnene evaluerer deres eget arbejde, foretager revisioner og i sidste ende anvender kriterierne i andre sammenhænge. Studiet viser således, at børnene lærer at reflektere over deres egen viden. Der peges her på, at dette ikke blot er motiverende for børnene, men ligeledes giver børnene en systematisk tilgang til at fremme deres engagement i egen læring, i et udviklingsmæssigt passende og engagerende miljø.

Wong, A. C. Y. (2010). Teacher learning made visible: Collaboration and the study of pedagogical documentation in two childcare centres. Toronto: Department of Curriculum, Teaching and Learning, Ontario Institute for Studies in Education, University of Toronto

Formål

Formålet med studiet er at skabe to fyldestgørende portrætter, der har fokus på samskabelse af viden i kollegiale læringsfællesskaber. Dette med henblik på at indfange studiets deltagers oplevelser, såsom dekonstruerende barrierer for dokumentationspraksis, udvikling af nye dokumentationsfærdigheder, kritisk selvrefleksion af praksis og fremadrettet planlægning af læreplaner. Studiets primære formål er at undersøge følgende forskningsspørgsmål: Hvad sker der med pædagogernes læring, når de anvender kollegiale læringsfællesskaber til at undersøge pædagogisk dokumentation i en dagtilbudskontekst?

Design

Studiet bygger på portrætforskning som en kvalitativ metode, der tilbyder en række dataindsamlingsmetoder; videooptagede forskningsmøder, deltagernes dokumentationsarbejde, åbent gruppeinterview og forskerens feltnotater. Disse metoder er anvendt med henblik på at give et levende og dybtgående indblik i deltagernes erfaringer med at studere pædagogisk dokumentation i kollegiale læringsfællesskaber. Der blev foretaget seks-syv forskningsmøder med to grupper af dagtilbudspædagoger, der arbejder på to respektive Reggio-inspirerede dagtilbud i Toronto, Canada.

Resultat

Undersøgelsen viser, at pædagogisk dokumentation som et redskab til fælles reflekterende praksis er mest effektivt, når deltagerne udvikler færdigheder til at dokumentere børns tænkings- og læringsprocesser. Dokumentationsfærdigheder udvikles således når studiets deltagere begynder at stille spørgsmålstejn ved "common sense" antagelser om pædagogisk dokumentation. Studiet konkluderer dertil, at dette åbner for nye måder at praktisere dokumentation på, hvortil der genereres rigere dokumentation der synliggør studiets deltageres observationer og fortolkninger af børns tankeprocesser for andre kolleger.

Wurm, J.P. (2011). Documentation as a vehicle for professional development in early childhood education. New York: Columbia University.

Formål

Studiets formål er at undersøge det forhold, der kan eksistere mellem pædagogerne faglige udvikling og den dokumentationspraksis, som pædagoger anvender i deres pædagogiske praksis til at gøre børnenes læring synlig. Studiet ønsker således at belyse det potentiale, der kan eksistere inden for dokumentationspraksisser når de praktiseres i dagtilbud som en transformativ læringserfaring. Studiet tager udgangspunkt i følgende forskningsspørgsmål: 1. Vurderer pædagogerne at arbejdet med dokumentation af børnenes arbejde giver fordele for deres praksis? 2. For de der mener at der er fordele, hvilke fordele i deres arbejde rapporterer de som resultat af dokumentationsprocessen? 3. Hvilke overlapninger findes der mellem pædagog-rapporterede fordele for egen praksis og aspekter af Featherston og Kelly's (2000) transformativ teori, som er videreudviklet ud fra Mezirows teori. 4. Kan fordelene ved pædagogisk udvikling udledes fra dokumentationspraksisser, som er rapporteret af pædagogerne?

Design

I undersøgelsen inddrages selvrapporterede erfaringer fra pædagoger i USA, om de måder hvorpå de involverer sig i processer og praktiserer dokumentation i deres pædagogiske praksis. Gennem indsamlingen af disse data udledes potentialet for transformationen af deres faglige praksis. Studiet er hovedsageligt baseret på en kvantitativ tilgang, hvor der er anvendt et online spørgeskema med svar fra mere end 600 dagtilbudspædagoger. Undersøgelsen er dertil udviklet ved brugen af et kvalitativt studie og et pilotforsøg.

Resultat

Studiets resultater viser, at dokumentation kan tjene som et redskab til professionel udvikling. Dertil indebærer dokumentation ligeledes en række fordele for pædagogerne. Studiet henviser til fire begreber, som foreligger i både transformativ læring og dokumentation: Refleksion, samarbejde, motivation og tid (knyttet til handling). Det konkluderes at disse fire begreber er til stede i studiet. Dertil blotlægger studiets data, at pædagogerne oplever fordele ved deres evner til at reflektere og samarbejde med studerende og forældre, og at de dertil føler en stærk motivation for at bruge mere tid på at dokumentere og fortsætte med at forbedre deres praksis.

Yu, G. S. (2012). Professional development through the study of children's interests: The use of collaborative inquiry and documentation protocol among early childhood teachers. Urbana Illinois: University of Illinois Urbana-Champaign.

Formål

Formålet med studiet er at undersøge hvordan en gruppe pædagoger i samarbejde med studiets forsker børns interesser. Baggrunden for studiet er, at der er begrænset forskning om de processer, som pædagoger potentielt kan anvende til at undersøge børns interesser, mens der findes en del

forskning over forskellige former for læseplaner der fokuserer på børns interesser. Studiet undersøger her brugen af protokoller til dokumentation, der anvendes i arbejdet med at inddrage børns interesser i planlægningen af pædagogiske læreplaner.

Design

Deskriptive reviews samt dokumentationspraksisser i Reggio Emilia børnehaver er to dokumentationsprotokoller, der har påvirket studiets tilgang til at studere børns interesser. Begge fremgangsmåder anvender undersøgelsesmetoder, der involverer studier af børns læringsevne, udvikling og interesser. I undersøgelsen er der anvendt selvstudie og aktionsforskning som metoder til at undersøge egen praksis i studiet af børns interesser. Forskeren har anvendt selvstudie til at undersøge egen praksis og refleksioner som facilitator af de ugentlige team-samarbejds møder, hvor aktionsforskning er benyttet til at undersøge hvordan pædagogerne og forskeren har samarbejdet om at studere dokumentation, indsamlet fra klasserum der repræsenterer børns interesser. I studiet deltog ni pædagoger og en læringskoordinator fra et dagtilbud i en stor sydvestlig by i USA.

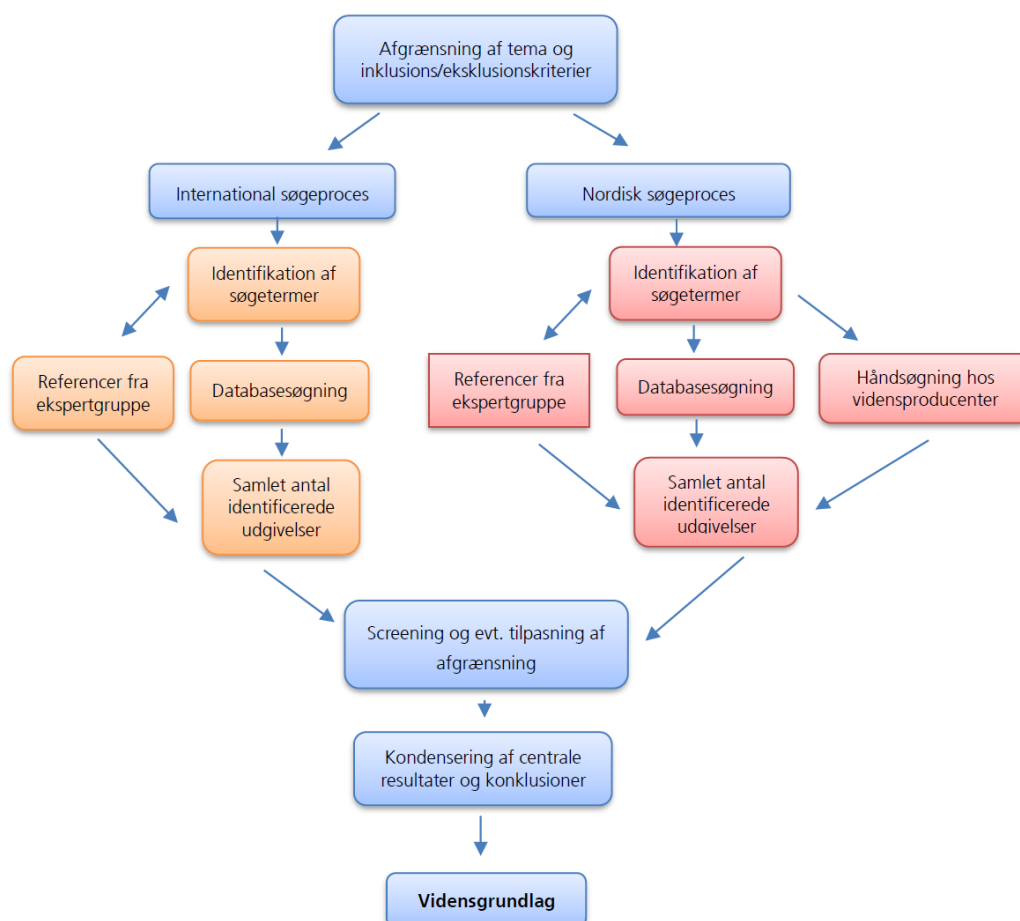
Resultat

Studiets viser, at samarbejdsprojekter der beskæftiger sig med indsamling af dokumentation, refleksion over den pædagogiske praksis og fælles planlægning af læreplaner fører til en hensigtsmæssig problemløsning. Ud fra undersøgelsens resultater foreslås, hvordan ideer og viden kan konstrueres socialt blandt pædagoger. Derudover kan pædagoger udvikle sig professionelt gennem en undersøgelsesbaseret tilgang til læring, når der gives mulighed for at lære, reflektere og planlægge i et kollegialt læringsfællesskab.

Appendiks C – Metode

I det følgende beskrives det metodiske grundlag, som denne kortlægning bygger på. Kortlægningen har karakter af en systematisk forskningskortlægning og syntese (Gough et al., 2012).

Der er udarbejdet en søgestrategi, der indeholder databasesøgninger suppleret med såkaldte håndsøgninger på udvalgte vidensproducenters hjemmesider. Der er søgt efter nordisk og international litteratur. Formålet med søgningen var at identificere relevant forskning af god kvalitet om evaluerende pædagogisk praksis i dagtilbud. Processen forløb i to parallelle spor:

Afgrænsning og begrebsafklaring

Der er taget udgangspunkt i en forståelse af evaluering og af pædagogisk læringsmiljø, som det er beskrevet i det pædagogiske grundlag⁴. Der er sat fokus på den systematiske vurdering af sammenhængen mellem pædagogisk læringsmiljø og børns trivsel, dannelse, læring og udvikling. Formålet har været at identificere forskning, der bidrager med viden om formelle såvel som uformelle evalueringspraksisser og om, hvordan man skaber en evaluerende pædagogisk praksis i pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet, herunder hvilke udfordringer og problematikker litteraturen identificerer i arbejdet med evaluerende pædagogisk praksis.

Internationale udgivelser

I det følgende beskrives søgestrategien i forhold til databasesøgninger, afgrænsninger samt screening og inklusionskriterier i den ikke-nordiske del af søgningen, her betegnet internationale udgivelser. For anvendte søgebegreber og søgehistorik henvises til appendiks D.

Databaser

Der blev søgt efter relevante internationale udgivelser i de internationale databaser ERIC, PsycINFO og Web of Science, der er blandt de største og mest toneangivende databaser inden for uddannelsesvidenskab, samfundsvidenskab og psykologi. Databaserne har samtidig stærke og komplekse søge- og eksporteringsfunktioner, der gør det enkelt at målrette og dermed hurtigere afgrænse relevante udgivelser.

Databaser	
ERIC	ERIC er verdens største database, der dækker international uddannelsesforskning. Database indeholder over 1,5 mio. referencer og er finansieret af the Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education.
PsycINFO	PsycINFO er en videnskabelig database inden for psykologi, som dækker over 4 mio. tidsskriftartikler, disputater, bøger, udvalgte kapitler fra bøger samt udvalgte rapporter. Det er den største og bedst dækkende psykologiske bibliografi.
Web of Science	Web of Science er en artikeldatabase, der henviser til indholdet i ca. 12.000 tidsskrifter og 120.000 konference indlæg, som dækker naturvidenskaberne, de sociale videnskaber og de humanistiske videnskaber.

⁴ Master for en styrket pædagogisk læreplan. Pædagogisk grundlag og ramme for det videre arbejde med læreplanstemaer og få brede pædagogiske læringsmål. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, 2016.

Afgrænsninger

Følgende afgrænsninger blev anvendt:

- Der blev udelukkende søgt efter udgivelser publiceret på dansk, engelsk, norsk og svensk.
- Der blev udelukkende søgt efter udgivelser publiceret de senest ti år, dvs. i perioden fra 1. januar 2007 og frem.
- Der blev søgt efter udgivelser, som omhandler dagtilbudssystemer, som er sammenlignelige med det danske, dvs. i europæiske lande, Australien, Canada, New Zealand og USA.

Screening

Screening og inklusionskriterier

Der blev opstillet to sæt inklusionskriterier. Ét, der konceptuelt afgrænsede genstandsfeltet, og ét kriterium, der blev fastsat til, at der alene blev inkluderet empirisk primær forskning, som lever op til særligt opstillede kvalitetskriterier, samt metaforskning såsom systematiske reviews, forsknings-kortlægninger og metaanalyser.

Screeningskriterier for inklusion og eksklusion

Al litteratur identificeret gennem søgningerne er screenet efter følgende kriterier:

Inklusion

- **Inkluderet:** Studiet undersøger evaluering, dokumentation og refleksion i den pædagogiske praksis. Evaluering og dokumentation kan gennemføres af det pædagogiske personale selv eller af andre og kan inddrage børne-, personale- og forældreperspektiver, så længe formålet er at bidrage til udvikling af den pædagogiske praksis.

Eksklusion

- **Forkert scope:** Studiet undersøger ikke evaluering, dokumentation og refleksion i den pædagogiske praksis.
- **Forkert scope:** Studiet undersøger alene evaluering, dokumentation og refleksion, der fx har til formål at bidrage med data til det kommunale eller er en del af en udredning af et barn og *ikke* forholder sig til, hvordan denne information kan bruges til at udvikle den pædagogiske praksis.
- **Forkert scope:** Studiet forholder sig alene til kvaliteten af et evalueringsredskab/-instrument, herunder validitets- og reliabilitetstest, men forholder sig ikke til, hvordan redskabet eller -instrumentet bruges eller har betydning for den pædagogiske praksis.
- **Forkert scope:** Studiet er en evaluering og forholder sig ikke til pædagogisk evaluering, dokumentation eller refleksion som genstandsfelt.
- **Forkert dokumenttype:** Studiet redegør ikke for empirisk forskning. Følgende betragtes ikke som empirisk forskning: diskussionspapirer, kommentarer, anmeldelser, policydokumenter, biografier, rent teoretiske udgivelser, conferencepapirer og lærebøger. Specialer, masteropgaver mv. ekskluderes, da disse ikke regnes for at være primærforskning.

- **Forkert type studie:** Studiet er ikke et primærstudie eller metalitteratur. Metalitteratur vil sige udgivelser, der samler og syntetiserer en væsentlig mængde sekundær litteratur inden for et område, fx systematiske reviews, systematiske forskningskortlægninger, systematiske litteraturreviews/desktops, metaanalyser eller lignende.
- **Forkert udgivelsestidspunkt:** Studiet er ikke publiceret i perioden fra januar 2007 til september 2017.

Screeningskriterier for kvalitet

Den inkluderede primærforskning er kvalitetsvurderet efter kvalitetskriterier, der vurderer, hvorvidt forskningen lever op til gængse metodiske og videnskabelige standarder. Kriterierne tager udgangspunkt i internationalt anvendte kriterier for kvalitetsvurdering (se appendiks E). Den metalitteratur, der er inkluderet, rummer som udgangspunkt en selvstændig kvalitetsvurdering af den primærlitteratur, den bygger på. Metalitteratur, hvor der ikke er en eksplicit redegørelse for dette, er vurderet efter samme princip som primærlitteraturen. Vurderingsprocessen har haft til formål at sikre, at den viden, forskningskortlægningen bygger på, er af god kvalitet.

Nordiske udgivelser

I det følgende beskrives søgestrategien i forhold til søgninger, afgrænsninger samt screening og inklusionskriterier i den nordiske del af søgningen.

Databasesøgning

De nordiske databasesøgninger er afgrænset til den kvalitetsvurderede skandinaviske forskning, som findes i databasen NB-ECEC. Det blev vurderet, at en søgning i NB-ECEC var tilstrækkelig, da den dækker kvalitetsvurderet skandinavisk dagtilbudsforskning fra 2006 og frem.

Nordic Base of Early Childhood Education and Care (NB-ECEC) samler ny, kvalitetsvurderet skandinavisk forskning om 0-6-årige børn i dagtilbud. Databasen bliver opdateret hvert år og er nu opdateret med alle studier fra perioden 2006-16. Populære fremstillinger, lærebøger, videnskabelige metodediskussioner osv. inkluderes ikke. Mængden af tidsskrifter og databaser suppleres op, efterhånden som der kommer nye til, sådan at screeningerne principielt rummer alle udgivelser af skandinavisk dagtilbudsforskning i hvert kortlagte år.

Studierne i databasen udvælges ud fra screeninger af centrale skandinaviske og internationale forskningsdatabaser og håndøgninger efter centrale skandinaviske og internationale tidsskrifter på dagtilbudsområdet. Der søges i følgende forskningsdatabaser:

Danmark	Forskningsdatabasen bibliotek.dk
Norge	Oria NORA
Sverige	SwePub DiVA

Håndøgninger

Databasesøgningen blev suppleret med nordiske håndøgninger. Disse blev udført blandt centrale vidensproducenter, herunder sektorforskningscentre, konsulenthuse samt interesseorganisationer på området. Følgende hjemmesider blev gennemgået for relevant litteratur:

- SFI, nu VIVE (DK)
- KORA, nu VIVE (DK)
- EVA (DK)
- Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning (DK)
- BUPL (DK)
- FOA (DK)
- Børnerådet (DK)
- Rådet for Børns Læring (DK)
- KL (DK)
- Kunnskapssenter for utdanning (NO)
- NIFU (NO)
- NordForsk (Norden)
- Skolforskningsinstitutet (SE)
- Skolverket (SE).

Afgrænsninger

- Der blev udelukkende søgt efter udgivelser publiceret på dansk, engelsk, norsk og svensk.
- Der blev udelukkende søgt efter udgivelser publiceret fra 1. januar 2007 og frem.

Screening og inklusionskriterier

Inklusionskriterierne var identiske med kriterierne i den internationale del.

Yderligere afgrænsninger for både internationale og nordiske studier

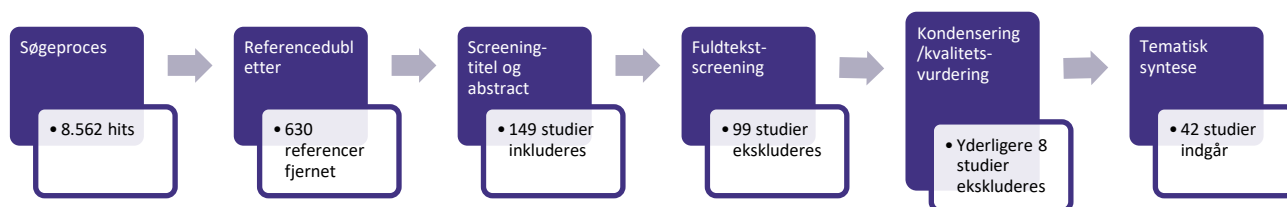
Ret tidligt i screeningsforløbet blev det klart, at der var behov for yderligere screeningskriterier til at sortere studierne i forhold til relevans for kortlægningen. Følgende kriterier for eksklusion blev derfor tilføjet:

- **Forkert scope:** Studiet undersøger brugen og/eller betydningen af specifikke dokumentations- og evalueringsmetoder, projekter, programmer, interventioner mv.
- **Forkert scope:** Studiet har udelukkende til formål at inspirere, introducere og/eller vejlede til evaluering- og dokumentationsmetoder, redskaber, tilgange mv.
- **Forkert scope:** Studiet undersøger betydningen af evaluering, dokumentation og refleksion for pædagogprofessionen løst fra den pædagogiske praksis.
- **Forkert scope:** Evaluering, dokumentation og refleksion i pædagogisk praksis udgør ikke et centralt fokus i studiets undersøgelsesspørgsmål og konklusioner.
- **Forkert type af studie:** Studiet formidler det empiriske grundlag i begrænset omfang, og det fremstår derfor uklart.

- **Forkert type af studie:** Studiet forholder sig ikke i særligt stort omfang til brugen og/eller betydningen af evaluering, dokumentation og refleksion i pædagogisk praksis. Det kan fx være effektstudier, der blot konstaterer effekten uden at udfolde dens betydning for den pædagogiske praksis.
- **Forkert type af studie:** Studiet formidler indholdet af et tidligere studie direkte (fx oversættelser).
- **Forkert type af studie:** Studiet er udelukkende deskriptivt og forholder sig derfor ikke analyserende til betydningen og/eller brugen af evaluering, dokumentation og refleksion i pædagogisk praksis.
- **Forkert type af studie:** Studiet undersøger primært forskningsprocessen og forskerens involvering som facilitator eksempelvis i aktionsforskningsprojekter.
- **Forkerte informanter:** Studiets informanter er pædagogstuderende.
- **Forkerte informanter:** Studiet fokuserer på børn med særlige behov, der eksempelvis har diagnoser eller på anden måde befinder sig i udsatte positioner, der ikke er tilknyttet det almene daginstitutionsområde.
- **Forkert uddannelsesområde/institution:** Studiet undersøger aktiviteter, der foregår i en såkaldt kindergarten i lande, hvor denne institutionstype er tilknyttet grundskolen.

Proces

Søgeprocessen fremgår af figuren nedenfor. Den samlede søgeproces identificerede 8.562 muligt relevante referencer, hvoraf 630 var dubletter. Efter første screening var der inkluderet 149 studier. Disse blev læst og screenet på såkaldt fuldtekstniveau. I et enkelt tilfælde er det ikke lykkedes at fremskaffe et studie. Det endelige antal studier, der er inkluderet i kortlægningen, er 42.

Robusthedsanalyse

En overordnet vurdering af robustheden er afgørende for troværdigheden af de konklusioner, der bliver draget på tværs af studierne i syntesen (Popay et al., 2006).

At udarbejde en systematisk forskningskortlægning kræver, at man er metodisk stringent i forhold til at søge, sortere og vurdere forskning, samt at kortlægningens metode og analyse er systematisk og transparent. Kortlægninger kan have mange formål kan derfor også rammesættes og udformes på forskellige måder. Dette afsnit har til formål at foretage en vurdering af de valg, der er truffet inden og undervejs i udarbejdelsen af kortlægningen, og de metoder, der er anvendt.

En forskningskortlægning og en synteses robusthed afgøres ud fra følgende tre forhold: de primære studiers kvalitet, de metoder, som anvendes i kortlægningen, og den grad af viden, som er årsagen til, at primærstudierne indgår i kortlægningen. En kortlægning som denne præsenterer

akkumuleret viden, og derfor er det vigtigt at vise, at kortlægningens fremstilling og analyse af primærstudiernes resultater bygger på en konsistent, præcis og sammenhængende syntese af de inddragede studier.

Metoder anvendt i kortlægningen

Denne kortlægning bygger, som beskrevet ovenfor, på systematiske databasesøgninger og hånd-søgninger hos centrale og relevante vidensproducenter. Formålet med disse systematiske søgninger har været at kunne identificere relevant forskning om evaluerende pædagogisk praksis i dagtilbud ud fra bestemte kriterier, som også er nævnt ovenfor. De to parallelle søgeprocesser, den nordiske og den internationale, bidrager til et omfattende og solidt vidensgrundlag. De referencer, som er identificeret gennem søgningerne, er samlet og sat sammen i en syntese med henblik på at bringe en troværdig beskrivelse af, hvad forskningen siger om evaluerende pædagogisk praksis, hvordan forskningen gør os klogere på, hvad evaluerende pædagogisk praksis er, samt hvad de enkelte studiers resultater betyder – også samlet set.

Den tematiske fremstilling af de inkluderede studiers resultater har karakter af en såkaldt narrativ syntese. Valget om at sammenstille en narrativ beror blandt andet på studierne karakter såvel som kortlægningens anvendelsesformål. Rigtig mange af studierne inkluderet i denne kortlægning er kvalitative studier, hvis primære formål er at analysere et datamateriale med henblik på at give viden fx om, hvordan noget virker i praksis eller påvirker praksis, og hvordan noget opleves af det pædagogiske personale og børnene. Studierne metodiske grundlag har ikke givet anledning til en mere kvantitativ tilgang til en metasyntese, hvilket heller ikke har været formålet med denne kortlægning. Syntesen er udsprunget af de mønstre og tendenser, der er fundet i og på tværs af studierne, og har haft til formål at give et nuanceret billede af den udvalgte forsknings pointer og konklusioner om evaluerende pædagogisk praksis i dagtilbud.

Faser i kortlægningen

Kortlægningen har gennemgået en række faser, herunder sammensætning af scope, begrebsafklaring, søgninger, screening og inddragelse af ekspertgruppe. Kortlægningens scope blev rammesat i dialog mellem opdragsgiver og EVA. Databasesøgningerne blev udført af en ekstern konsulent i samarbejde med projektgruppen fra EVA. Databasesøgningerne blev foretaget i udvalgte databaser med søgestreng udarbejdet på baggrund af scope og afgrænsninger. Ekspertgruppen blev konsulteret i processen med at identificere søgeord. Der blev udført præliminære søgninger, hvor der blev screenet løbende for at sikre, at søgningerne var relevante, inden de endelige søgninger blev gennemført. Det vurderes, at denne proces er gennemført systematisk, grundigt og transparent (se appendiks D – Søgehistorikker). Screening af de identificerede referencer blev foretaget i softwaren EPPI-Reviewer 4 (EPPI) efter en række opstillede kriterier for inklusion/eksklusion. Løbende i screeningsprocessen blev kriterierne justeret, da det viste sig, at der blev inkluderet studier, der faldt uden for scopet. Alle screeningskategorier og screeninger er gemt i EPPI. Efter endt screeningsproces fik ekspertgruppen de første litteraturlister til gennemlæsning med mulighed for at tilføje og slette referencer på listen.

De inkluderede studiers kvalitet

Antallet af studier, der indgår i kortlægningen, er 42. Disse 42 studier har gennemgået en kvalitetsvurdering efter kriterier, der beror på gængse videnskabelige krav til afrapportering af primærforskning. 28 af studierne er identificeret gennem databasen NB-ECEC, der dækker over kvalitetsvurderet forskning fra skandinaviske lande. Disse studier har gennemgået en grundig og omstændelig kvalitetsvurdering, hvor to reviewere parallelt har vurderet hvert enkelt studie i en *blinded* proces.

Kvalitetsvurderingen er foretaget på baggrund af en grundig genbeskrivelse af studierne samt en vurdering af deres validitet, reliabilitet og troværdighed. Den kvalitetsvurdering, der er foretaget af de øvrige studier (identificeret i de andre databaser ud over NB-ECEC), er langt mindre omfangsrig. Der blev udarbejdet en tjekliste for vurdering af kvalitet, hvor hovedfokus var lagt på studiernes gennemsigtighed og troværdighed (se appendiks E – Kvalitetsvurdering). Hvert studie er vurderet af en enkelt konsulent, og i de tilfælde, hvor der er opstået tvivl om et studies kvalitet, er en anden kollega fra projektgruppen blevet konsulteret. Alle vurderinger er registreret i EPPI, hvilket sikrer gennemsigtigheden af processen. At kvalitetsvurdere forskning er en kompleks og vanskelig øvelse, der kræver metodekendskab såvel som områdekendskab (i dette tilfælde dagtilbud og evaluerende pædagogisk praksis). En dobbeltvurdering vil kunne anses for at være mere valid end en vurdering foretaget af én reviewer, dog er det vores vurdering, at der i denne kortlægning alene er inkluderet studier, der lever op til en minimumsstandard for forskningskvalitet. Det vidensgrundlag, som denne kortlægning bygger på, kan således vurderes til at være af tilstrækkelig kvalitet.

De inkluderede studiers metodiske grundlag og generaliserbarhed

Denne kortlægning viser et udsnit af forskning, der omhandler evaluerende pædagogiske praksisser i dagtilbud. Kortlægningen er overvejende baseret på kvalitative studier, hvilket går fint i spænd med formålet om at bringe nuancer og perspektiver på evaluering og dokumentation frem. Den kompleksitet, der ligger i arbejdet med at etablere og udøve en evaluerende pædagogisk praksis, bliver belyst gennem studier, der netop har til formål at undersøge komplekse forhold. I nærværende syntese bidrager de kvalitative studier således til syntesen med væsentlige nuancer. Kortlægningens geografiske afgrænsning er sat til at inkludere studier fra de nordiske lande samt studier fra USA, Canada, Australien og New Zealand. Denne afgrænsning er valgt, fordi disse landes opbygning og orientering mht. dagtilbud dels minder om danske forhold og dels forventes i rimelig grad at kunne generaliseres til danske forhold. Enkelte studier fra øvrige europæiske lande er inkluderet, da disse blev identificeret gennem søgningen og blev vurderet til at være relevante for kortlægningen. Studierne kontekst er velbeskrevet og gengivet i resuméerne for hvert enkelt studie.

De inkluderede studiers generaliserbarhed er desuden relevant at se på. Størstedelen af studierne i kortlægningen er af kvalitativ karakter, og i mange af studierne indgår der udvalg, der ikke er repræsentative for deres population. Dvs. at det ikke har været deres primære sigte at frembringe viden, der kan generaliseres til en større eller tilsvarende population. Disse studiers formål er ikke at være generaliserbare i en sådan forstand, hvilket gør det relevant at operere med flere former for generaliserbarhed, såsom generaliserbarhed i universel forstand, i kontekstuel forstand eller i konceptuel forstand.⁵ I syntesen frembringes de konklusioner og resultater, der kan udledes på tværs af de mange studier, og som i en sammenfattende analyse styrker det enkelte studies vidensbidrag. I nærværende analyse har vi forsøgt at pege på kontekstuelle såvel som konceptuelle generaliseringer på tværs af studierne.

Organisering af projektet

Kortlægningen er udarbejdet af en projektgruppe på EVA bestående af Hanna Bjørnøy Sommersel (projektleder), Sabine Lyø Andersen, Andreas Hougaard og Marie Louise Poulsen samt Anne-Marie

5 Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning (2012). Konceptnotat. Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet. København.

Klint Jørgensen, som har bistået med litteratursøgning som selvstændig konsulent. Tilknyttet projektet har været en ekspertgruppe bestående af følgende forskere:

- Terje Ogden, forskningsdirektør ved Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge og professor II ved Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo
- Charlotte Ringsmose, professor MSO ved Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet
- Maja Plum, ekstern lektor ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet
- Steen Baagøe Nielsen, lektor, ph.d. ved Center for Daginstitutionsforskning, Roskilde Universitet
- Lone Svinth, lektor ved Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.

Ekspertgruppen har været involveret i projektforløbet fra start til slut. Deres opgaver har bestået i følgende:

- At kommentere faglige begreber og termer med henblik på at konstruere en søgestreng
- At gennemgå litteraturlister efter første screeningsrunde og eventuelt tilføje relevante referencer
- At læse review på den endelige kortlægning.

Appendiks D – Søgestrategi

Nedenstående tabel viser antallet hits fra de 4 afsøgte databaser samt håndøgninger hos vidensproducenter.

TABEL D.1

Fire afsøgte databaser samt håndøgninger hos vidensproducenter

Database	Hits	Dubletter
ERIC	3008	268
WOS	2893	61
PsycInfo	2566	288
NB-ECEC	37	2
Håndøgninger	58	11
I alt	8562	630

TABEL D.2

Søgehistorie ERIC

Oktober 6, 2017

#	Query	Limiters/Expanders	Last Run Via	Results
S18	S11 OR S12 OR S13 OR S14 OR S16	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	3,008
S17	S11 OR S16	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	2,706
S16	S6 AND S15	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	891

#	Query	Limiters/Expanders	Last Run Via	Results
S15	observation*	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	56,555
S14	S6 And S10	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	8
S13	S6 AND S9	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	10
S12	S6 AND S8	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	600
S11	S6 AND S7	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	2,201
S10	Documentation N1 systematic*	Limiters - Date Published: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	15
S9	professional n1 strateg*	Limiters - Date Published: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	233
S8	Educational n1 qualit* OR Educational n1 change*	Limiters - Date Published: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	29,361
S7	practice*	Limiters - Date Published: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	99,188
S6	S5 OR S4	Limiters - Date Published: 20070101-20181231	Interface - EBSCOhost Research Databases	7,004

#	Query	Limiters/Expanders	Last Run Via	Results
		Search modes - Boolean/Phrase	Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	
S5	S1 AND S3	Limiters - Date Published: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	6,711
S4	S1 AND S2	Limiters - Date Published: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	373
S3	evaluation*	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	265,557
S2	documentation*	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	10,468
S1	pre-school* OR pre-school* OR Day-care* OR Daycare* OR Kindergarten* OR Pre-K* OR PreKindergarten* OR Prekindergarten* OR Nurser* OR "Care in private homes" OR "Early childhood Education" OR ECE OR ECEC OR "Child Care" OR "Early care and education"	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - ERIC	131,550

TABEL D.3

Søgehistorik PsycINFO

Oktober 6, 2017

#	Query	Limiters/Expanders	Last Run Via	Results
S20	S18 AND S19	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	2,566
S19	(Teacher* OR Staff OR Personnel OR Care-giver* OR Care Giver* OR Care-giver* OR Caregiver* OR Instructor* OR Pedagogue* OR Educator* OR Professional* OR practitioner* OR Employee*)	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	867,263
S18	S11 OR S12 OR S13 OR S14 OR S16	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	4,894
S17	S11 OR S16	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	4,847
S16	S6 AND S15	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	1,382
S15	observation*	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	152,953
S14	S6 And S10	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	3
S13	S6 AND S9	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced	7

#	Query	Limiters/Expanders	Last Run Via	Results
			Search Database - PsycINFO	
S12	S6 AND S8	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	69
S11	S6 AND S7	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	3,878
S10	Documentation N1 systematic*	Limiters - Published Date: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	36
S9	professional n1 strateg*	Limiters - Published Date: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	378
S8	Educational n1 qualit* OR Educational n1 change*	Limiters - Published Date: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	2,655
S7	practice*	Limiters - Published Date: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	312,837
S6	S5 OR S4	Limiters - Published Date: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	15,649
S5	S1 AND S3	Limiters - Published Date: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	15,235

#	Query	Limiters/Expanders	Last Run Via	Results
S4	S1 AND S2	Limiters - Published Date: 20070101-20181231 Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	539
S3	evaluation*	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	314,888
S2	documentation*	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	9,819
S1	pre-school* OR pre-school* OR Day-care* OR Daycare* OR Kindergarten* OR Pre-K* OR PreK* OR PreKindergarten* OR Prekindergarten* OR Nurser* OR "Care in private homes" OR "Early childhood Education" OR ECE OR ECEC OR "Child Care" OR "Early care and education"	Search modes - Boolean/Phrase	Interface - EBSCOhost Research Databases Search Screen - Advanced Search Database - PsycINFO	245,836

TABEL D.4

Søgehistorik Web of Science

Oktober 5, 2017

Set	Results
# 19	2,893 #18 AND #17 <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 18	335,380 TS=(Teacher* OR Staff OR Personnel or Care Giver* OR Care-giver OR Caregiver* OR Instructor* OR Pedagogue* OR Educator* OR Professional* OR practitioner* OR Employee*) <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 17	5,194 #16 OR #15 OR #14 OR #10 <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 16	215 #13 AND #5 <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 15	409 #12 AND #5 <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>

Set	Results
# 14	568 #11 AND #5 <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 13	1,101 TOPIC: (documentation AND Strateg*) <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 12	15,525 TOPIC: (professional AND Strateg*) <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 11	23,557 TOPIC: ((Educational and qualit*) OR (Educational and change*)) <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 10	4,698 #9 OR #7 <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 9	881 #8 AND #5 <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 8	65,522 TOPIC: (Observation*) <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 7	4,164 #6 AND #5 <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 6	278,884 TOPIC: (practice*) <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 5	11,304 #4 AND #1 <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 4	135,401 #3 OR #2 <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 3	127,513 TOPIC: (Evaluation*) <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 2	8,877 TOPIC: (documentation*) <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>
# 1	117,898 TOPIC: (Pre-school* OR preschool* OR Day-care* OR Daycare* OR Kindergarten* OR Pre-K* OR PreK* OR Pre-Kindergarten* OR Prekindergarten* OR Nurser* OR "Care in private homes" OR "Early childhood Education" OR ECE OR ECEC OR "Child Care" OR "Early care and education") <i>Indexes=SSCI, A&HCI Timespan=2007-2017</i>

Appendiks E – Kvalitetsvurderinger

De inkluderede studiers kvalitet er blevet vurderet efter to parametre: 1) gennemsigthed og 2) troværdighed. I softwaren EPPI er disse spørgsmål besvaret for hvert studie. I tilfælde af at studiet ikke er vurderet til at være gennemsigtigt eller troværdigt, er der i EPPI givet en begrundelse herfor. Studier, der ikke lever op til kravet om gennemsigthed og troværdighed, er ikke inkluderet i det endelige vidensgrundlag, som denne kortlægning bygger på:

1. Gennemsigthed:
Er studiet gennemsigtigt?
 - a. Ja.
 - b. Nej. INFO

2. Troværdighed:
Er studiet troværdigt?
 - a. Ja.
 - b. Nej. INFO

Nedenstående liste med spørgsmål er anvendt til at afklare, hvorvidt de enkelte studier vurderes til at være af tilstrækkelig kvalitet (ved at være gennemsigtige og troværdige):

1. Er studiets formål/hypoteser tydeligt beskrevet?
2. Fremgår det tydeligt, hvilket sample der indgår i studiet, og hvordan det er rekrutteret?
 - a. Fremgår relevante informationer om informanterne (fx demografi, køn, alder, anciennitet, socioøkonomi osv.)?
 - b. Bliver der redegjort for eventuelle frafald?
3. Fremgår det tydeligt, hvordan data er indsamlet og med hvilket formål?
 - a. Redegøres der for anvendte metoder?
 - b. Redegøres der for justeringer i omgivelser i forbindelse med dataindsamling?
 - c. Blev metoderne ændret undervejs?
 - d. Er datagrundlaget tilstrækkelig beskrevet?
 - e. Er der vedlagt interviewguide i større afhandlinger/rapporter?

4. Er studiets kontekst tilstrækkelig beskrevet?
 - a. Diskuterer forfatterne studiets bidrag relateret til anden forskning eller politisk praksis?
 - b. Refereres der til anden forskning?
5. Er studiets analyse tilstrækkelig beskrevet?
 - a. Er det tydeligt, hvordan data er analyseret?
 - b. Er data anvendt til at demonstrere analyseprocessen?
 - c. Bliver der trianguleret eller tjekket for validitet?
 - d. Forholder forfatterne sig kritisk til egen rolle og mulige bias i analysen?
6. Besvares de forskningsspørgsmål/hypoteser, der opstilles i studiet?
7. Er studiet validt og troværdigt?
 - a. Er relationen mellem forfattere og informanter overvejet og gennemsigtig?
 - b. Forholder forfatteren sig kritisk til sin egen rolle som interviewer/observatør osv.?
 - c. Er der dybdegående beskrivelser af analyseprocessen?
 - d. Fremgår det tydeligt, hvordan fx temaer eller retninger i analysen er opstået på baggrund af de indsamlede data?
 - e. Er analysen (kvalitativt) fylldig, fx med datauddrag og citater?
 - f. Kan de anvendte metoder udelukke andre mulige forklaringer på de resultater, studiet bringer?
8. Er studiet generaliserbart?
9. Er der sammenhæng mellem studiets resultater og konklusioner?
 - a. Er resultaterne eksplicite?
 - b. Understøttes konklusionerne teoretisk eller empirisk?
 - c. Er der tilstrækkelig argumentation at hente i datagrundlaget for de konklusioner, der bliver draget?

Evaluerende pædagogisk praksis i dagtilbud

© 2018 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7182-111-6

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk